

Guareschi
**don camillo
ve şeytan**

BİLGİ YAYINLARI : 11
MİZAH DİZİSİ 1

Birinci Basım
Aralık 1965

İkinci Basım
Şubat 1973

BİLGİ YAYINEVİ

Gökdelen 8. kat
804. Telf.: 17 80 19
Kızılay - Ankara

Tunalı Hilmi Cad.
94/B Telf.: 12 81 31
Kavaklıdere-Ankara

Sakarya Caddesi, 8
Telf.: 17 74 03 -12 50 67
Yenişehir - Ankara

Babıâli Cad. 19/2
Telf.: 22 52 01
Cağaloğlu - İstanbul

GIOVANNI GUARESCHI

Don Camillo ve Şeytan

Türkçesi: Y. Fincancı

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

İÇİNDEKİLER

Küçük Dünyayı Sunuş	7
Santa Babila Harekâtı ...	9
Peppone'nin Hac Ziyareti	19
İnkâr Fırtınası	27
Kaybolan Köpek ...	34
Savaş Kurbanları	46
Dönme Dolap ...	55
Yağmurlar Gelince	64
Sovyet Yapısı ...	74
Po Vadisinde Enflasyon	85
Berbat Olan Karnaval	94
Ne İsa'ya, Ne Musa'ya	109
Yeni Papaz Yardımcısı	119
Şampiyon	128
Karbüratör	137
Kapalı Kapı	147
Ninni ...	154
Azgın Boğa	164
Ceza ...	173
Nezaket Yarışı	186
Tarihe Geçen Konuşma	195
Aşk Her Şeye Kadirdir	204

KÜÇÜK DÜNYAYI SUNUŞ

Bu hikâyeler Po ovasının herhangi bir yerinde geçer. Ben Po kıyısında doğdum. İtalya'da saygıdeğer tek ırmak bence odur. Saygıdeğer olmak için bir ırmak ovada akmalıdır. Çünkü su yatay kalmak için yaratılmıştır ve ancak böyle aktığı zaman soyluluğunu koruyabilir. Niyagara çağlıyanı elleri üzerinde yürüten bir insan kadar gariptir. Po, Kuzey İtalya ovasından geçer. Irmakla dağlar arasında kalan bir toprak şeridinde, bir kôy, bir «Küçük Dünya» vardır. Po kıyısında doğanların kafası ham demir kadar serttir. Şakadan anlama yetenekleri çok gelişmiştir. Fakat işin içine politika girdiği zaman ancak fare yutmuş bir insan kadar sakin durabilirler.

Irmağın taşkınlıklarına, sise, çok şiddetli yaz sıcağına ve rutubetli kış soğuşuna rağmen toprağa çok bağlıdır. Tanrının «Küçük Dünya»yı yaratırken işini iyi bildiğini itiraf ederler.

İşte köy papazı Don Camillo'yu can düşmanı Belediye Başkanı komünist Peppone'yi, ve kilisedeki büyük haçın üzerinden olup bitenleri seyredip, epeyce de konuşan İsa'yı tanımanız için öğrenmeniz gereken coğrafya bundan ibarettir.

Bu arada, ne zaman «Küçük Dünya»dan bahsetmeye başlasam söylediğim bir şeyi tekrarlamalıyım: Don Camillo'nun şahsında kendini saldırıya uğramış sayan bir papaz varsa, kilisesindeki en büyük mumu kafamda paralayabilir. Peppone'den dolayı gücenen bir komünist varsa, orak ve çekicini sırtıma vurmasına razıyım. Ama İsa'nın konuşmalarından hatırı kırılan varsa onun için elimden bir şey gelmez; çünkü bu hikâyelerde konuşan, bildiğiniz İsa değil, benim İsa'm, yani vicdanımın sesidir.

Giovanni Guareschi

SANTA BABILA HAREKÂTI

Santa Babila her zaman Don Camillo'nun ayağına dolaşır, papaz nasıl edip de ondan kurtulabileceğini, bir türlü bilemezdi. Artık çok uzaklarda kalan bir gün, kasabaya geldiği zaman, Santa Babila'yı, gereksiz eşyanın durduğu odada bulmuş ve olduğu yerde bırakmıştı. Sonraları onu, bir köşeden ötekine sürükleyip durdu. Fakat Santa Babila can sıkıcı bir varlık olmakta devam etti. Tabii büyüklükte, toprak bir heykeldi Santa Babila, üstelik kurşun gibi de ağırdı.

Herhalde bu heykel, zamanında güzelce giydirilmiş, süslenmiş, yüzü, elleri sanatkârca boyanmıştı. Fakat geçen zaman bu süsleri bozmuş, heykeli çıplak, kaba bir toprak yığını haline getirmişti. Eğer kaidesine «Santa Babila, B» (Bu B, Başpiskopos demektir) yazmasaydı, hiç kimse bu heykelde kutsal bir şeyler vehmetmezdi. Kilisedeki hademeler, nesiller boyu, bu heykeli portmanto olarak kullandıkları için, Santa Babila'nın başı ve omuzları, zımparalanmış gibi görünürdü. Heykelin belden aşağısına kürekle şekil verildiğini, belden yukarısının ise kuştüyüyle fırçalandığını sanabilirdiniz.

Santa Babila, Don Camillo'nun başına yıllar

boyu belâ oldu. Don Camillo, heykeli bir punduna getirip defetmeyi çok düşündü ama, aynı malzemeden yapıldığı halde, bir heykelle kırık bir güveç, pek de aynı şey sayılmazdı. Elinize bir çekiç alıp parçalayamazdınız koskoca heykeli, çöp tenekesine atıverseniz olmazdı. Odunluğa yada kilere kapasanız bile, sıkıcılığınan kurtulamazdınız. Don Camillo'nun aklından, heykeli tavan arasına defedivermek de geçmiyor değildi hani. Fakat tavanın çökeceğinden korktuğu için yapamıyordu bunu. Heykel tunçtan olsaydı, Don Camillo onu bir güzel eritir, kocaman bir kilise çanı yapardı. Fakat topraktan yapılmış bir kutsal heykel, saygısızlık etmeden imha edilebilir miydi?

Bütün bunlara rağmen Dan Camillo bir gün çareyi buldu ve meseleyi Santa Babila ile konuşmak için sandık odasına koştu.

Aziz, bir köşecikte duruyordu. Aşınmış başı ile omuzları, kaba bir esvabın arasından çıkmıştı. Aynı topraktan yapılan bu elbisenin kıvrımları, heykele, buruşturulmuş bir çelik levha görünüşü veriyordu.

Don Camillo, Santa Babila'ya:

— Buldum üstat —diye seslendi—. Bu hem benim için iyi olacak, hem de senin için...

Sonra, saygısız bir kilise hademesinin, heykelin boynuna taktığı günlük buhurdanını çıkarırken konuşmaya devam etti:

— Burası sana göre değil. Burada kimbilir kimler, pis ellerini sürecekle üstüne. Kimse sana, lâıyk olduğun saygıyı göstermeyecek. Seni öyle bir sığınağa götüreceğim ki, hiç kimse dokunamayacak, ebediyen güvenlik içinde olacaksın... Yok canım,

toprağa filan gömecek değilim seni. Toprağın altı ölüm demektir, oysa akar suda hayat vardır...

Don Camillo, Aziz'in yıpranmış yüzünde acı bir gülümseme görür gibi oldu ve sabırsızca itiraz etti:

— Portofino yakınlarındaki «Derin denizlerin Mesih'i»ni biliyorsun. O heykel, Okyanusun ta dibine kadar sapaşağlam indirilmedi mi? Korkacak bir şey yok bunda...

Santa Babila korkmadı. Don Camillo o gece planını uygulamaya koyuldu. Bu iş, korkunç bir güç sahibi olmayı gerektiriyordu, çünkü heykelin ağırlığı 150 kilodan fazlaydı. Fakat papaz, kimsenin ruhu duymadan, heykeli sandık odasından çıkarıp bir arabaya yüklemeyi becerdi. Bir iki dakika sonra, paltosunu şapkasının kenarına kadar çekmiş, sürücü yerine tırmanmış, arabayı ırmak boyuna doğru sürmüştü. Gece, «Santa Babila Harekâtı»na son derece elverişliydi. Dondurucu bir soğuk vardı, ortalıkta kimseler görünmüyordu.

İrmağa varınca, Don Camillo, atı, suyun tam kıyısına kadar gitmeye razı etti. İki uzun kalasın yardımıyla, heykeli bir sandala indirdi, sonra sandalın ipini çözdü ve akıntıya doğru küreklere asıldı. Gideceği yeri gayet iyi biliyordu. O noktada ırmak öylesine genişti ki, deniz sanılırdı; üstelik çok da derindi. İşte burası Santa Babila'nın dinlenme yeri olacaktı. Aziz son dakikada, yumuşak başlılığını bıraktı ve öyle inatçılık etti ki, Don Camillo az kalsın ırmağa yuvarlanıyordu. Sonunda, heykel kendini sulara bıraktı, ırmağın derinliklerinde, gözden kayboldu.

Don Camillo eve döner dönmez, atı ahıra soktu, kendisi de yatmadan önce, mihraptaki İsa'ya saygılarını sunmaya gitti.

— Santa Babila'nın beni sulara sürüklemesine engel olduğunuz için çok teşekkür ederim... —dedi İsa'ya—. Bu akşam mutlu olmak hakkımdır, çünkü Santa Babila, ebediyetin koynuna girdi.

İsa gülümseyerek,

— Amin —diye mırıldandı—. Yalnız şunu unutma Don Camillo, insanlar âleminde hiç bir şey mutlak değildir.

Santa Babila harekâtı, dondurucu bir Kasım gecesi, saat on bir buçuk ile bir kırk beş arasında kimsenin ruhu duymadan yapılmıştı. Don Camillo o derece ihtiyatlı davranmıştı ki, endişelenecek hiç bir şey yoktu. Fakat insanlar âleminde hiç bir şey mutlak olmadığı için aynı gece saat bir kırk beşte kasabanın komünist belediye başkanı Peppone, yatak odasının pancurlarına vurulan bir sopanın sesiyle uyandı. Yataktan kalktı, pancuru ihtiyatla araladı. Sopanın öteki ucunda, soğuk ve heyecandan tirtir titreyen Smilzo vardı. Smilzo,

— Şef —diye soludu—, çok önemli bir şey oldu.

Peppone aşağıya indi, kapıyı açtı. Fırtına gibi içeri dalan Smilzo,

— Kutsal şeylere saygısızlık ediyor..—diye haykırdı.

Peppone,

— Kutsal şeylere saygısızlık ediliyor.. —diye tekrarladı—. Peki, saygısızlık eden kim ?

— Papaz!

Peppone Smilzo'yu eski püskü ceketinden yalalayarak şiddetle sarstı:

— Smilzo sen sarhoşsun.

— Değilim şef, papaz kutsal şeylere saygısızlık etti, vallahi doğru söylüyorum. Gözlerimle gördüm. Kilisenin sandık odasında toz içinde duran Babila heykelini hatırlıyor musun?

Peppone hatırladı. «Santa Babila, B.» (Bu B, Bakire demek.) Bu kelimeleri, palto ve elbiselere askı görevini yapan heykelin kaidesinde, belki bin defa okumuştı.

Smilzo devam etti:

— İşte o heykeli gördüm. Papaz heykeli bir arabaya koydu, ırmağa gitti. Kıyıya varınca, bir sandalla aktardı, götürüp suya attı. Gerçi suya attığını görmedim ama, çıkardığı sesi duydum, hem de sandal geri geldiği vakit, heykel meyel yoktu içinde. Bu saygısızlık değil mi şef?

Gerçekten de öyleydi. Öyle olmasa Don Camillo bu işi gündüz gözüyle yapmaz mıydı? Mademki bunu gecenin bir vaktinde, yalnız başına yapmıştı, öyleyse ayıplamayı gerektiren bir şey olmalıydı ortada.

O zamanlar, barış içinde birlikte yaşama modası revaçtaydı. Kızılar, başka insanlara, özellikle başkalarının dinine gerçek bir saygı gösteren sessiz kişiler gibi davranma yolunu seçmişlerdi.

Peppone, çabucak giyindi, Smilzo'yu önüne katarak ne olup bittiğini anlamağa gitti. Kilisedeki

sandık odasının camında keşfettiği bir aralığa gözünü uydurup içeriyi şöyle bir kolaçan etti, heykelin yerinde yeller esiyordu. Yere eğilip inceden inceye araştırdı, ırmağa doğru, nal ve tekerlek izleri uzanıp gidiyordu. Irmağın kıyısında da henüz bazı ipuçları vardı. Don Camillo heykeli arabadan sandala indirirken kopup yere düşen bir heykel parçası, Smilzo'nun hikâyesini doğruluyordu.

Bütün bu deliller üzerine, Peppone Smilzo'yu, hempalarını bir araya toplamak üzere koşturdu.

Ertesi gün sabah 11'de köyün duvarları şu bildiriyle donatılmıştı:

«*Hemşehriler,*

Bir karanlık gecede, kutsal şeylere tecavüz eden bir el, Tanrının Evi'ni kirletti ve Bakire Santa Babila'nın kutsal heykelini çaldı. Heykel, ona saygılar sunulmasını önlemek ve hatırasını müminlerin kalbinden söküp atmak amacıyla ve çok alçakça bir şekilde, ırmağa atılmıştır.

Her ne kadar mahallî Komünist Partisi dalaveracı rahiplere karşı, siyasî bir düşmanlık besliyorsa da, bu sonsuz davranış karşısında biz şimdilik düşmanlığı bir yana bırakıyor ve bütün iyi Hristiyanlarla birlikte, bu kayıptan ötürü büyük bir üzüntü duyarak bir araştırma ekibi kurmayı tasarlıyoruz. Bu ekibin görevi, Santa Babila heykelini bulmak ve onu eski şeref köşesine tekrar oturtmaktır.

Guiseppe Bottazzi»

Guiseppe Bottazzi, Peppone'nin resmî adıydı.

Bu bildiriye okuyan herkes kiliseye seğırtti ve kilise kısa bir süre sonra adam almaz oldu. Don Ca-

millo'nun başı tam anlamıyla dertteydi. Halk bu işin ne zaman, nasıl ve niçin yapıldığını bilmek istiyordu. Fakat Don Camillo,

«Hırsızlık filan yok, hele kutsal şeylere el uzatmak hiç... Heykeli ırmağa atan biri varsa o da benim,» diyemezdi ki...

Heykelin yok oluşundan beri herkes, hatta heykelin varlığından o ana kadar haberi olmayanlar bile, kilisenin en değerli eşyasının o heykel olduğunu söylemeğe başladılar. Hırsıza karşı duydukları kini, hiç bir kelime ifade edemezdi.

Don Camillo daha fazla dayanamadı, kollarını umutsuzca iki yana açtı ve kilisenin arkasındaki evine girerek gözden kayboldu. Öfkeden ateşi yükselmişti, hemen yatağa uzandı.

Cemaat «Zavallı Don Camillo -diyordu-, üzüntüye dayanamadı...»

Bunlar olurken «barış içinde birlikte yaşama»nın mucitleri, harekete geçmişler ve ertesi sabah, ırmağın yolunu tutmuşlardı. Peppone bindiği motörden, bir amiral edasıyla ırmağın dibini tarama çalışmalarını yönetiyordu. Smilzo'nun gösterdiği yerde, ırmağın dibinde aranmadık yer bırakılmadı. Ve işçiler, öğle yemeği için kıyıya döndükleri zaman Peppone,

— Eğer bu işi başaramazsak -dedi-, balık adamlar sendikasına başvuracağız. Santa Babila mutlaka bulunacaktır. Biz Tanrının ve halkın önünde and içtik.

Bu fevkalâde sözler bir anda bütün kasabayı dolaştı.

Öğleden sonra aramaya devam edildi ve neh-

rin en derin kısmının taranmasına girişildi. Bir ara kıyıda, ağızdan ağıza bir heyecan dalgası yayıldı:

— Bulmak üzereler...

Ve aşağı yukarı yarım saat sonra, şiddetli bir sevinç çılgılığı duyuldu:

— Santa Babila bulundu!...

Don Camillo henüz hasta yatağından kalkmamıştı, kafasını dertlerden uzak tutmağa çabalıyordu. Bir ara, heyecanlı bir kalabalık, bağırarak odasına doluşuverdi. Herkes bir şeyler söylüyordu:

— Saygıdeğer peder, heykeli buldular...

— Saygıdeğer peder, ırmağın kıyısında bir geçit alayı hazırlıyorlar.

— Saygıdeğer peder, geçit alayı yola çıktı, heykeli getiriyorlar.

— Bütün kasabalı yürüyor, çevre kasabalarından gelenler de var.

— Saygıdeğer peder, siz sadece kalkın ve onları karşılayın.

Gerçekten, tören alayı yaklaşıyordu. Don Camillo yatağından doğrulup pencereden dışarıya baktı, sayısız insan, şehir bandosunun eşliğinde, «Ey kutsal varlık, eğil halka bak» şarkısını söyleyerek, yol boyu geliyordu. Yapılacak hiç bir şey yoktu. Don Camillo kalktı, giyinip aşağı indi. Kilisenin açık kapısından dışarı çıkıp orada Santa Babila'yı beklemeye koyuldu.

Heykeli bir tahtıravana oturtmuşlardı. Önde Peppone'yle onun çok yakın arkadaşları yürüyor, Peppone'nin çetesinden neşeli sekiz iblis, tahtıravanı omuzlarında taşıyordu. Tahtıravanın arkasında mızika takımı yürüyordu. En arkada, şöyle böyle

iki, üç bin kişilik bir kalabalık vardı. Kasabada kalmış olanlar da pencereden çiçek atıyorlardı.

Tören alayı kilisenin önüne gelince, Peppone, tahtıranı nazikçe yere koymalarını işaret etti. Tören alayı bir anda dağılıvermiş, halk kiliseye doğru koşuşmuştu. Kasabalıların, etrafında tamamen toplandığını gördükten sonra Peppone, Don Camillo'ya döndü ve gürleyen bir sesle,

— Saygıdeğer peder —dedi—, halkın nasırlı fakat öpülesi elleri; kutsal şeylere saldıran bazı suçlular tarafından çalınmış, fakat ülkemizin en büyük ırmağında yıkanmış ve arınmış koruyucu azize Babilâ'nın heykelini size geri getirdi.

Don Camillo, gözlerinin, dolu birer makineli tüfek haline gelmesini nasıl isterdi, fakat yapabildiği tek şey,

— Teşekkür ederim, bay Belediye Başkanı. Tanrı sizi cennetine kabul etsin... —der gibi başını eğmek oldu.

Bunun ardından, gerçek dindarlardan bir grup, Peppone'nin iblisleriyle birlikte, Santa Babilâ'yı muzafferane bir eda ile kiliseye taşıdılar. Elbette heykel artık sandık odasına sürgün edilemezdi. Sütçülerin patronu Santa Lucius'un heykeli, Santa Babilâ'ya bir şeref köşesi açabilmek amacıyla, dua odalarından birine defedildi.

Bir saat sonra, ortalık yatışınca, Peppone'nin çetesinden Bigio'nun karısı, yeni doğan çocuğunu vaftiz ettirmek üzere kiliseye geldi. Çocuk kızdı ve eğer habis bir dinsizin çocuğu olmasaydı, güzel denebilirdi.

Don Camillo, dişlerini sıkarak,

— Ona ne ad koymak istiyorsun? —diye öfkeyle sordu.

Annesi küstahça,

— Babila —diye cevap verdi.

Don Camillo direndi:

— Olmaz.

Anne alaycı bir gülüşle,

— Niye olmazmış? —diye sordu, Azizeyi ırmaktan bizim parti çıkardığı için mi?...

Papaz asık suratla,

— Hayır —diye direndi—. Çünkü Babila, bir erkek adıdır.

Bigio'nun karısı tekrar güldü:

— Bu «B» harfi, sanıyorum, Bakire Santa Babila demektir —dedi.

Don Camillo itiraz etti:

— Hayır, o «B» harfi, Başpiskopos anlamındadır.

Bigio'nun karısı, çocuğun vaftiz babası ve dostları hayal kırıklığı içinde birbirlerine baktılar. Bigio'nun karısı suratını asarak, «Bir başpiskopos —diye mırıldandı—. Onu ırmağın derinliklerinde bıraksaymışız, daha iyi edermişiz.»

Don Camillo dişlerini gıcırdatarak homurdandı:

— Pekâlâ pekâlâ!.. Çocuğun adı ne konacak?

Kısa bir şaşkınlık oldu. Sonra içlerinden biri,

— Liderimiz Palmiro Togliatti'ye benzer, çocuğun adını Palmiro koyalım... —diye salık verdi.

Çocuğun, sinema dergilerine pek düşkün olan vaftiz anası da,

— Marilyn olsun... —dedi.

Ve çocuğun adını Marilyn koydular.

PEPPONE'NİN HAC ZİYARETİ

Böylesine rezil bir sonbahar pek seyrek görülebilirdi. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor yada hiç olmazsa nazlı nazlı çiseliyordu.

Eğer bir mucize kabilinden sabah güneş açarsa, öğleden sonra ağır bir sis iniyordu kasabanın üstüne. Toprak çok rutubetliydi ve köylüler tohum atabileceklerini umut etmiyorlardı. Katırlarla öküzler, karınlarına kadar, yemyeşil ve uzun otların içine gömülmüşlerdi; traktör tekerlekleri gittikçe ağırlaşan çamurların içinde tembel tembel patinaj yapıyordu sadece.

Bu şartlar altında, ancak bir kaçık yada avcı, tehlikeli bir işe girişebilirdi. Kaçık yada avcı diyorum, çünkü avcılar da kaçıktır.

Bu ekim ayının ortasında bir öğle sonrası, avcının biri, kanal boyunca yürüyor, sözün doğrusu, kendine yol açmaya çalışıyordu. Ayağında uzun konçlu lastik çizmeler vardı, arada sırada durup çizmesine sarılan çamurları temizlemek zorunda kalıyordu. Henüz bir kurşun bile atmamıştı, bu gidişle atacağı da benzemiyordu pek. Fakat yine de bu zahmetli yürüyüşe devam ediyordu. Gölgesinde de kuyruğundan kulağına kadar isteksiz bir köpek vardı.

Yürüyüşün hayli sıkıcı bir hale geldiği sırada, köpek, bıkkınlık içinde geri döndü ve eve doğru yöneldi.

— Yıldırım!..

Köpek durdu, başını sıkıntıyla çevirip efendisine baktı, sonra uzaklara doğru bir koşu kopardı.

— Yıldırım!.. Gel buraya.

Avcının sesi öylesine öfke kokuyordu ki, köpek hırlaya hırlaya ona doğru gitti. Avcı, «Benden ayrılmamağa mecbursun.» diye gürledi.

Ve köpek konuşabilseydi, şüphesiz şöyle derdi:

— Saygıdeğer peder, sırf sen eşek olduğun için ben de öyle olmağa mecbur muyum?

Nefes nefese kalan Don Camillo, bir süre mırıldandı ve sonra sisin daha da artması üzerine Yıldırım'ın fikrinin, pek de yabana atılır cinsten olmadığını düşündü. Bir süre sustuktan sonra,

— Eğer eve gitmek istiyorsan, çek arabanı –dedi-. Ayağımın dibinde dolaşmandan usandım.

Sonra sağa sola ateş etti ve tüfeği, namlusu yere bakacak şekilde paltosunun altından, sağ omuzuna astı. Tam bu sırada Yıldırım kulaklarını dikip birkaç adım öne doğru yürüdü ve taş kesildi.

Don Camillo bir yandan «Bu hayvan niçin böyle yaptı?» diye mırıldanırken, bir yandan da tüfeğine davrandı.

Fakat sonunda güçlkle anladı ki, bir akasya topluluğundan yana bakarak sıkıcı bir sesle havlayan Yıldırım, alelâde bir av göstermiyordu. Önce köpeği susturmaya çalıştı, sonra bir dut ağacının arkasına siper aldı. Akasya ağaçlarının oynadığını görüyordu. Bir an sonra, uzun boylu, başsız bir adam göl-

gesinin kendisine doğru yavaş yavaş ilerlediğini fark etti. Bu sırada Yıldırım ileri doğru fırlamış, sanki bir şey bulmuşçasına sevinçle havlamağa başlamıştı.

Don Camillo gördü ki, bu, başsız bir hayalet değil, paltosunu başına kadar çekmiş iriyarı bir adamdı. Gerçekten, adam, sırtına bir çocuk bindirmişti, paltosunu da onun başının üstüne kadar kaldırmıştı.

Dev, tam önünde durduğu zaman Don Camillo,

— Bir an için, sizin başsız bir adam olduğunuzu düşündüm... —diye konuştu—. Fakat başınızın size getirdiği küçümencik faydayı göz önüne alınca, pek de hata etmiş sayılmam.

Adam başını paltosunun kıvrımları arasından dışarı çıkardı:

— Saygıdeğer peder —dedi—, eğer köpeğine karşı beslediğim saygı derin olmasaydı, sana gerekli cevabı verirdim.

Don Camillo,

— Aldırma sen Peppone... —diye konuştu—. Sana hakaret etmeyi düşünmedim.

Peppone,

— Fakat —dedi—, şerefli bir adamın yoluna gitmesine izin vermez ve karşımdan defolmazsan ben sana hakaret edeceğim.

— Bir defa, sen kendi yolunda gitmiyorsun, bir başkasının arazisinde avlanıyorsun. Üstelik seni kimse durdurmuyor.

— Öyleyse, saygıdeğer peder, bütün yolu kapatma. Ayaklarımın, çimenlerin içinde ıslanmasını istemiyorum. Burada, köpeğinin zamanını hovardaca harcayacağına, gidip, bize biraz güneş göndermesi için patronuna dua etsen daha iyi olur.

— Patronumun, benim tavsiyeme ihtiyacı yoktur... —dedi Don Camillo—. O ne zaman yağmur yağdıracağını, ne zaman güneş açtıracağını çok iyi bilir.

— Bana pek öyle gelmiyor —diye itiraz etti Peppone—. Senin patron, kendi işine bakacağı yerde, burnunu politikaya sokuyor.

Don Camillo cevap vermek zahmetine girmedii, fakat tüfeğini tekrar omuzundan aşağı sallandırarak, Peppone'nin ardından yürüdü. Nihayet kanal boyundan çıktılar. Peppone geriye dönmeden sordu:

— Daha ne kadar peşimden geleceksin?

Don Camillo cevap verdi:

— Ben kendi yolumda gidiyorum. Bir avcının yolu, geniş tarlalardan geçer. Fakat sorabilir miyim, sen nereye gidiyorsun?

— Canımın istediğı yere! —diye bağırdı Peppone—. Senden başka kimsenin, kırlara açılmaya hakkı yok mudur?

— Vardır elbette. Ama benim de, bir adamın, omuzlarına beş yaşında bir çocuk alıp, çamurlarda dolaşmasını garip bulmaya hakkım vardır. Hele çocuğun, evinde kalması çok daha iyi ise!...

Peppone,

— Benim çocuğum yalnız beni ilgilendirir... —diye kükredi—. Lütfen burnunu, yalnız kendi işlerine sok!

— İşte mesele burada ya. Bu çocuğu ben vaftiz ettim, defterime de kaydettim. Çocuğu böyle bir havada, dışarlarda dolaştırmak için kafanın pamuk ipliğı ile dolu olması gerektiğini söylemeye bu yüzden hakkım var.

Peppone cevap vermedi, çünkü tam bu sırada

ayağı çamurda kaydı ve eğer Don Camillo arkasından tutmasaydı, yere yuvarlanması işten bile değildi.

Papaz,

— Ne demek istediğimi anladın mı şimdi? —diye sordu—. Az daha çocuğun beynini patlatacaktın.

Peppone, ayağını, yapışan çamurlardan kurtarmak için öfkeyle yere vurarak,

— Hep senin yüzünden! —diye homurdandı—. Beni öylesine iğneledin ki, sonunda bastığım yeri göremeyecek hale getirdin.

Don Camillo paltosunun önünü açtı, tüfeğini çıkarıp bir dut ağacına dayadı. Peppone'nin omuzlarındaki yükü alarak,

— O kocaman nallarını temizleyene kadar çocuğu bana ver... —dedi.

Peppone ağaçtan bir dal koparıp çizmelerindeki çamuru sıyrırken kendi kendine küfür etti. Çok sıkıcı bir işti bu. Çocuk Don Camillo'nun kulağına eğildi:

— N'olur, sırtınıza alsanıza beni! —diye yalvardı.

— Sesini çıkarma.

Oğlan somurttu, ağlamaya hazırlandı. Acıklı bir sahne yaratmak istemeyen Don Camillo söylenerek çocuğu omuzlarına oturttu.

O sırada dengesini yitirip suyla dolu bir çukura oturuveren Peppone,

— Senin kaba etlerin de benimki kadar ıslak olsaydı, Hıristiyan yardımseverliğine daha uygun hareket ederdin... —diye homurdandı.

Sonra güçbelâ ayağa kalktı, oğlunu geri almaya davrandı. Fakat Don Camillo geri çekildi:

— Bende dursun daha iyi... —dedi—. Ayağımda las-

tik çizmeler var. Senin kadar kaymam herhalde. Sen tüfeğimi al. Anayola çıkınca bu küçük maymunu veririm.

Peppone suratını asarak,

— Ben ana yola gitmiyorum —dedi.

— Nereye gidiyorsun öyleyse?

— Canım nereyi isterse oraya. Oğlumu ver, beni rahat bırak.

Don Camillo paltosunun kıvrımları arasından Peppone'yi görmeye çalıştı:

— Bana bak çılgın adam, çocuğun çok ateşi var, doğru eve götürmezsen...

Peppone,

— Eve götürmenin bir faydası yok... —diye mırıldandı—. İki aydır, her akşam böyle ateşleniyor, doktor da çaresini bulamıyor. Ver çocuğu bana ve artık rahatsız etme.

Don Camillo başını sallayarak,

— Quo vadis Peppone? —diye sordu.

— Canım nereye isterse oraya quo vadis. Quo venisti desen daha iyi olur üstelik, dünyadaki bütün Allahın belâsı papazlar bir araya gelse de gitmek zorunda olduğum bir yer var, oraya gidiyorum.

— Yoldan gidemez misin?

— Hayır! Tarlalardan geçmem gerek. Tanrının karşısında alçak gönüllülük göstermekten kaçınmam, ama papazların ve onların yordakçılarının alay konusu olmak da istemem.

Don Camillo Peppone'nin ıstırapla gerilen yüzüne baktı:

— Pekâlâ, artık bir kelime bile söylemeyeceğim. Haydi gidelim.

— Çocuğu ben alayım.

— Hayır, benim omuzlarımda daha emniyette. Tüfeği taşımanın da gereği yok. Burada bırakabiliriz. Yıldırım bekler onu.

Sis çevrelerini iyice kaplamıştı, bastıkları yerler de gittikçe cıvıyordu, fakat yürümeye devam ettiler. Yolun büyük bir kısmında, ana yola paralel yürüdüler. Ama ikisi de söz açmadı bundan. Yedi millik yol, bitmez tükenmez gibi görünüyordu. Sonunda, sisin her şeyi kaplamak üzere olduğu bir sırada, gidecekleri yere vardılar. Bu, işlek olmayan bir yolun kenarında yükselen, yılların kararttığı, büyük bir tuğla yapıydı. Çevresini çok eskiden pirinç yetiştirilen tarlalar sarmıştı. Bu yapı üç yüzyıl önce basit bir kiliseydi. Fakat sonraları, Tarlalalı Madonna'sının inziva yeri olarak kabul edilmişti. Peppone sert bir hareketle çocuğu çekip aldı. Don Camillo'ya:

— Sen dışarda dur —diye söylendi—. Burada da casusluk etmeni istemiyorum.

Sonra çocuğu omuzlarına kaldırdı ve içeri girdi. Kilise soğuktu, yarı karanlıktı. İçerde kimseler yoktu. Mihrapta, gözleri parlayarak gelenlere bakan Madonna, tek canlı varlıktı. Don Camillo kapının dışında, bir taşın üzerine diz çöktü ve dakikalarca Peppone'nin, ne türlü ifade vereceğini, belki de bilmediği şeyleri Madonna'ya nasıl anlatacağını düşündü. Kapının gıcırdadığını duyunca ayağa kalktı. Peppone:

— Eğer senin de söylemek istediğin birşeyler varsa, şimdi gir, söyle... —dedi.

Don Camillo,

— Söyleyeceklerimi söyledim... —diye karşılık verdi.

Sonra yine tarlalardan geçerek köye doğru yürümeye başladılar. Çocuk yine Don Camillo'nun omuzlarının üstünde ve paltosunun altındaydı. Sis artık o kadar kalınlaşmıştı ki, neredeyse yolu kaybedeceklerdi. Don Camillo ıslık çaldı. Yıldırım onlara yol göstermeye geldi. Kiliseye vardıklarında ortalık iyice kararmıştı.

Peppone,

— Yükümü geri alayım artık –dedi ve Don Camillo'nun paltosunu araladı. Oğlan başını, Don Camillo'nun başının üzerine koymuştu.

— Çocukçağız uyumuş –diye mırıldandı.

— Pek sandığın kadar çabuk uyuyamadı.

— Ne demek istiyorsun?

Don Camillo oğlanı babasına teslim ederken,

— Senin ensen de benimki kadar ıslak olsaydı ne demek istediğimi anlardın... –dedi.

Peppone bir an söyleyecek önemli bir şey varmış da, istediği kelimeleri bulamıyormuş gibi durdu. Sonra umut dolu bir sesle,

— Biz sert kızıkların... çocukluğumuza ne kadar çabuk döndüğümüzü etrafa yaymazsın inşallah? –dedi.

— Ben dedikoducu değilim, ama sen de bu kadar budala olmasaydın...

Peppone sözünü kesti.

— İmkânsız şeyler isteme.

Peppone gittikten sonra Don Camillo büyük mihrabın önüne koşup diz çöktü:

— Kusurumu bağışlayın, Ya İsa... –dedi-. Akşam duasını kaçırdım.

Hazreti İsa gülümseyerek,

— Kaçak affedildi... –diye cevap verdi.

İNKÂR FIRTINASI

İlk direktiflerle birlikte resmî haber geldiği zaman Peppone apışıp kaldı. Eski iyi günlerde kasabanın sokaklarından birine Joseph Stalin adı verilmesi için arslanlar gibi dövüşmüştü. Hatta Tüketim Kooperatifi'ne bile aynı adı verdirmişti. Üstelik, sanki bunlar yetmezmiş gibi, işliğin ve kooperatif toplantı odasının duvarlarını Stalin'in, tabii büyüklükten daha kocaman portreleri ile süslemişti.

Partiden gelen emir üzerine Peppone öylesine bozguna uğradı ki, hempalarını çevresinde topladığı zaman, ilk kez, ne söyleyeceğini bilemedi. Bütün yapabildiği, direktiflerin yazılı olduğu kâğıdı masasının üzerine fırlatmak, umutsuz ve teselli bulmaz bir acı içinde kollarını iki yana açmak oldu. Ötekiler de kâğıdı okuyunca, birbirlerinin yüzüne bakakaldılar. Sonra Smilzo durumu özetledi:

— Başımızdakilerin söylediklerine inandıysak kabahat mı ettik? Neyse, ne yapalım, emirler açık. Sokaktaki tabelâyı indireceğiz, kooperatifin adını değiştireceğiz, duvara da bir kova beyaz badana süreceğiz. Stalinciliği helâ çukuruna atmışlar.

Kooperatifte toplanmışlardı. Duvarda da ölmünden sonra sepetlenen posbıyıklı liderin koca bir

portresi vardı. Peppone portreye üzüntüyle baktı. Yalnız inancının sarsıldığını değil, portrenin maliyetini de düşünerek içi yanıyordu. Portrenin kabartma yapılması için ısrar eden oydu. Bunun sebebini de açılış töreninde şöyle anlatmıştı: «Bu portre dünyadaki bütün insanların babası olan sahibinin zaferi hüküm sür-
dükçe, yani ebediyen bozulmadan kalmalıdır.»

Bu salonda toplananlar yalnız Peppone ile kurmay heyetiydi. Avam takımı öteki iki odada radyo dinliyor, iskambil oynuyordu. Gözden düşen lideri bir kere daha görmek imtiyazından yoksun kalmışlardı ama, bu sayede Peppone ile kafadarları da, durumu rahatça tartışabiliyorlardı. İşte bu yüzden, tam ortalarında, Don Camillo'nun sesi gürlediği zaman, top patlamış kadar şaşırdılar. Don Camillo canı gönül-
den,

— İyi akşamlar... —dedi ve küçük bir orta masasının yanındaki koltuğa oturmaya davrandı.

Smilzo,

— Bu oda toplantılar için ayrılmıştır... —dedi.

Don Camillo koltuğa gömüldü, arkasına yaslandı, dudakları arasına bir yarım puro sıkıştırıp sakın sakın yaktı. Dumanını tavana doğru halka biçiminde üfürdükten sonra sordu:

— Yoksa bir şey mi kutluyordunuz?

Peppone söze karıştı:

— Bir konuk, istenmediğini görünce, hiç değilse, tartışmaya girişmeden çekilip gitmeyi bilmelidir.

— Çok doğru. Fakat konuk tahrip edilmek üzere olan bir sanat eserini son defa görmek fırsatını kaçırmamak niyetindeyse, istense de, istenmese de orada kalmak zorundadır.

Duvardaki portreyi bir bilirkışı gözüyle uzun uzun inceledikten sonra devam etti:

— Fresk olduğu için bütün duvarı kazımanız, sonra yeniden sıvamanız gerekecek. On iki metrekare yerin yeniden sıvanması da şaka değil hani.

Cevap veren olmadı, Peppone yumruklarını sık-tı, fakat dilini tuttu.

Don Camillo devam etti:

— Ne yapalım canım, politika politikadır. Ben böyle bir tehlikeyle karşı karşıya değilim şükürler olsun. Benim liderim neredeyse iki bin yıldır yerini kaybetmedi.

Peppone ayağa fırladı:

— Eğer dövüş arıyorsan tam yerine düştün.

Don Camillo başını iki yana sallayarak,

— Artık dövüşecek değilim Bay Başkan... —dedi—. Şu çalı bıyıklı adamın yüzünden az mı dövüştük? Ben buraya yalnızca, eski Tanrınızın resmini nasıl tahrip ettiğinizi seyrederek meşru bir haz duymaya geldim.

Peppone yumruğunu masaya indirerek kükredi:

— Bu hazzı hiçbir zaman duyamayacaksın.

Don Camillo başını yeniden iki yana salladı:

— Beni yanlış anladın Bay Başkan. Eline bir çe-kiç alıp benim önümde işe girişmeni istemiyorum. Yalnız tahrip emrini verip vermediğini öğrenmek is-temiştim. Haydi elveda posbıyık!..

Peppone öteki yumruğunu da masaya indirdi:

— Bu emri hiçbir zaman vermeyeceğim. Ben ya-şadıkça bu portreye dokunulmayacak.

— Öyleyse amirlerine itaatsizlik ediyorsun. Parti disiplinine uymuyorsun.

— Hiç de itaatsizlik etmiyorum. Parti bana habıs

bir papaza, yada başka bir süprüntüye meşru hazlar vermeme emretmiyor.

Don Camillo evden çıktığı zaman, niyeti, Peppone'nin başını böylesine bir belâyâ sokmak değildi. Fakat işler bu yola kendiliğinden dökülmüştü ve Don Camillo onu, kendi hareketlerinin cezasını çekmeye terkeden tatlı bir sesle,

— Neyi uygun bulursan onu yap —dedi—. Fakat kooperatifin önünden ve sokaktaki tabelâdan Stalin adının silindiğini görmek de haz verir bana.

Peppone,

— Hiç bir şey göremeyeceksin! —diye haykırdı.

Peppone başını gerçekten derde sokmuştu, çünkü muhalif gazeteler bu işi parmaklarına doladılar, «Sapmalar»dan, «Stalinci hizipler»den, «Muhtemel parçalanmalar»dan bahseden yazılar yayınladılar. Çok geçmeden partinin genel merkezinden genç, akli başında biri gönderildi. Bu genç, Peppone'nin hempalarını topladı ve sıkı bir nutuk patlattı:

— Gerici gazeteler her zamanki gibi saçma hikâyeler yazıyorlar. Onlara yalanlama yollamakta fayda görmüyoruz. Yapılacak tek şey, hemen harekete geçip şu resimden, kooperatifin ön duvarındaki ve sokak tabelâsındaki isimden kurtulmaktır. Zaten ilk kararımız da buydu.

Merkezden gelen adam parti disiplini konusunda son derece titizdi: gözlük takan, kruvaze elbise giyen genç partici tipindendi. Fakat Peppone üzerinde hiç etkisi olmadı.

Peppone,

— Şahsî prestijim tehlikede.. —diye cevap verdi—. Hiçbir şeyden kurtulacak değiliz. O sefil papaza, istediği zevkin verildiğini duyurmak bile istemiyorum.

Merkezden gelen adam, parti şerefının işe karıştığı yerde kişisel gururların ikinci plana düşmesi gerektiğini anlatmaya çalıştı. Kuru bir kişilik meselesinin ve sonuçlarının tehlikelerinden söz açtı. Sonra, Peppone'nin kendisine hâlâ eğri eğri baktığını görünce, bir uzlaşma yolu buldu:

— Yoldaş... —dedi—. Görüşlerimizi nasıl uzlaştıracacağımızı biliyorum. Seni görevle bir yere göndeririz. Sen yokken adamların parti emirlerine baş eğmeler ve her şeyi temizlerler.

Bigio az konuşan bir insandı. Konuştuğu zaman da kelimeler ağzından, bir yapı iskelesinin tepesinden dökülen tuğlalar gibi çıkardı.

— Emirlerinize sizin adamlarınız baş eğsin —dedi—. Hiç bir şeyi temizleyecek değiliz. Bizi bu belâya siz soktunuz. Niçin o ölmeden önce, işlerin içyüzünü bize söylemediniz?

Parti müfettişi çevresine şöyle bir bakındı ve sonra kendisinin, parti komuta zincirinde sadece bir halkadan ibaret olduğunu açıkladı. Ardından,

— Pekâlâ... —diye son sözü söyledi—. İtirazlarınız hakkında bir rapor vereceğim.

Müfettiş gerçekten de böyle yapmıştı. Sonuç olarak Peppone partiden bir ültimatom aldı: Ya emirlere baş eğecek yada disiplinsizlik ve yıkıcı davranışları sebebiyle partiden çıkarılacaktı.

Ültimatom çok kesindi. Partiden gelen bu mektubu birkaç kere okuyan Peppone, doğruca papazın evine gitti ve mektubu Don Camillo'nun önüne fır-

lattı. Don Camillo da defalarca okuduktan sonra ağzından tek kelime çıktı:

— Garibaldi.

Peppone şüpheyle,

— Garibaldi mi? —diye sordu—. O da nerden çıktı?

— Onun da küçük adı Stalin'inkinin aynı. Kooperatifin ön duvarındaki yazının yarısını olduğu gibi bırakabilirsin. Portreye gelince, sileceğim diye uğraşmanın âlemi yok. Portrenin olduğu yerde bir delik açarsın, büyük salondan kameriyeye ve oyun yerine açılan bir camlı kapı koyarsın, olur biter. Sokaktaki tabelâya gelince, onu hiç düşünme. Bir gün nasıl olsa kendi kendine düşer!

Peppone yumruklarını masaya vurdu ve çenesini Don Camillo'ya doğru uzattı:

— Sana duymak istediğin zevki tattırmayacağımı söylemiştim.

— Ben zevk mevk duymaktan vazgeçtim. Çünkü sen kazandın. Ben teslim oluyorum. Sen benden daha güçlüymüşsün.

— Sana güvenemiyorum peder. Bu işte göze çarpmayan bir taraf var.

Don Camillo başını sallayarak,

— Yalnız biraz sağduyu! —dedi—. Ölü bir Stalin'e, canlı bir Peppone'yi yeğ tutarım. Sana nanik yapmak tansa, Stalin'e yapmak daha iyi. Bunu tekrar düşün taşın, sen de bana hak vereceksin.

Peppone bir an düşündü, sonra,

— Benim görüşüme göre, sen haklısın —dedi.

— Benim görüşüme göre de... Lambrusco şarabı mı istersin, Fontanella mı?

Peppone hiç düşünmeden «Lambrusco» diye karşılık verdi.

Lambrusco gerçekten iyi bir şaraptı. Birincisi bittikten sonra, iki şişe daha içtiler. Bir ara Peppone bardağını kaldırdı:

— Garibaldi'nin şerefine! —diye bağırdı.

Don Camillo bardağını tokuşturarak,

— şerefine... —diye tekrarladı.

Sonra 1899'lu askerler şerefine yeniden kadeh kaldırdılar. Peppone,

— Biz 99'lular... —diye haykırdı.

Bu kelimeleri öyle bir edayla söyledi ki, upuzun bir söylev kadar anlamlıydı.

KAYBOLAN KÖPEK

Don Camillo'nun köpeği Yıldırım, son zamanlarda huysuz bir hayvan olmuştu. Bu yüzden haftalarca zincire bağlanarak cezalandırıldı. Halini tavrını düzeltmiş gibi görüldüğü için günün birinde zincirden çözüldü. Eski şen şakrak yaşantısına dönen köpek bahçe kapısının yolunu tuttu, birkaç gün ortalıkta görünmedi. Don Camillo Yıldırım'a,

—Av mevsiminin kapanması, senin gibi iyi yetişmiş bir köpeğin günlük görevlerinden affedilmesi demek değildir —demişti—. Sen ne idüğü belirsiz bir sokak köpeği değilsin, soyun sopun belli. Yalnız başına sokağa çıkabilirsin ama, geceleri eve dönmek zorundasın.

Yıldırım başını dikmiş ve pişman olmuş bir tavırla dinlemişti, ne var ki, aslında bu asil sözler bir kulağından girmiş, bir kulağından çıkmıştı. Don Camillo çok sevdiği bu hayvanın kaybolacağından korkuyordu. Vazgeçilmez motosikletinin kaybolması bile, ona daha az acı verirdi. Fakat kader, Don Camillo'nun köpeğini kaybetmesini istemişti bir kere. Yıldırım bir cumartesi sabahı, Don Camillo, günün ilk ayinini yaparken ortadan kayboldu. Papaz, bir iki gün, köpeğin geri geleceğini umarak bekledi. Sonra kom-

şuları arasında soruşturmaya başlayarak, endişesini açığa vurdu. Köpeği hiç kimse görmemişti. Don Camillo araştırmasını, yavaş yavaş yakın çiftliklere kadar genişletti.

Aslında, ilk düşüncesi, Peppone'yi sorguya çekmek olmuştu. Çünkü Peppone, Yıldırım'ın sevdiği iki insandan biriydi. Hatta bir gün Peppone demişti ki: «Politika ikimizi ayırabilir, fakat Yıldırım bizi birleştiriyor. Bununla birlikte ihtilâl günü geldiğinde, seni müstahak olduğun kaderden Yıldırım bile kurtaramayacak.» Bu yüzden Peppone, tam Don Camillo'nun aradığı adamdı, fakat o günlerde politik durum görülmemiş derecede gergindi. O kadar ki, Don Camillo, Kızılların lideri ile konuşursa, zelzele filan olabilirdi. Bununla birlikte, bütün öteki ihtimaller tükenince, Don Camillo ister istemez Peppone'nin kapısını çaldı. daha doğrusu ona bir mektup yazdı:

«Sayın Bay Guiseppe Bottazzi,

Köpeğim Yıldırım, iki haftadan beri kayıptır. Eğer kendisi hakkında bilgi verebilirseniz, minnettar olurum, saygılarımla.»

Mektubun cevabı posta ile geldi:

«Sayın Bay Papaz,

Eğer köpeğiniz kaçtıysa, bu, onun bile sizden akıllı olduğunu gösterir. Saygılarımla...»

Don Camillo araştırmadan geri kalmadı. Bir ay kadar sonra Barchini'ye elli tane el ilânı bastırdı ve o çevreye dağıttırdı:

«Kayıp av köpeği: Köpeğin bulunmasına yarayacak herhangi bir bilgi veren mükâfatlandırılacaktır.»

Birkaç gün sonra Don Camillo kaba harflerle yazılmış, imzasız bir tezkere aldı:

«Papaz efendi, köpeğinizi mükâfat filân vermeden bulmak istiyorsanız, Pragrande'deki akasyalığa gidiniz ve lâğım çukurunun yakınlarına bakınız.»

Don Camillo bir dakika bile kaybetmeden, Pragrande köyüne giden çayırlara daldı. Pek uzakları aramasına gerek kalmadı, çünkü üzerinde bir tasma bağlanmış ve toprağa saplanmış bir sopa buldu, bir de mektup vardı:

«Kilisedeki iki köpekten biri burada yatıyor. Bir kamyonun altında kalarak ezilmiştir. Yazık, çünkü öteki, bundan daha köpektir.»

Don Camillo elindeki sopayla toprağı kazmaya koyuldu. Yarım metre kadar kazdıktan sonra çukuru toprakla doldurup ters yüzü eve döndü. Göğsünü sıkıştıran üzüntü ve öfkeyi geçirmek için yatak odasına kapandı. Tasmayı hiç durmadan elinde çeviriyor, «Onu öldürdüler... Onu öldürdüler!» diye söyleniyordu. Hiç şüphesi yoktu: Biri, onun köpeğini mahsus öldürmüştü. Fakat bu kim olabilirdi? Büyük kızgınlığına rağmen, Don Camillo katilin, tanıdıklarından biri olduğunu düşünmeye bile dayanamıyordu. Köylerdeki her birisi bu kadar alçak olamazdı. Evet içlerinde adam öldürebilecek olanlar vardı, gel gelelim sırf sahibini üzme için bir köpeğı öldürmek? Asla! Bütün gün melânkoliden kurtulamadı. Akşam olduğu zaman, bir transatlantiğin yükünü tek başına boşaltmış kadar bitkindi. Canı konuşmak bile istemiyordu ve kapamak için gittiğı kilisede, Desolina Fio-

rini'yi bulunca, enikonu canı sıkıldı. Neredeyse kadını kabaca kovacaktı. Oysa Desolina onunla konuşmaya gelmişti. Esrarlı bir tavırla,

— Size bir sır söyleyeceğim Peder... –dedi.

Don Camillo kısaca,

— Neymiş? –diye sordu.

— Köpek için dağıttığınız ilânı gördüm de...

Birden şaşırın Don Camillo ancak,

— Eee? –diyebildi.

— Mükâfaatı vaat etmenin bir faydası yok Peder. Köpeğin nerede olduğunu biri biliyor, ama konuşmak istemiyor.

Don Camillo soluk soluğa,

— Ama sen konuşabilirsin, değil mi? –diye sordu-. Bana güvenin yok mu?

— Size güvenim var elbette, fakat onlarla başımın derde girmesini istemiyorum.

— Kimlerle?

— Kimlerle olduğunu bilirsiniz Peder. Köpeğiniz geçen ayın yirmi dördünde kaybolmuştu, değil mi?

— Evet.

— O gün ben onu, onlardan biri ile görmüş-tüm.

Don Camillo artık kendini tutamadı. Yaşlı kadının ihtiyatlı konuşması onu deli ediyordu. Fakat, kadını çok sıkıştırmak da doğru değildi.

— Konuş Desolina –dedi-. Benim nasıl bir insan olduğumu biliyorsun.

— Onları da biliyorum... Zaten o gün köpeğinizin onlarla ilk gidişi değildi. Önce fesatçıbaşı ile dost oldu. Her zaman onun işliğinde ayaklarının dibinde dolaşır dururdu. Sonra fesatçıbaşının sağ kolu ile arka-

daşlık etti. Doğrusu, köpeğinizin dostluk ettiği kişileri görünce şaşırıp kalıyordum.

Don Camillo itiraz etti:

— İlk yakınlaşmaları hep onlar yapıyorlardı. Zaten Yıldırım politikadan ne anlar?

— Tabii bir şey anlayamaz Peder, yalnız bu ah-baplığın kötüye varacağını biliyordum ben. Kızılarla dostluk eden...

Don Camillo ihtiyatla,

— Desoline, “fesatçıbaşının sağ kolu” derken, Smilzo’yu mu kastediyorsun? —diye sordu.

Yaşlı kadın çevresine korku dolu gözlerle baktıktan sonra isteksiz isteksiz karşılık verdi:

— Evet onunla arkadaşlığı başka türlüydü. İki-sini birçok kere, Peppone’nin kamyonunda görmüş-tüm. Cumartesi günü olanlar oldu. O gün Smilzo git-tikleri yerden yalnız başına döndü.

Duydukları, Don Camillo’ya yeter de artardı bile. Yaşlı kadına tekrar teminat verdikten sonra evine gitti. Yatağına uzanıp uzun uzun düşündü. Çok az uyuyabildi. Şafakla birlikte kalktı, Peppone’nin işliğine koştu. Smilzo’nun da bu sahnede hazır bulunması şüpheli bir rastlantı gibi görünüyordu. Fakat belli ki, Peppone, Don Camillo’nun, sabahın böyle erken saatında, bu kadar kızgın bir yüzle çıkagelmesine hazırlıklı değildi.

— Kötü bir gece mi geçirdin Peder? —diye sordu.

— Evet. Fakat vicdanının yerinde bir gübre yığını taşıyan birinden daha iyi uyuduğum da muhakkak?

Peppone tehdit edercesine,

— Meselâ? —dedi.

— Meselâ, sırf bana olan garezi yüzünden köpeğimi öldüren herif.

Peppone başını iki yana salladı:

— Köpeğini kaybetmek aklına dokunmuş! —diye mırıldandı—. Yapacak bir şey yok. Bırakalım söylensin. Rüyasında birinin köpeğini öldürdüğünü görmüş ve bu rüyayı, piyangoda kazanacak numarayı bildirmek şeklinde yorumlayacak bir falcıya gideceği yerde, gelmiş bize anlatıyor.

Don Camillo cebinden tasmayı, mektubu ve tabelâyı çıkararak,

— Rüyamda görmedim... —diye bağırdı—. Pragerande'de ölüsünü buldum. Mezartaşı buydu.

Peppone iki belgeyi okudu:

— Çok kötü... —dedi—. Fakat yanlış ağaca havlıyorsun. Burada sırf köpeğini sevindirmek için seni öldürecek insanlar vardır ama, sana garezi yüzünden kimse köpeğini öldürmez.

Don Camillo,

— Yalnız ağaç değil... —diye ısrar etti—. Geçen ayın yirmi dördünde Guiseppe Bottazzi'ye ait kamyonla, köpeğimi de yanına alarak bir yere giden ve yalnız dönen herifi arıyorum.

Peppone bir adım ilerledi:

— Yanlış ağaca havlıyorsun Peder!

— Hikâyemi anlatıp tanıkların adını verdiğim zaman, polis şefi yanlış ağaca havlamayacak.

— Senin polisinden korkmuyorum ben. Eğer birisi senin köpeğini öldürmüşse, bizim yapabileceğimiz bir şey yok. Ruhlarını Amerika'ya satan papazların günahlarının ceremesini masum köpekler çekiyor.

Don Camillo kapıya doğru yürürken,

— Son gülen iyi güler! –diye bağırdı–. On dakika kadar bir hidrojen bombası patlayacak, asıl   lence de ondan sonra başlıyor.

Smilzo, La Dame Aux Camelias gibi sarardı, Peppone'nin kolunu tutarak yalvardı:

— Gitmesine engel ol şef.

Fakat Peppone ona hayretle bakarak kolunu silkeledi,

— Sana ne oluyor budala?

Don Camillo durmuş, dönüp onlara bakmuştı. Smilzo'ya,

— Seni de, bu sefil  eteni de teşhir edeceğim! –diye gürledi–. Bana böyle numaralar s kmez.

Smilzo,

— Peder yemin ederim ki köpeğini öldürmedim! –diye feryadı bastı.

—  yleyse bu tabelâyı ve mektubu yazmadığına da yemin et. Geçen ayın yirmi dördünde, Yıldırım'ı Peppone'nin kamyonuna koyup g t rmediğine de yemin et, h zır bu işe başlamışken.

Smilzo itiraz etti:

— Her şeye yemin etmiyorum. Yalnız köpeğini  ld rmediğime yemin ediyorum.

—  yleyse, Pragrando'da gömülü olan köpek ne?

— Kimin köpeği olduğunu bilmiyorum. Bir hafta önce yolda buldum. Götürüp oraya g md m. Yıldırım'a çok benziyordu, hepsi bu. Bundan sonra da, kaybolan köpeğin için sızlanman bitsin diye o imzasız mektubu yazdım.

Peppone, Smilzo'yu ceketinin yakasından yakaladı, beyniyle göbeğini birbirine karıştırmak istiyormuş gibi sarstı:

— Anlat marifetlerini, yoksa seni köpek gibi gebertirim.

Smilzo tekrar soluk alabildikten sonra bildiklerini anlattı:

— Yıldırım ile ben iyi arkadaşlık. Çok iyi bir köpek o. Bir papazın köpeği olduğuna kimse inanmaz.

Don Camillo bir çekiç yakaladı. Peppone,

— Sakin ol Peder... -diye araya girdi-. Benim gibi masum bir tanığı korkutmakta fayda yok. Sen devam et Smilzo.

— Dediğim gibi iyi arkadaşlık. Her cumartesi, ben Peppone'nin kamyonuyle pazar yerlerini dolaşmaya çıkınca, o da benimle birlikte gelirdi. Bir kere Peschetto'da bir meyhaneye uğradık. Orada bir adam köpeği satıp satmayacağımı sordu. Ben de köpeğin bana ait olmadığını, onu yolda bulduğumu söyledim. Böyle bir av köpeğine ihtiyacı varmış. Elime bin liredi sıkıştırdı. Ben zaten iyice kafayı tutmuştum, parayı aldım, çekip gittim. Bir mil gittikten sonra aklım başıma geldi, Yıldırım'ı bulmak için geri döndüm. Oralarda dolaşıp dururken Yıldırım yoluma çıktı, uçar-casına kamyonu atladi. Yolda gördüğümüz ikinci meyhanenin önünde durduk, aldığımız bin liredi içkiye yatırdık.

Don Camillo iğrenmiş gibi yüzünü buruşturdu:

— Alçak herif! Ona içki içmeyi de mi öğrettin?

— Canım lafın gelişi! Ben kırmızı şarap içtim, o da kırmızı bir et parçası yedi. Bahse girerim ki, ruhban sınıfıyla beraberken hiç böyle eğlenmemiştir.

Peppone söze karıştı:

— Ruhban sınıfını bir yana bırak da hikâyeyi bitir.

Smilzo,

— Fazla bir şey kalmadı –dedi–. Ertesi cumartesi, bir önceki hafta olanları yeniden düşündüm. Bornella’da yemek molası için durmadan önce hayvanın tasmaını çözdüm, her yanını çamurlara buladım ve boynuna bir ip bağlayıp yanıma aldım. İpi öyle bağlamıştım ki, istediği zaman çıkarıp atabilirdi. Bu ip-ten nasıl kurtulacağını da gösterdim. Avcıların sık sık uğradıkları bir meyhaneye gittim. Orada Yıldırım’ı iki bin lirete satın almak isteyen bir adam bulduk. Sonrası bildiğiniz gibi.

— Nasıl yani?

— Bir mil kadar gidince durdum. Yıldırım’ı bekledim. Geline, birlikte yemek yemeye gittik. Kısacası birinci sınıf bir iş bulmuştum kendime. Yıldırım’ı satıyordum. O sahibinden kaçıp geliyordu. Sonra gelirimizi paylaşıyorduk.

— Bu oyunu sevdi mi?

— Hem de nasıl. O senin gibi ruhunu Amerika’ya satmamış ki. Ekonomik durumu ve servetin paylaşılmasının gerekli olduğunu anlıyor.

Don Camillo çekici bir daha eline geçirdi ve,

— Yıldırım nerede şimdi? –diye sordu.

— Onu son olarak Castelmonî’de görmüştüm. Orada üç bin lirete sattım. Fakat geri gelmedi. Kaçmadı sanıyorum. İşte bütün hikâye bu. Sırf senin sızlanman dursun diye Yıldırım ölmüş gibi numara yaptım.

Don Camillo köpeğin mezarında bulunduğu tabelâyı elinde sallayarak,

— Âlâ, âlâ... -dedi-. Hırsızlık, suistimal, haka-
ret...

Peppone araya girmek zorunda olduğunu his-
setti:

— Senin Yıldırım'dan daha köpek olduğunu söy-
lemek hakaret etmek değil, gerçeğin ta kendisidir.

Don Camillo,

— Bakalım mahkeme ne söyleyecek? -diye cevap
verdi-. Bu işten öyle kolayca sıyrılmanıza razı olma-
yacağım.

— Bir kere bu politik bir mesele değil. Smilzo
yanlış bir şey yapmış olabilir, ama ne yaptıysa kendi
adına yapmış. Onun peşinden gitmekte tereddüt et-
meyen köpeğin de suç ortağı sayılır. Davanı ancak
kişi aleyhine açabilirsin. Smilzo'yu hapse attırmak
istiyorsan, ne duruyorsun?

Don Camillo elindeki çekici, bütün gücüyle örse
indirdi:

— Ben kimseyi hapse attırmak istemiyorum, yal-
nız köpeğimi istiyorum... -diye gürledi-. Başkasının
köpeğini üç bin lirete satan adamla, gerçek değerinin
yirmide birini vererek onu dolandıran adam arasında,
hiç bir fark yoktur. Fakat köpek benimdir ve onu geri
almak istiyorum.

Peppone ceketini astığı yerden alıp sırtına geçir-
di:

— Şu kutsal ağzını kapa... -diye söylendi-. Kö-
peğini bulacaksın.

Sonra peşinde Smilzo olduğu halde dışarı çıktı,
kamyonuna tırmandı.

Don Camillo,

— Ben de geleceğim... -dedi.

Peppone direksiyona geçen Smilzo'ya,

— Castelmoni'ye... —emrini verdi—. Köpeğin satıldığı meyhaneye gidip sorarız. Her ne pahasına olursa olsun Yıldırım'ı esaretten kurtarırız.

Kamyon, Aşağı Po ovasına uzanan tozlu yollar-da hızla ilerlemeye başladı. Fakat yedi sekiz mil git-tikten sonra Smilzo birden fren yaptı, Peppone sabır-sızca,

-- Ne oluyor? —diye sordu.

Smilzo cevap vermeden, yanındaki kapıyı açtı ve köpek içeriye atladı. Yıldırım'dı bu. Kimse bir şey söylemedi, Smilzo kamyonu köye doğru döndürdü. Bir mil kadar sonra sessizliği acı bir fren sesi bozdu, kamyon birden durdu.

Don Camillo,

— Yine ne var? —diye sordu.

Smilzo açıkladı:

— Anlaşmamıza göre ilk meyhanede durup kârı bölüşmemiz gerekiyor. Son satıştan onun payına düşeni ödeyememiştim.

Yere atladı ve önünde durdukları meyhaneye doğru yürüdü. Yıldırım da ayakları arasında dolaşarak peşinden gitti. Peppone de arkalarından yürüdü. Don Camillo kamyonu yalnız başına kaldı. Hava bir yaz günü kadar sıcaktı. Kamyonun saç tavanı altında ter dökmeye başlayan Don Camillo, sonunda dayanamadı, meyhaneye girdi, bir bardak su istedi.

Kucağında ağzına kadar dolu, kocaman bir spa-getti çanağı taşıyarak geçen meyhane sahibi,

— Buyurun Peder!... —dedi—. Arkadaşlarınız sizi içerdeki odada bekliyorlar.

Oda sessiz ve serindi, spagetti nefis kokular ya-

yıyordu. Don Camillo tepeleme dolu bir tabağın önüne oturdu ve Yıldırım, ancak bundan sonra, vakur edasını bir yana bırakarak sevincini gösterdi. Fakat Don Camillo baştan çıkmayacaktı:

— Yediklerimin parasını kendim ödeyeceğim –dedi-. Namussuzca kazanılmış bir lokma ekmeği bile yemem.

Peppone,

— Al benden de o kadar! –dedi-. Ama Smilzo hem kendinin, hem de Yıldırım'ın yediklerinin parasını verecek.

Don Camillo,

— Öyleyse ben de senin yediklerinin parasını vereyim Peppone: –diye karşılık verdi-. Böylece Smilzo da, ben de birer köpeği ağırlamış oluruz.

Sonra iştahla yemeğe koyuldu, çünkü son sözü, bir alay askeri ağırlamaya bile değdi.

SAVAŞ KURBANLARI

Milco söze nasıl başlayacağını bilemiyordu. Durdu, düşündü, sonunda,

— Şu Alman kadın için geldim —diyebildi—. Bugün ayın yirmi altısı. Yarın değil öbür gün kadın burada olacak.

Adamcağız hayli endişeli görünüyordu ve Don Camillo endişesinin sebebini anlayamıyordu:

— 1946'dan beri her yıl martın yirmi sekizinde gelir buraya. Bu yıl da gelirse ne fark eder?

Milco başını iki yana salladı:

— Bütün hikâyeyi bilmiyorsunuz Peder, bu yüzden anlayamıyorsunuz... —diye mırıldandı.

Gerçekten Don Camillo da kasabalıların bildiğinden fazlasını bilmiyordu. Hikâye 1943 Eylülünde, küçük bir Alman müfrezesinin kasabayı işgal etmesi ile başlamıştı. Müfrezede iâşe subaylığı görevini yapan, Fritz Çavuş da vardı. Fritz Çavuş, Milco'nun, La Toretta'da, kasabadan pek uzak olmayan evinde kalıyordu. Bu ev, karayolu ile Stivone ırmağının arasındaydı.

O sıralarda Milco otuz yaşlarındaydı, fakat topal olduğu için askere gitmemişti. Ayrıca bacağındaki sakatlığa rağmen, çiftliği idare edebilecek tek insan

oydu. Milco'nun karısı öyle güçlü kuvvetli bir insan değildi, sağlam yapılı bir çocuk olan oğlu ise henüz on bir yaşındaydı. Başka kimsesi yoktu, savaş zamanında, tarım, ağır sanayi kadar önemlidir ve toprağı boş, verimsiz bırakmanın anlamı yoktur.

Fritz Çavuş iyi bir insandı, Milco ile aynı yaştaydı ve savaşmayı, ticaret, yada muhasebecilik yapmaktan farksız görüyordu. İyi bir Almandı ama, İtalyan şarabına düşküncü ve şarabı biraz fazla kaçırınca, cüzdanından sarışın güzel bir kadınla, on aylık sarı saçlı bir çocuğun resimlerini çıkarır bakardı. Ardından gözyaşları sökün ederdi...

Fritz Çavuş, Milco'nun evinde, bayağı mutluydu. Milco ile karısı, onu aileden biri gibi tutuyorlardı. Kaygısız bir insandı ve iâşe bölümünde çalıştığı için, çiftliğe eli boş gelmiyordu. Çavuş, Milco'nun evinde 28 Mart 1945'e kadar kaldı. O gün akşam eve gelmedi, ertesi gün Stivone ırmağından cesedi çıkarıldı. Fakat boğulmadığı muhakkaktı. Çünkü başında, kurşun deliğı vardı. O sıralarda Partizanlar faaliyettediler. Fritz Çavuş herhalde onlara rastlamıştı.

Savaştan sonra mart ayının yirmi sekizinde, genç, sarışın bir Alman kadını ile sarışın oğlu, La Toretta'ya geldiler. Kadın birkaç kelime İtalyanca biliyordu, Milco da birkaç kelime Almanca. Birbirleriyle kolayca anlaşabiliyorlardı. Kadın,

— Ben Fritz Çavuşun dul karısıyım —dedi—. Mezarına çiçek koymak için geldim.

Milco kadını mezarlığa götürdü, o da üzerinde Fritz Çavuşun hayat hikâyesi yazılı, kaba tahtadan yapılmış bir haçın dibine çiçeklerini koydu:

2 Mart 1915 - 28 Mart 1945

Milco ile karısı, kadını bir hafta, çiftliklerinde ağırladılar. Kadın Almanya'nın içinde bulunduğu kötü şartları ve bu yolculuğu yapabilmek için karşılaştığı güçlükleri anlattı. Fakat hepsinden çok Fritz'den söz etti. Fritz'in, mektuplarında, Milco ile ailesini son derece canlı bir şekilde anlattığını, onun için yalnız mezara çiçek koymaya değil, onlara olan minnet borcunu ödemeye, kısacası, kocası için yaptıklarına teşekkür etmeğe geldiğini söyledi.

— Bu yolculuğu yapabilmek için, sahip olduğum en küçük altın parçasına varana kadar her şeyimi satmak zorunda kaldım —dedi—. Şimdi hiç bir şeyim yok. Fakat iyi bir iş bulacağımı umuyorum, o zaman gelecek yıl da, sizi tekrar görmeye gelebilecek kadar param olacak.

Kadın sözünü tuttu ve ertesi yıl tekrar geldi, bunu sonraki yıllar kovaladı. Her yıl tam 28 martta, Toretta'ya geliyor, çocuğuyle beraber bir hafta kalıyordu. Köyde herkes onu ve hikâyesini öğrenmişti. Kadını ne zaman görseler, can ü gönülden selâmlarlardı. Bunun belki birçok sebebi vardı, fakat belli başlı sebep, onun, bir genç kız kadar taze ve diri olmasıydı. O, bereketli Po ovasında özellikle takdir edilen, cömertçe verilmiş bir tenasübe sahipti.

Don Camillo'nun zihnindeki arapsaçı gibi karışıklık çözülmemiştir:

— Peki ama... —diye mırıldandı—. Bunda anlaşılmayan taraf ne? Bana sorarsan, kimse, onu evinde barındırdığın için sana kötü gözle bakmaz. Sen du

bir adam olsan bile... Bir defa sen yalnız yaşamıyorsun, oğlun ve onun zaptiye nazırı olan karısı var. Üstelik, Alman hatun geçen yıl geldiğinde, zaten senin karın hayatta değildi. O zamandan beri durumda ne değişiklik oldu ki?...

Milco bir an düşündü, sonra birdenbire,

— İşin kısası, onu tekrar görmek istemiyorum —diye konuştu.

Don Camillo omuzlarını silkti:

— Öyleyse —dedi—, niçin bana geldin? Bu benim işim değil ki. Eğer onun suratını beğenmiyorsan bir mektup yaz, uzak durmasını söyle.

Fakat Milco'nun, elinde tuttuğu şapkasını fırıl fırıl çevirişinden de anlaşılacağı gibi, zihninde başka şeyler vardı.

— Karım hayatta iken —dedi—, onunla her şeyi konuşabilirdim. Fakat şimdi kiminle konuşabilirim ki?

Bir kere söz açılmıştı. Artık Don Camillo'nun, Milco'yu dinlemekten başka yapabileceği bir şey yoktu.

— Saygı değer peder —dedi Milco—, o günleri hatırlarsın. Ben mukavemet teşkilâtına girmiştim. Görevim, teşkilâtın radyo haberlerini göndermektir. Verici radyoyu, ahırda bir fıçının içine saklamıştım. 28 mart gecesi Fritz beni suçüstü yakaladı.

Don Camillo,

— Fritz seni yakaladı mı? —diye kekeledi.

— Evet, her zaman yaptığım gibi, akşam yemeği bitince ben, Ronchini ile kâğıt oynamağa gideceğimi söyledim, o da her zamanki gibi, «Sana iyi şans» dedi. Evden çıktım, tarlanın ortasından yürüdüm, bil-

diğın gürgen ağacının dibinde 15 dakika kadar bekledim, sonra aynı yoldan geri döndüm. Ahırın arkasında, sadece benim kullandığım ufacık bir kapı vardı. İçeri girdim, vericiyi çalıştırdım. Fakat o sırada Fritz içeri girdi, beni suçüstü yakaladı...

Bir an sustu, alnında biriken teri sildi, sonra devam etti:

— Ahırın lambası yandı, karşımda Fritz vardı. Gayet öfkeliydi. «Hain!» diye bağırdı. Eli tabancasının tetiğindeydi. Benim elim de öyle... Ve onu vurdum! Lânet olası savaş!...

Tekrar sustu ve bir defa daha alnındaki teri sil-di.

— Eğer bana hain diye bağırmasaydı –dedi–, belki onu vurmazdım. Fakat bu söz, bana, bir ölüm cezası gibi geldi. Hava karanlık ve yağmurluydu. Fritz' in cesedini sırtlandım, ırmağa gittim ve suya attım. Stivone ırmağı hayli yüksekti ve ceset daha sonra bulunduğu yere kadar, şöyle böyle birkaç mil sürüklendi. Hiç kimse benden en ufak bir şüphe duymadı. Mescleyi bilen tek insan karımdı, o da şimdi hayatta değil.

Don Camillo, dakikalarca bu hikâyeyi düşündü, sonra,

— Ne diyebilirim ki? –diye mırıldandı–. Sana katil mi, yoksa vatansever mi demeliyim? Vicdanın, kılavuzun olmalı.

— İşte bu yüzden geldim buraya! –diye itiraz etti Milco–. Bu işi yurtseverlikle bağdaştıramıyorum bir türlü. Madalya alsaydım bile, yine kendimi Fritz'in katili olarak görmekte devam ederdim. Geceleri uyuyamıyorum... Karısı gelip, Fritz için yaptıklarına teşekkür ettiği zaman, âdeta utancımдан ye-

rin dibine geçmiştim. Ben adamı öldürdüm, oysa karısı bana teşekkür ediyor. Babasız kalan çocuğu beni «amca» diye çağırıyor. Hayır, buna daha fazla dayanamam. Yılın 51 haftasını, 52'nci haftanın korkusu içinde yaşayamam. Onu bir daha asla görmek istemiyorum; peder, son on yılı nasıl ıstırap içinde geçirdiğimi tahmin dahi edemezsin.

— Tahmin edebilirim... —dedi Don Camillo—, ve ıstırap çektiğin için ayrıca memnunum. Çünkü bu, hâlâ vicdan taşıdığını gösterir.

— Tabîî öyle... —dedi Milco heyecanla—. Zaten bu yüzden buraya geldim. Derdim, vicdanımı rahata erdirmek değil. Siz ne dersiniz deyin, benim, Fritz'in katili olduğum bir gerçek. Siz onu bırakın da, bana, bu kadından kurtulmanın yolunu gösterin. Ben bu kadını silkip atamam, fakat siz ona bütün hikâyeyi anlatabilirsiniz.

Don Camillo gözlerini faltaşı gibi açarak, heyecanla,

— Ben mi? —diye bağırdı.

— Evet, öbür gün geliyor. Onunla konuşmak zorundasınız. Bana, her seferinde, nezaketimden ötürü teşekkür etmek mecburiyetinde olması ve dostça davranması doğru bir şey değil. Bu benim hakkım olamaz. Ona, kocasını öldürdüğümün söylenmesi gerek O da çocuğuna söylemeli bunu. Ondan sonra bir daha gelmez herhalde, benim ıstırabım da böylece dinir.

Don Camillo başını salladı:

— Hayır Milco —dedi—, eğer vicdanlı olsaydın ıstırap çekmekten kaçınmazdın. Tövbe istiğfar etmek yetmez, ruhunu da temizlemelisin. Eğer bu kadını görmek sana ıstırap veriyorsa, o kadını görmeni sağladığı

için Tanrıya şükretmelisin. Onu niçin, daha da fazla incitmek istiyorsun? Kocasını öldürmen yetmedi mi?

Milco kollarını vahşice salladı:

— Tabii, onu daha fazla üzmem! —dedi

— Ama, böyle yaparsan üzülsün... —diye karşılık verdi Don Camillo—. O sana güveniyor, seni aileden biri olarak görüyor. Fakat kocasını öldürdüğünü duyarsa, onu bu hayalden yoksun edersin. Onun varlığı sana ıstırap veriyorsa, isabet. Senin için dua edeceğim.

Milco gittikten sonra, Don Camillo dua etmek üzere kiliseye girdi. Bir garip duaydı bu:

— Efendimiz... —dedi Don Camillo mihraptaki İsa'ya—, bu mülevves memlekette on binlerce insanı öldürmüş, en binlerce insan var. Hiç biri üzgün değil, üstelik övünüyorlar. Makam ve madalya istiyorlar; Parlamentoda milletvekili, yada senatör olmak arzusundalar; isterler ki, resimleri okul kitaplarına basılsın!.. Bu arada bir de zavallı bir şeytan var. Sadece bir adam öldürdüğü için on yıldır ıstırap çekiyor ve biz ona yardım etmekte güçsüz kalıyoruz. Çünkü, «Buraya bak Milco, Fritz seni radyo başında yakalayınca «hain» dedi değil mi, sen de ona aynı şeyi söyleyebilirdin. Zira sen mukavemet teşkilâtı için ahırda çalışırken, Çavuş Fritz tarafından, hiç bir direnmeyle karşılaşmadan kötü yola sevk edilen karın, Almanya için çalışıyordu» denmez ki... Hayır efendimiz, bunu söyleyemeyiz Milco'ya. Çünkü karısı bunları, ölüm yatağında itiraf etmişti ve bir papaz, kendisine itiraf edilen sırları açıklayamaz. Ya İsa, en iyisini siz bilirsiniz, fakat dediğim doğru değil mi?

— Evet doğrudur! —diye cevap verdi Hazreti

İsa-. Kadının günahı, kocanın günahını mazur göstermez. Her biri cezasını çekmelidir.

Martin 28'i geldi çatı. Don Camillo Fritz'in karısı ile çocuğunun geldiklerini duyar duymaz, La Torretta'ya koştu. Milco, papazı, uzun zamandır görmediği bir dostu karşılar gibi karşıladı. Hava açık ve güneşliydi. Küçük oğlan, bahçede köpekle oynarken annesi, Milco ve Don Camillo, uzun kış uykusundan uyanmakta olan kırlarda dolaşmaya çıktılar. Don Camillo, Fritz'in karısına,

— Yüzünüz pek solgun! –dedi.

— Havası çok dumanlı olan bir büyük şehirde, fabrikalarda çalışıyorum da... –diye açıkladı kadın.

Don Camillo ciddî ciddî başını salladı:

— İyi değil bu. Üstelik, bu yolculuğu yapabilmek için bütün yıl dişinizden, tırnağınızdan arttırıyorsunuz değil mi?

Fritz'in karısı gülümseyerek,

— Evet ama, bu beni üzmüyor –dedi.

— Neden buraya yerleşip, Fritz'in yanında yaşamıyorsunuz? Bu, onu mutlu ederdi eminim.

Kadın Don Camillo'ya hayretle baktı. Don Camillo üsteledi:

— Yoksa burayı sevmiyor musunuz?

— Çok seviyorum! İtalya dünyanın en güzel yeri. Ama Almanya'da evim var, işim var...

Don Camillo eliyle Milco'nun evinin bulunduğu yönü işaret ederek,

— Burada da bir eviniz ve işiniz olabilir –dedi.

Sonra da imalı konuşmalara alışkın olmadığı için baklayı ağzından çıkarıverdi:

— Milco ile evlenirsiniz... Töreni ben yaparım... Herkes mutlu olur!

Kadın otuz yedi yaşındaydı, fakat hâlâ kızarmayı unutmamıştı. Milco ise kırk iki yaşındaydı ve kızarmak için çok yaşlıydı. Bu yüzden sapsarı kesildi. Don Camillo çöpçatanlığa alışık olmadığı için şaşkınlığı üstün geldi ve,

— Bir düşünün... -dedi-. Hazır olduğunuz zaman beni kilisede bulursunuz. İyi akşamlar.

Başka bir şey söylemeden uzaklaştı.

Herhalde düşündüler ki, üç gün sonra, Milco kiliseye geldi:

— İstedığınız olacak Peder, evlenmeye karar verdik.

— Çok iyi. Eminim ki, sizin de istediğiniz bu.

Milco içini çekti:

— İnşallah onu her zaman yanımda görmek, bana eskisinden daha çok acı vermez... Eğer vicdanım gene beni rahatsız ederse...

Don Camillo sözünü kesti:

— Gel bu işi halledelim Milco. Fritz'i düşünürsen, değişen bir şey yok. Onun hayatını almıştın ve nasıl olsa geri veremezdin. Bunun her zaman vicdanında kalması gerekecek. Kadınla çocuğu düşününce iş değişir. Kadının kocasını elinden almıştın, şimdi ona bir yeni koca veriyorsun... Artık babasız bir çocuk da kalmayacak ortada. Hesapları birbirine karıştırma.

Milco,

— Tanrı bana yardım etsin, başka ne diyeyim! -diye karşılık verdi.

— Yardım etti bile! -dedi Don Camillo.

DÖNME DOLAP

O yıl Büyük Mayıs tatilinde, Karnaval dolayısıyla kocaman kocaman çadırlar kurulmuştu. Bütün kasaba siyasî bir heyecan içindeydi, solcular kasaba meydanında bir dizi toplantı yapmayı kararlaştırmışlardı.

Karnaval çadırları köyün dışında Molinetto yolu boyunca kurulmuştu. Lunaparkta iki ilgi çekici eğlence vardı: Birisi çarpışan otolar, ikincisi dönme dolap...

Bir çelik çubuklar yığını halindeki dönme dolap, ters çevrilmiş şemsiye iskeletini andırıyordu. Her çelik çubuğun ucunda küçümencik bir uçak vardı. Dönme dolap harekete geçince bu küçümencik uçakları kullananlar sadece bir levyeyi ileri geri oynatmak suretiyle uçağı istedikleri yüksekliğe çıkarabiliyorlar, ya da aşağı indirebiliyorlardı.

Papazın evi lunaparktan en çok üç yüz, dört yüz metre uzaktaydı ve Don Camillo her akşam, ikinci kattaki odasına çekildikten sonra, perdeleri örtüp yatmadan önce, hemen hemen yarım saat kadar, bu dönme dolabı seyrediyordu pencereden.

Dönme dolaba binmekte günah denecek bir şey yoktu, fakat ne olursa olsun, bir papazın hakkı olmayan bir eğlence demekti bu yine de... Halkın görececek

gözü vardı ama, düşünecek beyni yoktu maalesef... Ve dönme dolaba bınmış bir papaz, halkın istihza hissini tahrik edebilirdi. Don Camillo bunları düşürürken epey kederleniyordu.

Çarpışan otolarla, dönme dolap, lunaparkın, en çok para getiren iki eğlence yeri idi. Gecenin geç saatlarında, lunaparkın öteki eğlence yerleri kapandığı halde, bu ikisi, kalabalık bir insan topluluğunu çekmeye devam ediyordu. En çok açık kalan ise dönme dolaptı. Don Camillo bunu fark etmişti. Güzel bir gece, çarpışan otolar kapandıktan sonra, aşağı indi, evden çıktı, ne yapacağını gayet iyi bilen insanların kararlı tutumu içinde evin arkasındaki yoncalığı geçerek yürümeye koyuldu.

Molinetto yoluna varınca durdu, fırsat kollamaya başladı. Yolun karşısındaki lunapark çadırları karanlığa gömülmüştü. Sadece parkın ortasındaki bir ışık adasında dönme dolap dönüyordu.

Don Camillo'nun planı gayet basitti. Dönme dolaptaki son müşteri de evinin yolunu tuttuğu zaman, lunaparka girecek ve dönme dolabın sahibinden, biraz eğlenmesine izin vermesini dileyecekti. Dönme dolabın son müşterileri olan öfkeli bir grup genç, dönme dolaptan inip gürültülü bir arabaya binerek çekip gittikten sonra, çok beklemesi gerekmedi. Hendekten atlayarak karşıya geçti ve hedefe doğru yürümeye koyuldu.

Gişede günlük geliri hesaba dalan dönme dolabın sahibi, önünde devasa bir karaltı belirince, sıçramaktan kendini alamadı.

— Burada gördüğünüz ilk papaz benim galiba, öyle değil mi? — diye sordu Don Camillo.

— Hayır peder... –diye cevap verdi, dönme dolabın sahibi-. Fakat bu kadar geç saatte gördüğüm ilk papaz olduğunuz muhakkak. Size bir yardımım doku-nabilir mi?

— Ben biraz ilerde oturuyorum –diyen Don Camillo evini gösterdi ve devam etti-: Sizin şu lânet olası müziğiniz, beni nasıl rahatsız ediyor, bilemezsiniz.

— Gerçekten çok müteessirim. Fakat müziksiz bir dönme dolap, cenaze alayından farksız olur. Bundan sonra, akşamları müziği gayet hafif çalacağım. Ne var ki karanlık bastıktan sonra en alçak ses bile bir top gümbürtüsü gibi gelir insana.

— Sizinle aynı kanaatteyim... –diye devam etti Don Camillo-. Fakat, beni bu kadar huzursuz ettikten sonra, bana karşı biraz hoşgörülü davranmak zorundasınız.

— Gayet tabîî peder, ne arzu ederseniz sevinçle yaparım.

— Öyleyse söyleyeyim, dönme dolaba binmek istiyorum, hemen şimdi...

Dönme dolabın sahibi üzgün bir yüz takındı:

— Peder –dedi-, biraz sabretmenizi dilemek zorundayım. Çünkü daha önce, dönme dolabın iki uçağını bir grup tuttu. Onların gelmesini bekliyorum. Neredeyse gelirler.

Don Camillo oradan hemen sıvışmak için, kıvrır kıvrır kıvrınmaya başladı ama artık çok geçti. Dönme dolabı kiralayan grup gelmişti ve üstelik başlarında Peppone yok muydu?

— Bizim biricik papazımız... –diye bağırdı-,

dönme dolaba binmenin ölümcüllere özgü bir günah olduğunu mu anlatıyordunuz?

— Hayır —diye cevap verdi Don Camillo—, sadece müziğin, şerefli insanların uykusunu kaçırdığını söylüyordum.

— Oooo!... Öyle mi? Ben de bir an için uyuyamayanın siz olduğunuzu sanmıştım.

Smilzo, Bigio, Brusco, Lungo, Fulmine, kısacası gangster çetesinin bütün elemanları, Don Camillo ile karşılaşmaya pek aldırış etmemişler, dönme dolapta yer kapmaya çalışıyorlardı.

Don Camillo,

— Sizi buraya çeken nedir bay başkan? —diye sordu Peppone'ye—, yoksa şu rezil oğlanları açık hava eğlencesine mi getirdiniz?

Dönme dolaba kurulan Smilzo, «Haydi şef!» diye bağırdı.

Don Camillo da gülümseyerek,

— Haydi, haydi sen de bin —diye konuştu—. Rezil oğlanlar seni çağırıyor. Böyle hantal bir belediye başkanını uçan bir dönme dolaba binerken seyretmek ne eğlendirici bir şey...

Peppone,

— Senin gibi hantal bir papazı uçan bir dönme dolapta görmek kadar eğlendirici değildir... —diye cevap verdi.

— Ama gerçek şu ki, ben uçan bir belediye başkanı göreceğim. Sen uçan bir papaz göremeyeceksin.

Peppone dönme dolaba binerken,

— Hazır imkân geçmişken eline, bu manzarayı kaçırma... —diye gürlledi—, kasabanın duvarlarına as-

tığın skandal gazetesine, bu konuda heyecanlı bir makale yazmayı da ihmal etme.

Dönme dolabın sahibi motoru çalıştırmağa hazırlanırken, Peppone uçaklardan birine binmişti çoktan...

— İyi eğlenceler peder... —diye devam etti—, o oğlan ve kızlarına, komünistlerin, vergi yükümlülerinin parasını, çılgın gece âlemlerinde hovardaca yediklerini söyle.

Motor dönmeğe başladı ve hoparlörden canlı bir marşın ilk notaları duyuldu.

Peppone, dönme dolabın sahibine,

— Gaz ver patron... —diye bağırdı—, muhterem pedere ninni gibi gelsin.

Tam bu sırada arkasından,

— Kapa o kenef ağzını... —diye bir ses gürledi.

Peppone dönüp arkasına baktı. Hemen gerisindeki uçakta Don Camillo vardı. Bu sırada dönme dolap tam hızla dönüyordu ve herkes keyiften kaykılmıştı.

Don Camillo, önündeki Peppone'ye,

— Şu aşağıdaki herife söyle de biraz yavaş döndürsün... —diye bağırdı.

Peppone uçağını alçalttı ve tam motorun önünden geçerken bağırmağa hazırlandı, fakat kelimeler boğazına tıkanı.

— Ne oluyor? —diye bağırdı Don Camillo.

Peppone anlaşılmasın bir şeyler mırıldandı, parmağıyla motorun olduğu yeri, aşağıları işaret etti. Dolabın bir dahaki dönüşünde Don Camillo da uçağını alçaltıp Peppone'yi şaşırtan şeyi gördü: Yalnız

gözleri açıkta kalacak şekilde, yüzlerine mendil bağlamış, elleri tabancalı üç kişi... Dönme dolabın sahibi yüzünü duvara dönmüştü, üç adam tabancalarını onun sırtına dayamışlardı. Bir dördüncü adam da, kasada ne varsa, bir çantaya dolduruyordu. Bu arada dönme dolap, patırtılı bir müzik eşliğinde, olanca hızıyla dönüyordu.

Soyguncular buldukları parayı beğenmemişlerdi. İkisi dönme dolabın sahibini, ev olarak kullandığı treylere sürüklediler. Fakat geri geldikleri zaman da hoşnut görünmüyorlardı. Dönme dolabın sahibini tartaklamaya başladılar. Adam,

— Boşuna uğraşıyorsunuz... —diye itiraz etti—. Paranın büyük kısmını bu sabah bankaya yatırmıştım. Cüzdanıma bakın, makbuzu duruyor.

Soyguncular cüzdanı arayınca gerçekten makbuzu buldular ve öfkelerinden belki bin parça ettiler. Uçaklar olanca hızla dönmeye devam ediyordu.

Smilzo motorun bulunduğu yerden geçerken,

— Durdur artık şunu kahrolasica! —diye haykırdı.

Hırsızların biri tabancasını onun bulunduğu yöne çevirince Peppone'nin uçan mangasının bütün üyeleri, aynı anda uçaklarının levyesini çekerek mümkün olan en yüksek yere çıktılar. Dönme dolap şimdi gerçekten, rüzgarda tersine dönmüş bir şemsiyeye benziyordu. Hırsızlar, ganimetlerinin bu kadar az oluşuna çok kızmışlardı ama şeflerinin parlak bir fikri vardı:

— Şu budalaları da paracıklarından ayıralım... —teklifinde bulundu. Sonra yüzünü onlara doğru kaldırarak bağırdı:

— Ceplerinizi boşaltın, yoksa beyninizi patlatırız.

Peppone,

— Cehennemin dibine kadar! —diye cevap verdi.

Şef, ikinci başkana bir emir verdi. Adam motorun bulunduğu odaya girdi ve bir kolu çevirdi. Uçaklar daha da hızlı dönmeye başladı. Peppone'nin adamları bağıştılar, fakat çetenin üçüncü adamı müziği alabildiğine açtı, müzik bütün sesleri bastırdı. Dönme dolaptakiler altı tur yaptıktan sonra soyguncuların şefi başını salladı ve çetenin ikinci adamı, hızı biraz azalttı.

— Paralarınızı mendillerinize koyun, güzelce düğümleyin, tam motorun bulunduğu odanın önünden geçerken, içeriye atın. Dediğimi yapmanız için yarım dakika veriyorum.

Yarım dakika dolunca devam etti:

— Siyahlar giyenden başlayarak, herkes parasını atсын.

Don Camillo cebindeki birkaç kuruşu mendiline koyup düğümledi, küçük odaya attı. Ötekiler de aynı hareketi tekrarladılar. Hırsızların şefi mendilleri açıp parayı saydı, sonra,

— Çok az! —diye bağırdı—. Cüzdanlarınızı da aşığa atın, yoksa hızı arttırırım. Size beş saniye izin... Siyahlar giyinenden başlayarak cüzdanlarınızı atın.

Cüzdanında hiç bir şey olmadığını bilen ve ruhban sınıfının fakirliğinden sevinç duyulacak sayılı anlardan birini yaşadığını hisseden Don Camillo cüzdanını fırlattı. Ötekiler de biraz daha isteksizce onu izlediler. Az sonra yedi cüzdan, haydut başının ayakları dibinde duruyordu. Bütün cüzdanlar çabucak

boşaltılıp bir köşeye atıldı. Çete başı dönme dolabın sahibine döndü:

— Biz gittikten sonra bu dolap on beş dakika daha dönecek. Bize kazık atmaya kalkma, nasıl olsa seni yine buluruz. Neyin var neyin yoksa ateşe veririz, sen de diri diri kebab olursun.

Bu tehditten sonra, dördü de yolda bıraktıkları otomobile atladılar, süratle uzaklaştılar.

Bulutlarda dolaşanlar, aşağıya dolabın sahibine,

— Durdur bizi Allahın belâsı! —diye haykırdılar.

Fakat adamcağız .korkudan titriyordu. Dönme dolap emredildiği gibi, olanca hızıyla tam on beş dakika daha döndü. Sonra motor yavaşladı, şemsiye kapandı. Fakat dönme dolaptakilerin uçaklardan çıkabilecek gücü toplamaları yirmi dakika sürdü. Sonunda, küçük odaya; dönme dolabın sahibinin yanına girdiler, boş cüzdanlarını aldılar. O dakikaya kadar hiç biri bir kelime bile söylememişti. İlk konuşan Peppone oldu, dönme dolabın sahibini, ceketinin yakasından yakalayıp,

— Bu akşam burada olup bitenler hakkında ağzından bir kelime kaçırırsan yalnız kafanı ezmekle kalmam, öyle bir icabına bakarım ki, bizim kontrolumuzdaki köylerin hiç birinde karnaval çadırını kuramazsın... —dedi.

Don Camillo ekledi:

— Bizim kontrolumuzda olan köylerde de.

Sonra yedisi birden, bin zahmetle yola koyuldular. Papazın evinin önüne gelince vedalaştılar. Don Camillo:

— Hepsi bir yana, biraz pahalı da olsa iyi eğlendik değil mi sayın başkan? —diye sordu.

Peppone, gecenin kadife sessizliğini titreten ve kilometrelerce ötede yankılar yapan bir kükremeyle cevap verdi.

Don Camillo o gece rahat uyudu, rüyasında da, en kötü yürekli insanları bile, sevinç çılgınlıkları atan küçük çocuklara çeviren kocaman bir dönme dolap gördü.

YAĞMURLAR GELİNCE

Mevsimsiz yağmurlar durmak bilmiyordu. Toprağı şöyle böyle kurutan birkaç günlük güneşten sonra, yeni bir sağnak başladı. Sürekli yağmurlar, bir yıl önce temmuz başlarında, tam buğdayın güneşe en çok ihtiyacı olduğu sırada sökün etmişti. Buğday tamamen mahvolunca, yağmur bu sefer de üzümleri berbat etmek için yağmaya devam etti. Her zamanki güz ekimini yapmaya imkân yoktu. Noelden sonra yağmur hele şükür durdu, fakat yerini, o güne kadar hiç görülmedik bir kar fırtınası aldı. Kar erir erimez yine yağmurlar geldi. Köylünün iki eli yanına düşüverdi. Çoğu, dağıtılan tohumluğu geri vermek zorunda kaldı.

Öküzler çifte koşulsa, yada traktörler tarlaya sürülse bile, elden hiç bir şey gelmezdi, çünkü sulama kanalları taşacak kadar doluydu ve tarlalar, büyük birer çamur denizi görünüşündeydi.

O salı, kasabanın pazarı vardı. Kasaba meydanındaki kemer altları, kötü havanın aylaklaştırdığı köylüler ve ortakçılarla doluydu. Konuşmaları hep çifte, çubuğa dairdi. Bazıları o kadar ileri gidiyordu ki, başlarına gelen bu musibete Tanrının sebep olduğunu iddia edenler bile görülüyordu.

— Ulu Tanrının biz fakir köylülere ne garazı var anlamıyorum? —diye konuştu içlerinden biri.

Peppone ile Smilzo kahveden çıkarken, bu sözü duyular. Peppone fırsatı kaçırır mıydı:

— Ulu Tanrının bu işle ilgisi yok dostlarım... —dedi—. O kendi işi ile uğraşır. Tanrıyı bu işe karıştırmamanın hiç bir yararı yok. Bütün suç, evreni allak bullak etmeye kalkışan bir kısım insanlardadır.

Peppone doğuştan tahrikçiydi. Neyi, nerede, ne zaman söylese etkili olur, kendi de bunu gayet iyi bilirdi. Bu defa gözüne kestirdiği, çevredeki en yaşlı köylülerden Girola idi. Küçük topluluğun en ön safında duruyordu.

— Bak Girola... —diye konuştu Peppone—. Sen 97 yaşına gelmiş bir adamsın. Bugüne değin böyle çılgın bir hava gördün mü?

Girola yavaş yavaş başını sallayarak,

— Hayır... —dedi—. Birçok şey gördüm ben. Fırtınalar, su baskınları, günlerce hatta bir defasında haffalarca süren bir kasırga. Fakat bir yıl boyu süren böyle saçma bir yağmuru, yaşadığım sürece bir kere olsun görmedim.

Peppone,

— Sebabi nedir dersin? —diye sordu.

Girola omuzlarını silktiler:

— Kimbilir? —diye mırıldandı.

Amacına yaklaştıkça kızışan Peppone,

— Böyle konuşma Girola! —diye bağırdı—. Sen düşündüğünü açıkça söyledin, şimdi susman için sebep yok. Hiç kimse, yağmurun, tanrı istediği zaman yağdığı masalına inanmıyor.

Peppone bunları söylerken cebinden de katlanmış bir gazete çıkardı.

— Bu masala inanmayan tek adam Girola değil, bilim adamları meseleyi olanca açıklığıyla ortaya koydular.

Peppone gazeteyi, başlığını herkesin görebilmesi için kaldırdı. Kimse bu gazetenin, komünist partisine sözcülük ettiğini iddia edemezdi. Çünkü, sağ eğilimli bir gazeteydi bu...

Peppone devam etti:

— İşte dünya bilim adamlarının sesi... Amerika'nın hidrojen bombası patlatması karşısında duyduğumuz endişelerin ne kadar haklı olduğunu yazıyor. Atom enerjisi yapacağını yapmıştır ve bundan sonra olacakları kimse bilemez. Eğer bu son patlamanın 300 millik bir çevrede sebep olduğu hasarı öğrenmek istiyorsanız, bir tane alıp okuyun bu gazeteden. Ben size sadece, Girola'nın fikrini desteklemek amacıyla bir şey söyleyeceğim, o da şu: İsviçreli bilginlerin yaptıkları çalışmada vardıkları sonuca göre, atom bombası, dünyanın dengesini bozmuştur. İşte hazırladıkları rapor: «*Atom patlatılması atmosferin dışında, Kuzey kutbuna doğru kayan güçlü bir akım yaratmıştır. Kuzey kutbunda yoğunlaşan bu hava akımları kar ve buz şeklinde yeryüzüne düşmektedir. Böyle bir yapma kar ve buz yığını dünyamızın dengesini bozabilir, şimdiden kuzey kutbu, güney kutbuna oranla yüzde 18 ağır çekiyor.*»

Peppone başını gazeteden kaldırdı ve çevresine muzaffer bir eda ile baktı. Fakat, aslında varlığı sadece memnurluk uyandırması gereken birinin, o sıradakalabalığa yanaşması, Peppone'ninkeyfini kaçırdı,

Peppone bu tatsız kaniya rağmen devam etti:

— Peki! Kutuplar arasındaki bu dengesizliğin anlamı nedir? Ben ilkokul beşinci sınıftan sonra okumadım, onun için sözü, tanınmış bir Hollandalı bilgi-ne bırakıyorum: «*Legerkusen laboratuvarının direktörü Dr. Scheinder, atom patlamalarının atmosfere serp-tiği radyo aktif parçacıklar, nükleer bir tortuya dönüşür, yağmur ve kar şeklinde düşer,*» diyor. Öyleyse, yerde bir metre kar var ve bütün yıl yağmur yağdı diye, niçin Tanrıyı suçlayalım? Kabahat Amerikalılarda...

Don Camillo, Peppone'yi dinleyenlerin ön safına doğru yürüdü. Peppone başını tekrar gazeteden kaldırdığı zaman, papazla göz göze geldi. Peppone, papazın kendisine dik dik baktığını görünce öfkeden kuduruverdi:

— Evet —diye tekrarladı—. Tanrıyı değil Amerikalıları suçlu tutun. Tabii, aramızda bulunan saygı değer peder, Amerika'yı, Tanrının suçlu görülmesini yeğ tutacak kadar sevmiyorsa...

— Katiyyen! —diye bağırdı Don Camillo—. Tanrının, sizin saçmalarınızla uğraşacak vakti yok. O insanlara, doğruyu bulmaları için beyin vermiştir. Biz, Tanrıyı suçlamayı bir yana bırakalım da kendi halimize bakalım.

— Peder kendi halimizden değil, Amerika'nın marifetlerinden söz ediyoruz. Mesele, bildiğiniz gibi Amerikalıların patlattığı hidrojen bombası meselesi...

Don Camillo, başını onaylarcasına salladı:

— Tamam Bay Başkan. Bunlar siyasi propaganda

ile karıştırılmayacak kadar ciddi şeyler. Şunu dürüstçe söylemeliyiz ki, atom denemeleri yapılmasından doğan ve doğacak bütün felâketlerden Amerika sorumludur. Çünkü Sayın Başkanın da biraz önce söylediği gibi, atom bombasına yalnız Amerikalılar sahiptir.

Peppone düşünmeksizin cevap verdi:

— Saçma!... Rusların da atom bombası var, hem de yüz kat daha güçlü. Gerçekleri gizlemeğe çalışmanın yararı yok.

Don Camillo üzüntüyle başını salladı:

— Öyleyse –dedi–, durum benim düşündüğümünden de kötü Bay Başkan. Eğer yağmur devam ederse bu insanlara, Rusların da Amerikalılar kadar suçlu olduğunu söylemek gerekecek.

Kalabalıktan gülüşmeler duyuldu, Peppone dişlerini gıcırdatarak,

— Rusların en küçük bir suçu bile yok... –diye protesto etti.

— Bombayı ilk defa Amerikalılar buldu. Ruslar sadece kendilerini korumak amacıyla daha güçlüsünü yapmak zorunda bırakıldılar.

Don Camillo, alaycı bir umutsuzlukla kollarını iki yana açtı:

— Bay Başkan... –dedi–, eğer ben tüfekte ateş etseydim, kimi suçlayacaktınız? Beni mi, yoksa baru-tu bulan kişiyi mi?

Peppone,

— Peki... –diye karşılık verdi–. Ben de sizi vursaydım, kabahat kimde olurdu. Bende mi, yoksa Toricella'daki zangoçta mı?

— Hiç birinizde... –diye sakın bir sesle konuştu

Don Camillo—. Size Tanrıyı inkâr etmeyi ve savunmasız din adamlarına ateş etmeyi öğretenlerde olurdu kabahat...

— Bana kimse, Tanrıyı inkâr etmeyi ve savunmasız din adamlarına ateş etmeyi öğretmedi! —diye bağırdı Peppone.

— Öyleyse sizin efendilerinizin öğretim programları, biraz modası geçmiş cinsten. Fakat merak etmeyin yakında yetişirler. Çünkü burdan başka her yerde öğrettikleri bu!...

Sözün burasında Smilzo bir adım öne çıktı:

— Şef —dedi—, bize öğretilen bir şey var, o da, yanlış inançları belli olanların tuzaklarına düşmemek. Bununla tatışarak, zamanını boş yere harcama.

Fakat Peppone, eline kemik geçirmiş bir köpek gibiydi, papazın yakasını bırakmak istemiyordu:

— Profesyonel tuzaklara yakalanmayacağız —diye cevap verdi—, fakat bu bir amatördür. Sıkı bir derse ihtiyacı var ve dersini alacak.

Peppone kendine güven duygusunu yeniden kazanmıştı, gülümseyerek Don Camillo'ya döndü:

— Peder —dedi—, siz atom felâketinin hem Amerikalılar, hem Ruslar yüzünden başımıza geldiğini, çünkü her ikisinin de bombaya sahip olduğunu söylediniz. Fakat bana şunu söyleyebilir misiniz, niçin kamuoyu sadece Amerikalıların hidrojen bombasını patlatmalarından sonra harekete geçmiştir? Niçin bilim kurulları ve devlet adamları, protesto için bugünü seçmişlerdir? Çünkü on aydır yağmur yağıyor, hasat yapamıyoruz. Öyle değil mi?

— Pek öyle diyemem bay Başkan.

— Öyleyse ben söyleyeyim. Kamuoyu ve dün-

ya bilim adamları, çok yerinde bir sebeple harekete geçtiler. Son patlama da gösterdi ki, atom enerjisi, Amerikalıların denetiminden çıkmıştır. Bombayı patlattıkları zaman ne olabileceğini bilmiyorlardı. Bu, bilim adamlarının görüşü, benim değil. Hem sorabilir miyim, atom enerjisinin karşılıklı denetimini kim istiyor yıllardan beri? Rusya mı, Amerika mı? Rusya peder, Rusya. Rusya tasmanın zincirini elinde tuttuğu halde, Amerika kaybettiği için sorumludur.

Don Camillo, sanki Peppone'nin mantığı karşısında ezilmiş gibi göründü. Bir an sustuktan sonra,

— Bay Başkan —dedi—, size tamamen haksız-sınız diyemem. Siz bir bakıma Amerikan bombasının Rus bombasından daha güçlü olduğunu itiraf ediyorsunuz.

— Ben hiç bir şey itiraf etmedim! —diye bağırdı Peppone—. Ruslar şimdiye kadar yapılan bombaların en güçlüsüne sahip. Yalnız onlar, Amerikalılar gibi ipin ucunu elden kaçırmadılar. Esasen, hesap kitapla kazanılmış bir şey, sırf rastlantı sonucu ele geçirilen şeyden farklıdır.

Don Camillo başını onaylar gibi salladı:

— Bay Başkan, bu tartışmaya ellerimizle devam etme teklifine ne dersiniz?

— Elle, tekmeyle, makineli tüfekle, topa, her neyle dersiniz, onunla...

— Beni yanlış anlamayın... Sizi boks maçına çağırmiyorum. Yağmur zaten dindi. Biz de zevkli olabilecek bir oyun oynayabiliriz.

Meydanda hâlâ karnaval kalıntıları vardı: Bir atış poligonu, bir dönme dolap, bir çekiç aracılığıyla güç ölçme âleti vesaire... Demir bir plakaya çekiçle

vurulduğu zaman, hareketli bir ölçme çubuğu sıfırdan bine kadar işaretli bir levhanın üstünde yukarıya doğru çıkıyordu. Eğer çubuk levhanın en üstüne kadar çıkarsa zil çalıyor, çekici vuran ödül alıyordu. Herkes gücünü deniyordu bu makinede.

Don Camillo ile Peppone, bu güç ölçme âletinin önüne gelince, papaz,

— Ben Amerika'yım, sen de Rusya'sın, tamam mı? —diye sordu.

Kalabalık, çevrede çember yapmış, onları dinliyordu. Papaz devam etti:

— İşaret çubuğu atom enerjisi, bu da tamam mı?

— Evet...

— Ben Amerika'yım ve atom enerjisi kontrolünü yitirdiğim için, nereye kadar gideceğini bilmeksizin rasgele vuracağım: Sen, atom enerjisini tam kontrol eden Rusya'sın, hesaplı kitaplı vuracaksın.

Don Camillo cebinden yatak çarşafı gibi bir mendil çıkardı ve gözlerini bağlarken, demir plakaya bir göz attı:

— Nereye vuracağımı görmek için son bir kere bakıyorum —diye açıkladı, sonra gözlerini bağladı.

Peppone ile Don Camillo birer çekice yapıştılar.

— Hazır mısınız? —diye sordu Don Camillo.

— Hazırım! —cevabını verdi Peppone.

Don Camillo bacaklarını gerdi, çekici kaldırdı ev olanca gücüyle vurdu. Çubuk 600 rakamına kadar rfiladı.

Ardından Peppone vurdu ve 770'e ulaştı.

İkinci vuruşunda Don Camillo 810'a kadar çıktı.

Peppone 900'e yükseltmişti çubuğu.

Üçüncü vuruşunda Peppone 850'ye düştü.

Muhalliflerden biri Peppone'nin omuzunun üstünden «Rusya zayıflıyor» diye laf attı.

Don Camillo dördüncü seferinde 910'a çıktı. Peppone bütün gücünü topladı, dişlerini sıktı, kocaman bir örsü sarsabilecek bir çekiç darbesi daha indirdi. İşaret çubuğu bir V - 2 füzesi gibi fırladı, 1000 rakamını geçti, zil çalmağa başladı. Don Camillo zil sesini duyunca çekici bıraktı, mendili çözdü:

— Gördün mü kontrolü yitiren sen oldun, fakat bu benim başıma da gelebilirdi kolayca. Mademki tavanı aştık, dünyayı alevler içinde bıraktık, gidip beraber kafayı çekebiliriz.

Peppone bir an şaşkın şaşkın durdu, sonra haykırdı:

— Hayır peder, benzetme doğru değil. Bu sizin hatanız. Eğer atom enerjisini kontrol için bir anlaşma yapsaydık, hiç birimiz tavanı aşmazdık.

Don Camillo,

— Çok doğru -dedi-, yalnız tavanın ne olduğunu da bilmemiz gerekti. Tavan 715 yada 603 ise ne olacak? Amerikan yada Rus bilginleri tanrısal sabrın sınırını biliyorlar mı?

Yağmur yeniden başlamıştı ve yarışı seyreden meraklı kalabalık, tekrar, meydanı çevreleyen kemer altlarına sığınmışlardı. Peppone'yle Don Camillo oradan ayrıldılar.

— Bütün bombaları şeytan alsın -diye mırıldandı papaz.

Peppone,

— Aslında Amerikalılarla Rusları yarattığı için Tanrı kabahatli... -diye ters ters konuştu.

— Tanrının işine karışma yoldaş. İnsan neslinin

daha çok çekeceği var ve özellikle bu nesil, bir önceki neslin de günahlarının cezasını çekiyor. Biz geç gelmişiz bu dünyaya.

— Öyleyse bütün geç gelenler aptal.

— Hayır yoldaş, sadece öbür dünyayı düşünmeyenler aptal...

Peppone paltosunun yakasını kaldırdı, ekşi bir yüzle,

— Biz öbür dünyayı düşünürken –dedi–, yağmuru devam ediyor.

SOVYET YAPISI

Yaşlı Başpiskopos,

— Mektubun beni çok müteessir etti Don Camillo -dedi-. Seni umutsuzluğa sürükleyen şey nedir? Uzun zamandan beri savunma silâhın olan imanını mı yitirdin?

Don Camillo üzgün bir eda ile,

— İmanımda herhangi bir değişiklik yok -dedi-, fakat bu bir teknik meselesi...

Başpiskopos ona şaşkın şaşkın bakarken, konuşmaya devam etti:

— Gençler benden uzaklaşıyor. Onlar motosiklet yarışı yaparken ben arkalarından nefes nefese yürüyor gibiyim. Bu iman eksikliğinden çok, motosiklet eksikliği bana kalırsa...

— Bu, gerçek sebep olamaz Don Camillo, sen kelime oyunu yapıyorsun...

— Ama gerçeği ifade ediyor efendim. Ben şeytanla, oyun minderinde güreşmek niyetinde değilim. Fakat şunu biliniz, gençler dansa, benim vaazlarımdan çok daha fazla önem veriyorlar. Ben elbette kilisede onlar için çılgın partiler düzenleyecek değilim, fakat sinemaya, gereğinden çok düşkünler, bu sebeple vasatın üstünde filmler göstermek

istiyorum onlara. İşte anlatmağa çalıştığım bu...

Başpiskopos, kollarını öne doğru uzatarak,

— Ne demek oluyor bu Don Camillo? —diye sordu—. Son beş altı yıl içinde onlara öğretici filmler göstermedin mi? O zamandan beri ne değişti?

— Bu iş yeni değil efendim. Üstelik film makinesi de eskidi. Bu modası geçmiş bir usul...

— Yeter Don Camillo...—diye papazın sözünü kesti başpiskopos—. Eğer Tanrı benim gibi modası geçmişleri dahi hoş görüyorsa, bu eskimiş şeylerin şu yada bu yolda kullanılabileceğine delalettir. Hayır Don Camillo, sanırım sen beni aldatmağa çalışıyorsun. Belki de motosiklet özlüyorsun ama, ihtiyacın olduğu doğru değil.

Don Camillo onu aldatmağa gerçekten çalışmıyordu. Film makinesi, makine olmaktan çok bir makine hayaleti idi. Motosiklete gelince, o bodur bir midilli kadar bile kullanışlı olmayan, ön tekerleksiz ve selesiz, sözümona bir taşıttı.

En iyi bir film bile Don Camillo'nun film makinesinde, âdeta omlete dönüyordu; sesler kulağı tırmalayan gürültülerden ileri geçemiyordu. Kentteki onarıcı, film makinesine bakmış bakmış,

— Bana sorarsanız, bunu çöplüğe atmaktan başka kurtuluş yoktur... —demişti.

Don Camillo köye döndüğü zaman gerçekten birçok defa film makinesini ırmağa atmayı denemiş, fakat her seferinde, onarılıp onarılamayacağı yada yenisini alıp alamayacağı konusunda şüpheye düştüğü için, bunu yapamamıştı.

Başpiskopos Don Camillo'yu eli boş çevirmedi.

Verebileceği kadar parayı sıkıştırdı papazın avucuna; gerçi pek fazla degildi ama, Don Camillo köye dönerken yine de mutluydu. İlk adım atılmıştı. Amacına ulaşması için daha binlerce adım atması gerekiyordu ama, ne önemi vardı. Dağın tepesinden bir taş yuvarlanmadan toprak kayması olur muydu?

En sonunda bir film makinesiyle kadife kadar yumuşak ses veren bir ses cihazı geldi. Don Camillo duvarları beyaz badana yaptırmış, iskemleleri cilâlatmıştı. En iyisinden bir film kiraladı ve her köşe başına bir ilân asmayı ihmal etmedi. Büyük gösteri günü öğleden sonra, Peppone'ye rastlayabilirim umuduyla sokağa çıktı. Gerçekten de karşılaştı Peppone ile:

— Başkan huzuruyla bize şeref verecek mi bu akşam? —diye sordu Peppone'ye—. Bu gerçekten, bir numaralı hemşehrimizin kaçırmaması gereken bir fırsattır.

Peppone hayretle,

— Hangi büyük fırsattan söz ediyorsun? —diye sordu.

— Yeni sinema sarayının açılışından...

— Ben gerçekten, yeni yada eski bir sinema sarayının açılışından haberdar değilim. Bütün bildiğim, yıllarca önce, kilise korosundaki çocuklara projeksiyonda renkli fotoğraflar gösterdiğin.

Don Camillo bu alaya aldırış etmedi:

— Geçmiş bir yana bırakalım —dedi—. Şimdi gerçekten bir sinema salonumuz ve efsanevi bir film makinamız var.

— İsteddiği kadar efsanevi olsun, sen her zamanki gibi, geriden nal toplamağa mahkûmsun.

— Nal topladığımı söylüyorsun ama, filmlerimizden birini görmeğe gelersen, makinenin bir dizel motorundan bile hızlı çalıştığını göreceksin.

— Hızlı yada yavaş olması farketmez –dedi Peppone–, sinema artık emekliye çıkarılmıştır. Kiline dışında yeri yoktur sinemanın.

— Peki emekliye ayrılmayan nedir öyleyse? –diye sordu Don Camillo.

Peppone,

— Gelişme sinemayı gerilerde bıraktı –dedi–. Bugün geçerli olan televizyondur.

Tam bu sırada Smilzo geldi:

— Şef, uzman geldi, anteni nereye koymak istediğimizi soruyor? –diye söze karıştı.

— En iyi neresi ise oraya koysun. Ben içten yanmalı, motörlerden anlarım, televizyondan değil...

Smilzo koşar adım uzaklaştı. Don Camillo biraz yutkunduktan sonra sordu:

— Belediye Başkanımız köyde televizyon alan ilk kişi mi oldu yoksa?

— Hayır, ben değil parti aldı. Televizyon Halkevine kondu, bu akşam ilk gösteri var. Biz sizinle rekabet edecek değiliz peder. Televizyon makinesi, Moskova'daki Devlet Radyo fabrikasında yapılmış. Akşama sadece parti üyelerini çağırdık. Çok üzgünüm peder. Fakat partiye üye yazılmadıkça gösteriye gelmeni isteyemem.

Don Camillo sıkıdığı dişlerinin arasından,

— İtiraf etmeliyim ki, bu televizyon denen şeyin ne olduğunu görmeyi isterdim, aslında hepsi bu kadar... Fakat bir süre bekleyebilirim... –diye konuştu.

— Takdiri ilâhi... -dedi Peppone, kollarını iki yana açarak...

Don Camillo midesinde duyduğu garip bir sızıyla kiliseye döndü ve derdini dökmek üzere mihraptaki İsa'nın huzuruna çıktı.

— Ya İsa -diye soludu-, Peppone ile çetesi bir televizyon almışlar...

Hazreti İsa cevap verdi:

— Yeryüzünde televizyonu olan sadece onlar değil ki... Üstelik televizyon da tehlikeli bir şey sayılmaz...

— Evet yeryüzünde televizyonu olan sadece onlar değil ama, burada televizyonu olan sadece onlar...

— Güzel ama niçin bu kadar endişelisin? Böyle yeni bir şeyin, senin müminlerinden bir kısmını, ayınine çekmesinden mi korkuyorsun yoksa?

— Hayır televizyonu sadece parti üyeleri seyredebilirlermiş. Fakat ben, sinema salonumuzun, Peppone'nin bazı çanak yalayıcılarını çekebileceğini umuyordum.

Hazreti İsa gözünü bir noktaya dikti:

— Silâhların bunlar mı Don Camillo? -diye sordu-. Benim, insanları şeytanın elinden kurtarmak ve dürüstlük yoluna sokmak için hiç bir makinem yoktu.

Don Camillo boynunu saygıyla öne eğdi:

— Beni affedin Efendimiz -dedi-, fakat o zamanlar şeytanın da hiç bir makinesi yoktu. Eğer şeytan motosiklete biniyorsa, ben niçin onu tabanvayla kovalamak zorunda olayım?

— Don Camillo mecazlarından bir şey anlamı-

yorum. Fakat insanı cennete ya da cehenneme götüren taşıtlar, dün ne idiyse bu gün de odur.

Televizyon meselesi Don Camillo'ya bütün geceyi zehir etmişti. Film gösterisinin gayet başarılı olmasına rağmen, papaz sabaha kadar gözünü kırpmadı. Kafasında bazı tereddütler vardı ve bu tereddütler, ona rahat vermiyordu.

Ertesi sabah pencereden dışarı bakıp da halkevinin çatısındaki televizyon antenini görünce birden kafasındaki karışıklık çözüldü. O gün öğleden sonra, sırf Peppone'ye rastlayabilmek için, köyün içinde dört döndü ve sonunda onu yakalayınca sertçe sordu:

— Televizyonla, üst kademedен direktif mi alıyorsunuz?

— Televizyonla ne direktifi alınır mı?

— Öyleyse sen eşek kafalının birisin, Peppone. Çünkü ancak bir eşek kafalı, bu köyde bazılarının, Rus yapısı bir televizyonu seyredebilmek aşkına Komünist Partisi üyeliğini kabul edeceğini hayal edebilir. Rusya'da televizyon makinesi olduğuna kim inanır?

— Ha söylemeyi unuttum, Rusya'da saat yada bisiklet bile yoktur! En ufak parçasına varıncaya kadar Rusya'da yapılan bu televizyon makinesi, sana göre Amerikan malıdır, öyle değil mi? Yani böyle olmasını arzu edersin. Boşuna çırpınma, televizyonu olanlar keyfine bakacak, olmayanlar da uzaktan yutkuncak!

Öfkesi gözlerinden okunan Don Camillo, bu iğneli sözlerle cevap vermedi, çekip gitti. Eve döndüğü

zaman, televizyon hakkında, ilk elden bazı raporları dinlemek zorunda kaldı.

— Gerçekten fevkalâde görünüyor.

— Yahu, sahiden Rusya'da yapılmış.

— İlk geceki gösteriye giden Kızılar keyiften çılgına döndüler. Amerikalılar başlarını kuma gömseler, daha iyi ederler diyor hepsi.

O gece Don Camillo yatağında döndü durdu, uyumak için gösterdiği çaba, tam penceresinin altında toplanan ve bir türlü susmak bilmeyen gürültücülerin bu türlü gevezelikleri karşısında hep boşa gidiyordu.

— Bir bakıma bu televizyon sevdası kötü yahu, renkli televizyon çıktığı zaman yenisini almamız gerekecek...

— Yenisini almak mı? Ne münasebet!... Amerika'da renkli televizyon yok ama Rusya'da iki yıldan beri var. İhraç etmek için yaptıkları televizyonlar da hem siyah-beyaz filme göre, hem renkli filme göre ayarlanmış. Sağ taraftaki kırmızı düğmeyi gördün mü? O düğmeyi aşağı doğru çevirirsen, gök kuşağını bütün renkleriyle görürsün.

— Eğer Peppone'nin yerinde olsaydım, televizyon makinesini, Partinin perakende satış mağazasına koyardım, herkes seyredebilirdi. Böylece onu, İtalyan yada Amerikan malı olduğu için kendimize sakladığımızı söylemekten vazgeçerlerdi.

— Sakın ha! Ne isterlerse söylesinler, umurumuzda değil. Ama ille de görmek istiyorlarsa Partiye yazılmaları gerek.

Don Camillo odasında mahpus kalmış bir dinleyiciydi. Dışardakiler yüksek sesle konuşmayı bira-

kip gülüşmeye, fısıldaşmaya başladıkları zaman, yatağından fırladı, kulağını, pancurun aralıklarına yapıştırdı.

— ...Öteki kadar sıkıcı bir salon...

— ...Her zamankinden daha budalaca filmler...

— ...Sesler de kulağını tırmalıyormuş insanın...

— ...Ama canım, o, makineler hakkında ne bilebilir? Gelirken görmüşler...

Don Camillo öfkeden patlamamak için yenden yatağa daldı, sabaha kadar gözünü kırpmadı. Fakat sabah olduğu zaman yine de öfkesini yenmişti ve beyni normal görevine devam ediyordu. Don Camillo şöyle düşünüyordu:

«Dikkatli bir oyuncu, kartlarını göğsüne yakın tutar, elindeki kozu kimse bilemez. Sen de Sovyet malı televizyonunu kimseye göstermiyorsan, bütün mesele bir hikâyeden ibaret demektir. Sana zaman verirsem, kendi balonunu kendin patlatacaksın Peppone Yoldaş»

Böylece, iki, üç ay geçti. Her akşam Halkevinde bir nöbet değişikliği oluyor ve yeni bir topluluk televizyon programını görmeye gidiyordu. Bundan sonra da kilise meydanına geliyorlar, Don Camillo'nun penceresinin tam altında toplanıp ballandıra ballandıra televizyonu övüyorlardı. Don Camillo bu konuşmalarla uykusundan, terbiyesizce uyandırılıyor ve bu herzeleri dinlemek zorunda kalıyordu. Bu, böylece bir süre devam etti. Fakat belki de doksanıncı defa aynı şey olduğu zaman «Artık kabak tadı verdi —diye söylendi—. Ben elimden geleni yaptım. Tanrı affetsin.»

Don Camillo'nun sabrının taşması, Halkevi damının ve çatı katının çökmesine sebep olan kar fırtı-

nasından on gün sonraya rastlanıyordu. Halkevinin damıyla çatı katı hemen onarılmış ama, gece nöbetçisinin oturduğu kısım henüz boştu. Çünkü duvarlar çok ıslanmıştı, çimentolar iyice kurumadığı için iskele kaldırılamıyordu. Gece bekçisi Lungo, karısı ve çocuğu geçici olarak başka bir yere taşınmışlardı. Gece yarısından sabahın dördüne kadar Halkevinde kimse olmuyordu.

Sisli bir akşam, bir adam, avluya açılan kapıdan içeriye süzüldü, çatıya tırmandı. Birkaç saat orada pusuya yattı. Tam gece yarısı olunca Lungo perakende satış mağazasının önündeki temir kepengi indirdi, o günkü makbuzları ve hesapları çıkardı, yapının çevresini dolaştı, kapıları kilitledikten sonra kayınvaldesinin evine gitti. Çağrısız gelen konuk o kadar iradeleydi ki, harekete geçmeden önce, iki saat daha bekledi. Sonra alt kata inerek toplantı salonuna geçti. Salonun bütün pancurları kapalıydı, adam, tam bir gizlilik ve yalnızlık içindeydi. Bir cep fenerinin yardımıyla çevresine bakındı. Aradığı şey, odanın öteki ucunda duruyordu. Üstü örtülüydü. Adam o yana yürüdü, örtüyü kaldırdı, yeni parlak televizyon alıcısına baktı. Cihazın üzerindeki, küçük metal bir plakada «Sovyet Malıdır» yazısı görölüyordu. Amerikan, İngiliz, yada İtalyan malı ambalajın üzerine de böyle bir plaka çakmak işten bile değildi, onun için gönüllü hafiye, alıcının arka kapağını açtı... ve o kadar heyecanlandı ki, elindeki fener yere düştü.

Don Camillo, mihrabın önünde, kendini yere atar gibi diz çökerken, soluk soluğa mırıldandı:

— Ya İsa, çok, ama çok acayip bir şey oldu. Dün gece tesadüfen Halkevine giren bir adam, şu ünlü, Sovyet yapısı televizyon alıcısına bir göz atmış. O kocaman ambalajın içinde ne varmış biliyor musunuz? Hiç bir şey! Duydunuz mu? Hiç bir şey!... Ambalajın içi bomboşmuş! —Alnında biriken teri sildikten sonra devam etti—: Evet, ya İsa, bomboş! Tam doksan gece, o zavallı budalalar Halkevine gittiler ve sonra, ne harikulâde şeyler gördüklerini söylemek için buraya geldiler. Bu ne korkunç bir iradedir efendimiz! Üç ay hiç kimse baklayı ağzından çıkarmadı. Bir de yarın, bu sır duyulduğu zaman çıkacak şenliği düşünün. Sovyet televizyonu! Ambalajın boş olduğunu öğrenen adam, ses çıkarmazsa, bu oyunu daha da sürdüreceklere bahse girerim. Ne gülünç değil mi? Onlar buna nefsi terbiye diyorlar, ama ben başka bir şey diyorum... Beni dinlemiyorsunuz bile Ya İsa...

— Yeryüzündeki üzüntüleri düşünüyorum Don Camillo, senin anlattığın masalları değil. Halkevine giden adam ne görmüş dedin?

Don Camillo başını önüne eğerek,

— Ünlü televizyonu —dedi—, gerçekten Sovyet yapısı olduğunu görmüş.

Don Camillo kimseye bir şey söylemedi. Fakat bir hafta sonra Peppone'yi görünce iğnelemekten kendini alamadı:

— Yoldaş, şu boş kutuyla oynamaktan ne zaman vazgeçeceksiniz.

— Vakti gelince Peder.

— Pek ahmakça bir şey değil mi bu.

— O, pek saygıdeğer cemaatine de böyle ahmakça bir şey yaptırmayı neden denemiyorsun?

Don Camillo bu söze verecek cevap bulamadı.

Ertesi sabah köy garip bir haberle çalkandı: Bir kontak televizyon alıcısını yakmıştı. Halkevinin önüne astığı ilânda Peppone,

«*Fakat Halk düşmanları sevinmesin!*» diyordu, «*İşçi sınıfı, her ne pahasına olursa olsun, yeni bir televizyona kavuşacaktır.*»

On gün sonra Halkevinde, içi dolu bir televizyon alıcısı vardı:

Peppone'nin hempaları,

— Gerçi daha önceki Rus yapısı televizyonumuz kadar iyi değil ama —diyorlardı—, hiç yoktan iyidir.

Kendi görüşlerine göre, pek de haksız sayılmazlardı.

PO VADİSİNDE ENFLASYON

Televizyon meselesi Don Camillo'nun zihninde, acı bir anı olarak kaldı, kurnaz satıcılar, böyle şeyleri hissetme yeteneğindedirler. Elinde zarif bir deri çanta ve yüzünde, hiç silinmeyen bir gülümseme ile papazın evine gelen genç adam, Po Ovasının en ünlü papazı ile tanışmaktan başka bir şey istemediğini ısrarla belirtiyordu. Evinin bodrumunda hâlâ yüzlerce kavanoz «Atomik Yer Cilasısı» bulunan Don Camillo, ne kadar yaltaklanırlarsa yaltaklansınlar, satıcıların tuzaklarına düşmemeye kararlıydı. Bu yüzden genç adama,

— Nazik sözleriniz için çok teşekkür ederim, fakat gerçekten hiç bir şeye ihtiyacım yok –dedi.

Genç adam hemen itiraz etti:

— Aman Peder, beni yanlış anladınız. Ben gezgin satıcı değilim. Guardian'da çalışıyorum...

— Haa... Demek ki hayat sigortası.

— Hayır Peder, herhalde başka bir şirketle karıştırdınız. Guardian'ın satışları tamamen başka türledür, kendiniz de göreceksiniz ya...

Son sözleri söylerken çantasını açıp, göz kamaştırıcı resimlerle dolu bir kataloğu, Don Camillo'nun eline tutuşturmayı başarmıştı:

— Motosikletler, bisikletler, fotoğraf makineleri, daktilolar, buzdolapları, radyo ve televizyonlar... Guardian bunları doğrudan doğruya yapımcılardan çok ucuz fiyatla alır. Böylece satış fiyatını arttırmaksızın, ev ev dolaşarak taksitle satış yapması mümkün olur... —diye konuştu.

Don Camillo katalogu geri vermeye çalıştı ama, genç adam oralı olmadı:

— Ben buraya satış için gelmedim Peder. Yalnız çalışma tarzımızı göstermek istiyorum. Bir gün bu katalogdaki şeylerden birini almak isterseniz, eminim bize geleceksiniz. Meselâ bir gün, mutlaka bir televizyon alacaksınız, onun için zengin çeşitlerimize bir bakmanız yararlı olur.

Güteryüzlü satıcı mutlaka kılık değiştirmiş şeytanın ta kendisiydi. Yoksa Don Camillo'nun televizyon için çıldırdığını nereden bilecekti? Neyse, şimdiye kadar ciddi bir şey olmamıştı. Televizyon cihazlarının resimlerine şöyle bir bakmak, mutlaka satın almak demek değildi ya. Genç adam bu noktayı iyice açıkladı:

— Burada en ucuzundan en lüksüne kadar her model var. Kendiniz de görüyorsunuz ya, peşin fiyata satıyoruz, taksitler de son derece düşük. Bizim sistemimiz, sizi gerçekten düşünür ve korur. Sonra efendim düşünmeyin, borç hiç farkına varmadan öde-niverir.

Don Camillo televizyon resimlerine öylesine daldırmıştı ki kendini, bodrumda duran, bir işe yaramaz yer cilâlarından yediği kazığı tamamen unuttu. Ama unutmadığı tek şey vardı, ödeme imkânının çok düşük olduğu... Bu yüzden, televizyon resimlerine

doya doya baktıktan sonra, katalogu geri vermeğe davrandı:

— Söylediklerinizi aklımda tutacağım... —diye konuştu herifi savabilmek için.

Satıcı, katalogu katlayıp çantasına koyarken,

— Teşekkür ederim —diye konuştu—, yalnız izin verin tekrar söyleyeyim, para için endişe etmenize hiç gerek yok. Siz bir şeyler satın almaya karar verince, bana bildirin yeter. Ben senedi yapmaya ve ilk taksidi almaya derhal geleceğim. Eğer, sadece 5 bin lirketçik paranız olursa, iş çok basitleşir...

Herif gerçekten, kılık değıştirmiş bir şeytan olmalıydı. Yoksa, televizyon almak için yanıp tutuşan Don Camillo'nun cebinde sadece 5 bin lirket olduğunu nereden bilebilirdi?

Her ne hal ise, satıcı, papazın evinden ayrılırken, o beş bin lireti cebe indirmiş, ayrıca bir tomar da bonoyu Don Camillo'ya imzalatıp almıştı elinden. Bu bonoları, sadece bir formalite gereğı imzalattığını, ödeme konusunda katiyen endişe etmemesi gerektiğini söylemeyi de unutmamıştı şüphesiz.

Don Camillo çok iyi çalışan bu güzel televizyon alıcısının önünde, satıcının gülümser yüzünü hatırlayarak zaman zaman keyiflenirdi. Fakat günün birinde başı derde girdi televizyon yüzünden.

Dördüncü taksidi ödeyememişti Don Camillo. Televizyon, kişisel bir lüksüydü ve o sırada, az olmak şöyle dursun hiç olmayan parasıyla taksidi yatırmaması imkânsızdı. 18 bin lirket, aslında çok bir para değildi,

fakat fakir bir köyün papazında bu kadarcık da para olmazsa, ne halt ederdi?

Bir papaz fazla mesai yapamazdı ya... Kilisenin zengin cemaatine başvurabilmek için hiç bir mazereti de yoktu, bu iş yoksullara yardım derneğini de ilgilendirmezdi. Ne kadar yoksul olursa olsun bir gururu vardı, televizyon taksidini ödemek için borç da istememezdi, çünkü televizyon almak, kendi durumunda olan biri için bir israftı ve ancak o israfı karşılayacak parası olanların alabileceği, bir Allahın cezası âletti.

Düşündü, taşındı, sonunda Guardian şirketine bir mektup yazdı. Derhal cevap geldi. Don Camillo'nun sıkıntılı durumundan üzüntü duyduklarını belirtiyorlar, fakat yapabilecekleri hiç bir şey olmadığını söylemeyi de ihmal etmiyorlardı. Çünkü bono tahsil edilmek üzere bankaya gönderilmişti.

İşler gün günden karışıyordu. Zira Don Camillo, gelecek taksidi de ödeyecek durumda değildi. Bu defa şirkete mektup yazacak cesareti de kalmamıştı. Sadece dua etti ve «nereden inceldiyse oradan kopsun» dervişliğine bıraktı kendini.

Durum aslında çok nazikti. Gerçi Don Camillo zamanla, işlerini şüphesiz yoluna koyabilirdi. Fakat mahallî seçimler çok yaklaşmıştı, böyle bir sırada, Banka tarafından, borcunu ödememiştir diye ilân edilmek istemiyordu. Gerçi ne adaydı, ne de o güne kadar herhangi bir partiye girmişti. Fakat Hristiyan Demokratların muhalifleri, bir papaza hücum edebilmek için bahane arıyorlardı. Üstelik Don Camillo bir önceki seçimlerde faal olarak çalışmış ve Hristiyan Demokratlar, köyde güdecekleri taktiği, onun-

la beraber kararlaştırmışlardı. Bu sebeple, ya Peppone ve şürekâsı, bankaya borçlu olanların listesini ele geçirirlerse diye düşündüğü, an, soğuk terler döküyordu.

Uykusuz geçen gecelerden, azap dolu günlerden sonra, nihayet banka bülteni yayınlandı. Don Camillo bülteni görmek üzere kente koştu. Gördüğü ilk ad, kendi adıydı. Büyük bir keder içinde kasabaya döndü ve eve kapandı. Bunu mutlaka biliyorlardır diye düşünüyordu. O gece ne yemek yiyebildi, ne de yatmaya karar verebildi. Kafasında bir sürü karanlık düşünceyle, odanın içinde bir aşağı, bir yukarı dolaştı durdu. Peppone ve çetesi, ona karşı mükemmel bir silâh ele geçirmişlerdi. Meydan mitinglerinde, kendisini suçladıklarını duyar gibi oluyordu âdeta. Mutlaka bir şeyler yapmalıydı ve yaptı.

Peppone, gecenin o saatında, işliğinde hâlâ çekiç sallamaya devam ediyordu. Don Camillo'yu karşısında görünce hayli şaşırdı.

— Vicdanın rahat değil galiba... —diye girişti söze Don Camillo.

— Gecenin bu saatinde bir papazı kim görse şaşıır... —diye cevap verdi Peppone—. Söyle ne istiyorsun?

Lafı uzatmanın anlamı yoktu.

— Seninle adam adama konuşmak istiyorum —dedi Don Camillo.

— Ne hakkında?

— Bonolar hakkında.

Peppone çekici kaldırdı, bir köşeye fırlattı:

— Benim de adam adama konuşmak istediğim bazı şeyler var —dedi—. Sen de bilirsin ki, aramızda-

ik düşmanlığa rağmen ben bugüne kadar senin özel işlerini, siyasî sermaye olarak kullanmadım.

— Ben de öyle.

— Ona pek emin değilim ama... —diye homurdandı Peppone—, emin olduğum bir şey var: Eğer benim gecikmiş banka borcumu ortaya atmağa cüret edersen boynunu koparacağım.

Don Camillo, Peppone'nin yanlış anladığını düşündü:

— Senin borcunun bu meseleyle ne ilgisi var? —diye sordu.

Peppone, cebinden katlanmış bir kâğıt çıkardı, Don Camillo'nun önüne doğru itti:

— Şimdiye kadar duymadıysan yada görmediysen bile, yarın nasıl olsa duyacak yada göreceksin —dedi—, borçlular listesinde, senin mütevazı hizmet-kârın Giuseppe Bottazzi'nin de adı var.

Gerçekten listenin B harfiyle başlayan bölümünde esas adı Bottazzi olan Peppone 20 bin lire borçlu görünüyordu. Daha önce kendi adını listede görünce beyninden vurulmuşa dönen Don Camillo, buna, o zaman gerçekten dikkat etmemişti. Kâğıdı Peppone'nin burnuna doğru sallayarak,

— Sadece kendi adına mı baktın? —diye sordu.

— Ben sadece kendi işime bakarım... —cevabını verdi Peppone—, listede adımın olup olmadığını bilmek istiyordum, hepsi o kadar.

Don Camillo kendi adının bulunduğu satırı göstererek, banka bültenini Peppone'nin avucuna tutuşturdu. Peppone okudu, bir kere daha okudu, sonra Don Camillo'ya sert sert baktı:

— İnanılır şey değil...

— Öyle ya!... Allah o Guardian şirketinin belâsını versin!.

Peppone şaşırmıştı:

— Guardian şirketi mi dedin? Hani şu elinde çanta ile gelen, o hoş, genç adam mı?

— Ta kendisi.

— Sen de mi buzdolabı aldın?

— Hayır, televizyon.

Peppone taksitle satışların, atom bombasından daha kötü bir şey olduğuna dair upuzun bir tirada girişti. Pek ufak bir peşin.. Çok az taksitler... Nasıl ödendiği bilinmeyen bir borç...

Sonra, taksidi ödemeyince hiç bir kıymeti olmayan şeyin siz olduğunuz çıkar ortaya... Ve 200 bin lireden... Peppone, sonunda sakinleşti.

— Her ne hâl ise —dedi—, benim buzdolabı iyi çalıştıkça, sen de aynı dertten başını kurtaramadıkça bu meseleyi siyasi istismar konusu yapmayacağız. Tamam mı?...

— Benim de söylediğim bu zaten...—diye cevap verdi Don Camillo, fakat birdenbire rengi kül gibi oluverdi.

Üçüncü partinin adayları, hem Peppone'nin Kızıl'larına hem de Hristiyan Demokratlara muhalif olan aşırı sağcılardı. Bu adaylar her iki grup muhaliflerine karşı böylece, bir üstünlük elde edebilirler, halk da keyifli keyifli gülerdi. Sağcıların lideri Pietro Follini hızlı düşünen ve gayet iyi konuşan bir baş belâsıydı.

Birdenbire Peppone'nin de rengi kâğıt gibi beyazlaştı:

— Bu mülevves bonolar yüzünden bir papazla aynı dereceye gelme düşüncesi beni çılgına döndürüyor! —diye bağırdı.

Don Camillo,

— Beni de Allahsız bir aptalla aynı seviyeye ineceğim düşüncesi deli ediyor! —cevabını verdi.

Belki yarım saat, düşündüler, taşındılar. Sonunda Peppone ceketini çekip aldı:

— Ben tarlaların içinden gideceğim. —dedi—, sen de ırmak boyunca yürürsün. Bu sefil Pietro Follini ile açık kart oynayacağız. Önce sen ona hak verir gibi görün. Eğer cevap veremezse, o zaman ona şeşi beş göstereceğim.

Follini çoktan yatmıştı. Fakat Don Camillo'nun çağırdığını duyunca kalkıp aşağı indi. Papazın yanında Peppone'yi görünce şaşkınlıktan kendini alamadı:

— Yoksa ortak cephe mi kurdunuz? —diye sordu—. Gayet tabii buna şaşmadım, kızılarla kilise aynı sonuçta birleşirler: diktatörlük...

Peppone,

— Nüktelerini siyasî toplantılara sakla —diye araya girdi—. Don Camillo'yu dinleyeceksin, sus biraz...

Salona girip oturdular. Don Camillo, Follini'ye bankanın bültenini gösterdi:

— Bunu görmüş müydün?

Follini karşılık verdi:

— Evet gördüm. Bu sabah şehre gitmiştim, kendi adımı görünce hayli bocaladım. Fakat sonra bir

papazın ve bir belediye başkanının adlarını da görünce rahatlardım –diye cevap verdi.

Don Camillo bülteni öfkeyle açtı. (F) harfinin altındaki adların içinden Pietro Follini ismini aradı; bulmuştu. Karşısında 40 bin lireden borç görünüyordu. Üç adam birbirlerine bakıştılar. Don Camillo,

— Ben Guardian şirketine, bir televizyon alıcısı için 20 bin lireden borçluyum –dedi-. Bu da bir buzdolabı için aynı miktar borçlu. Ya sen?

— Ben hem televizyon hem de buzdolabı aldım. 40 bin lireden borçlandım. Fakat her ikisi de gayet iyi çalışıyor –dedi Follini.

— Benimki de çok iyi! –diye bağırdı Peppone. Don Camillo da katıldı bu kervana:

— Benimki de öyle...

Follini bir şişe şarap açtı. Birlikte içtiler.

Don Camillo ayrılırken,

— Tanrıya şükür, bir dördüncü parti yok –diye mırıldandı.

Peppone ise şöyle söyleniyordu:

— Tencere dibin kara, seninki benden kara. İşte bizim demokrasi!...

BERBAT OLAN KARNAVAL

29 eylüle rastlayan Sen Mişel yortusu çok yakındı. Bomba patladığı zaman, bayram hazırlıkları hayli ilerlemişti. Bombayı Don Camillo, yayınladığı bir bildiriyle patlatmıştı. Şöyle diyordu bildiride:

«Yaklaşmakta olan yortu, birçok yıldır, meydana, hayasız danslarla kutlanagelmıştır. Şimdi, bütün iyi Hristiyanlar, bu ahlâksız görünüşe bir son vermek için birleşmelidirler. Eğer, vahşi bir kakafoninin eşliğinde maymunlar gibi hoplayıp sıçramak zorunda olanlar varsa, onlar için, Tanrı Evi'nin ömündeki meydanın dışında bir karnaval yeri bulunmalıdır.

Kilise çevresinde danslı partiler düzenlemek, yakışksız başka işler yapmak kanunla yasaklanmıştır. Bu yasağa uyulmasını sağlamak üzere, uygun gördüğüm kanun kuvvetlerine başvuracağım.»

Şüphesiz Peppone'ye de gönderilen bu bildiri, onu öfkeden deli etti. Çünkü o ve çevresi, bu «haya-sız dansları» düzenleme işini üzerlerine almışlardı. Komite, bu «ruhanî Saldırı»yı görüşmek ve karşı tedbirleri almak üzere derhal Halkevinde toplantıya çağırıldı. Söz sırası Brusco'ya gelince şöyle dedi:

— Biz bütün tarih boyunca her zaman mukabil hücum yapmak zorunda kalmışızdır. Şimdi bü-

t n gücümüzü, dans izni almaya teksif etmeliyiz. Bu izni aldıktan sonra, papaz bizi, yüzü h rstan morarıncaya kadar protesto edebilir.

Çoğunluk Brusco'yu destekledi ve Peppone bisikletine atladığı gibi solu u jandarma karakolunda aldı.

— Ben de size izin kâğıdı getirmek üzereydim —diye karşıladı Peppone'yi  avuş.

— Şu halde geçmiş yıllarda olduğu gibi, danslı partiler d zenleyebilece iz, değil mi? —diye cevap verdi Peppone.

— Elbette düzenleyebilirsiniz, fakat kilise meydanında değil. Karnaval yeri, kiliseden yeterince uzak, değil mi?

Peppone, dalga dalga pembeleşen yüzüyle, komisere

— Fakat sayın  avuş... —dedi—, uzaklık geçen yedi yıl boyunca yeter  l de kanuniydi. Şimdi ne oldu ki?

Çavuş,

— Uzaklık hiç bir zaman kanun  değildi Bay Başkan... —diye cevap verdi—. Fakat papaz sesini çıkarmadığı sürece, polis bu i e el koymayı gerekli görmemişti. Ama bugün bir Őik yet var, bu sebeple dikkatinizi çekmek zorundayız. Bu aslında, sadece birkaç metre meselesi ve i , papazın insafına kalmıştır.

— Peki ama biz meydanda dansedemezsek nerede ederiz?

— İsteddiğiniz herhangi bir yerde, sadece se eğiniz yer, kiliseden kanuni  l de uzak olsun yeter. İzin kâğıdı, bu Şart altında verilmektedir.

Peppone komiteyi tekrar topladı ve durumu açıkladı:

— Bu lânet olası kasabanın planı —dedi—, görünüşe göre, kilisenin yararına, dürüst işçi sınıfının ise zararına bir düşünceyle hazırlanmıştır. Eğer meydana bir yana bırakırsak, karnaval için kullanışlı, geniş bir yer yok. Ya meydanda toplanacağız, yada kasabanın dış mahallelerinde bir yerde... Bir üçüncü ihtimal yok. Eğer bu karnavalı kasabanın dış mahallelerinde düzenlersek ne olur? Bir defa meydandaki kahvelerde ve tavernalarda oturan halktan mahrum kalırız. İkincisi kiraladığımız arsa için sahibine para ödemek gerekir. Üçüncüsü, bir çamur deryası içinde, yere düşmüş elmalar arasında festival yapmak haysiyetimizi incitir.

Brusco'nun da söyleyecekleri vardı:

— Şef —dedi—, mademki, çavuş, bu işin papazın elinde olduğunu söylüyor, niçin gidip Don Camillo ile konuşmuyoruz?

Peppone öfkesinden masayı yumrukladı:

— Hiç bir zaman bir papazın seviyesine inecek değilim! Ama hiç bir zaman!

— Ben de zaten mutlaka senin gitmen gerektiğini söylemedim. On iki kişiyiz şurada, hepinizin ağız laf yapar, ayak diremeyi de biliriz. Herkes küçük bir kâğıda adını yazsın, sonra bütün kâğıtları bir şapkaya koyup içlerinden birini çekelim. Kimin adı çıkarsa o gidip konuşur Don Camillo'yla. Barmenin oğlu bize bir kâğıt bulsun.

Brusco'nun dediğini yaptılar. Herkes bir kâğıt parçasına adını yazdı, katladı ve Brusco'nun şapkasına attı. Barmenin oğlu kâğıtlardan birini çekti:

— Peppone! —diye sonucu ilân etti.

— İlle de benim gitmem şart mıydı? —diye inledi Peppone.

Brusco kollarını iki yana açtı. Peppone kaderine razı oldu.

— Ne yapalım, giderim —diye mırıldandı—. Brusco sen burada kal, ötekiler evlerine gidebilirler.

Brusco ile ikisi yalnız kalınca, Peppone şapkayı aldı ve içindeki on bir kâğıdı birer birer açtı, masanın üzerine düzgün bir sıra halinde dizdi. Sonra,

— Şu kâğıtlara bir bak Brusco —dedi—. Bir bak da, hepinizin bir alçak sürüsü olup olmadığını söyle bana.

Brusco kâğıtlara baktı, hepsinde de Peppone'nin adı yazılıydı.

Peppone en yakın adamlarından biri olan Brusco'yu omuzundan tutup sarsarken,

— Brusco! —diye gürlledi—. Yoldaşların şeflerini nasıl piç gibi ortada bırakıverdiklerini göstermez mi bu?

— Hayır şef, bu, yalnız onların şeflerine ne derece güvendiklerini gösterir.

Peppone, Don Camillo'nun gösterdiği sandalyeye ilişirken,

— Peder... —diye söze başladı—. Artık birkaç santim yüzünden kavga edecek hale mi geldik?

— Ben santimler yüzünden kavga etmiyorum —diye karşılık verdi Don Camillo—. Ahlâkî bir mesele ortaya atıyorum. Bu meseledè hiç bir ölçüye yer yoktur.

— Ama geçen yıllarda hiç böyle bir mesele ortaya atmamıştın. Demek ki hatalı bir şey yoktu, bu yıl da olmaması gerekmez mi?

— Geçen yıllarda da vardı bu mesele Bay Belediye Başkanı, yalnız ben, hep sizin, bunu kendi kendinize göreceğınızı umuyordum.

Peppone alay etti:

— Bana kalırsa mesele daha basit. Aslında geçen yıllara bakışla bizden daha çok korkuyorsun da ondan.

Don Camillo başını sallayarak,

— Bir tek insandan bile korkmam, bunu sen de biliyorsun... –diye karşılık verdi-. Daha önce bu işe karışmadım, çünkü insanların ışığı göremeyeceklerini biliyordum. Çılgınlarla tartışmanın hiç bir yararı yoktur. Ama bu yıl ortalık daha sakin, mesele ortaya atılabilir. İnsanlar bütün ölçüleri kaybedince, santimler üzerinde konuşulmaz. Her şeyin bir zamanı var.

Peppone,

— Anladım Peder –diye doğruladı-. Komünistler zayıfladı, siz de istediğiniz gibi konuşabilirsiniz sanıyorsun. İstedğin gibi düşünebilirsin tabii, ama bana kalırsa hata ediyorsun. Bir gün gelecek komünistlerin ne olduğunu anlayacaksın.

-- Hiç şüphem yok Yoldaş. Zaten öyle olmasaydı, onlarla uğraşmazdım. Kurt her zaman kurttur, koyunlar da koyun. Kurtlar ağılın çevresinde dolaşırken, kuzular burunlarını bile dışarı çıkarmaya cesaret edemezler, ama kurtlar ormana döndüler mi, kuzular dışarı çıkıp birazcık ot kemirebilirler.

Peppone,

— Yani ben kurt muyum? —diye kekeledi.

— Evet.

— Sen de masum bir kuzucuk öyle mi?

— Tamamen.

Peppone ayağa fırladı:

— Aman ne şirin kuzusun ya! —diye bağırdı—.

Sen bir Bengal kaplanısın ayol.

Kapıya doğru yürürken Don Camillo arkasından sesleniyordu.

— Yakında görürüz Bengal maymununu.

Peppone, komiteye, bu konuşmanın sonucunu anlatırken, hâlâ öfkesini alamamıştı:

— Allah belâsını versin o papazın! Kendini de, kanunî uzaklık meselesini de şeytan götürsün! Köyün dışında dans edeceğiz. Ama iki orkestra ile... Hem de orkestralar o kadar gürültülü çalacak ki, sesleri kilise meydanından duyulacak. Bütün iş, en uygun yeri bulmakta.

Peppone Halkevinde hempaları ile toplantı yaparken, Don Camillo da, köy dışında arazileri olan toprak sahiplerini çevresine toplamıştı.

— Bugün sizi buraya iyi Hristiyanlar olduğunuz ve kanuna, düzene saygı duyduğunuz için çağırdım —diye söze başladı—. Kızılar kutsal Sen Mişel gününü bir kere daha balolarıyla pisletmek istiyorlar. Bu utanmazca baloyu kilise meydanında yapmalarını önleyebildim. Ama Kızılar dediklerinden caymazlar. Baloyu köyün dışında yapmak isteyeceklerdir. Fakat orada da mat olacaklar, çünkü siz toprak-

larnızda balo yapılmasını reddedeceksiniz. Bu konuda benimle aynı fikirde olduğunuza inanıyorum.

Don Camillo'yu dinleyenlerin sekizi de gayet azılı komünist aleyhtarıydı. Fakat papazın sözleri, sandığı kadar sevinçli karşılanmadı. Sekiz kişiden hiç biri ağzını açıp bir şey söylemedi, önlerine bakıp sustular.

Don Camillo şaşkınlık içinde,

— Ne oldu? —dedi—. Eğer meseleyi bu ışık altında görmüyorsanız açıkça söyleyin.

Toprak sahipleri birbirlerine baktılar. Sonunda Cerelli, hepsinin düşündüğü şeyi açıkladı:

— Tamamen haklısınız Peder. Fakat doğrusunu söyleyeyim, bu meselede kızılalarla hır çıkarmanın gereği yok gibi geliyor bana. Eğer balo için toprağımın bir parçasından yararlanmak istediklerini, ücretini de ödeyeceklerini söylerlerse niçin hayır diyeyim?

Öteki yedi kişi de aynı şekilde düşündüklerini söylediler. Don Camillo kollarını muazzam göğsü üzerinde kavuşturdu:

— Pekâlâ... —diye söylendi—. Papazınız sizden yardım istiyor, siz de bunu reddediyorsunuz.

— Hayır! —karşılığını verdi Cerelli—. Ne isterseniz yaparız Peder. Ama siz de yapmak isteyeceğimizden fazlasını istemeyin.

Don Camillo yumruğunu masanın üzerine indirdi:

— Ya sizden, hiç bir tehlikesi olmayan ve biraz para kazanma şansı veren bir şey istersem ne olacak? —diye gürledi—. O zaman ne diyeceksiniz?

— İşimize gelir Peder.

— Pekâlâ! Peppone toprağınızda balo vermek isterse size kaç para teklif eder dersiniz?

Toprak sahipleri, on beş, yirmi bin lireden olacağını söylediler. Don Camillo,

— Mükemmel! —dedi—. Öyleyse sekiziniz birden karar verin, toprağınızı kim isterse altmış bin lireden vermesi gerek. Bir düşünün içinizden biri bu parayı gerçekten elde edebilir.

Bu fikri, hepsi beğenmişti.

— İyi —dedi Don Camillo—. Yalnız, hiç kimse-
nin, daha az parayı kabul ederek komşularına zarar vermeyeceğinden emin olmalıyız. Sizi altmış bin lireden bir kuruş azına razı edemeyeceklerine şeref sözü veriyor musunuz?

Hepsi yemin ettiler, birbirlerinin elini sıktılar. Kentte öyle değildir ama, Po Ovasında insan bir kez söz verince artık kendini bağlı sayar. Onun için Don Camillo yattığı zaman içi rahattı. İki günlük bir şey için altmış bin lireden ödemek çılgınlık olurdu. Böylece Peppone'nin planları daha başlangıçta çökecekti. Zaten tam karnaval mevsiminde sayılmazlardı. Baloya katılacakların büyük bir kısmı yakın köylerden geleceklerdi. Kilise meydanındaki dükkân sahiplerinin her yılki yardımları bu yıl olmayacaktı. Bir de altmış bin lireden bulmak zorunluğu karşısında Peppone ister istemez teslim olacaktı.

Peppone Don Camillo'nun hazırladığı fesattan habersizdi. Ertesi gün, Smilzo'yu keşif kolu olarak gönderdi:

— Git de kiralanacak bir yer bul bakalım —de-

di-. Allaha, toprak sahibi tam sekiz kişi var. Biri çok para isterse, daha geride yedi kişi olduğu için rahatça dayatabilirsin. Seni yeneceklerinden de korkma. Çünkü zengin insanlar, birlikte hareket edebilmek için teşkilâtlanmak nedir bilmezler. Onların bütün isteği birbirlerine kazık atmaktır. Karnaval bittikten sonra ödemek şartıyla, on iki bin lireden çok vermek istemiyorum. Bunu da aklından çıkar- ma sakın.

Smilzo cesaretle işe girişti ve ilk konuştuğu toprak sahibi altmış bin lireden isteyince adamın suratına güldü. İkinci adam da aynı parayı isteyince, yine güldü. Ama üçüncü konuştuğu adam, Smilzo'nun yüzünde ancak hafif bir gülümseme uyandırabildi. Dördüncü bunu da sildi. Sekiz kişiyle konuşmasını tamamladığı zaman karanlık bir yüzle geri geldi.

— Şef —diye söze başladı—, iki saat önce zenginliren birlikte hareket etmek için teşkilâtlanmayı bilmeyecek kadar budala olduklarını söylemiştin ya...

Peppone,

— Eeee... Ne olmuş? —diye sordu.

— Fena halde yanılmışsın Şef. Bu defa hepsi birleşmişler. Hiç biri altmış bin lireden bir kuruş aşağıya kiraya toprak vermiyor. Hem de para peşin.

Peppone Don Camillo denen günah çukurunu, avazı çıktığı kadar bağırarak tarif etmeye başladı. Tiradının sonunu şöyle bağladı:

— Yoldaşlar, bizim için yapılacak iki şey var: Ya kilisenin zaferini kabul etmek, yada altmış bin lireden gözden çıkarmak. İkisinden birini seçin! Yal-

nız sonunda hangisinin daha pahalıya malolacağını da düşünün.

Brusco,

— Piyasa hakkında bir fikrimiz yok ki Şef —diyecek oldu.

Peppone gürledi:

— Ama bir idealiniz var değil mi? Uğrunda ölmeye hazır olduğunuz bir ideal.

Brusco, insanın hayatını bir ideale vakfetmesi ile altmış bin liret ödemeye söz vermesinin başka başka şeyler olduğunu, özellikle bu para peşin ödeneceği zaman farkın büyüdüğünü, çünkü bir ideal için ölmeye hazır olduğunu söyleyen adamın peşin peşin ölmediğini anlatmak istedi. Fakat bunların hiç birini söylemedi ve böylece kilisenin zaferinin altmış bin liretten çok daha pahalı ve acı olduğuna karar verildi. Komitenin öteki üyelerinden hiç biri, bir kuruş bile getiremediği için de, bütün masraf Peppone'den çıktı.

Don Camillo, Peppone'nin Molinetto yolunun sol tarafında bir yer kiralayabilmek için altmış bin liret ödediğini duyunca kulaklarına inanamadı. Böylesine bir davranışı hiç ummuyordu. Karnaval için asılan afişleri gördüğü zaman da gözlerine inanamadı. Afişlerde fevkalâde ödüller vadedilmişti: En iyi dansedenlere, birbirine en iyi uyan ve hiç uymayan çiftlere ödüller, iki orkestra, tanınmış solistler... v.s.

Don Camillo'nun habercileri,

— Muazzam bir karnaval düzenliyorlar —dediler—. Kilometrelerce ötedeki köylere bile ilânlar asmış-

lar. Parti merkezlerine ayrıca haber göndermişler. Evet, evet, bu politik bir futbol maçı, kilisenin işlerine müdahalesine karşı bir mukavemet hareketi oldu.

Don Camillo aklını kaçıracaktı. Bu işte, bütün suç onda değil miydi? Başına derdi kendisi açmamış mıydı? Burnunu sokmamış olsaydı, karnaval çadırları meydana dikilecek, Peppone ile çetesi her yılki alelâde kutlamayı yapacaklardı.

Evet, Don Camillo neredeyse aklını kaçıracaktı. Bu hal ne zaman başına gelse, sonuçları pek kötü olurdu. Çünkü şeytan, kuyruğu ile oynamaya başlamış demekti. Bütün bir gün boyunca aciz bir öfke içinde kıvranan Don Camillo en güvenilir adamı Gigi Lollini'yi çağırdı:

— Gigi —dedi—, şu habis ruhluların, yaptıklarını gördün mü?

— Evet Peder.

— Gigi, buna engel olmamız şart. Şimdi sen de bir komite kur, bir karnaval da sen düzenle. Onların tuttukları yerin tam karşısında olsun. Kızıklar iki orkestra tutmuşlarsa, sen üç tut. Onlar üç çeşit yarışma yapıyorlarsa sen yarım düzine yap. Senin onlara karşı bir üstünlüğün olacak. Peppone yer kiralamak için altmış bin liret verdi, oysa sen yer kirası vermezsin. Peppone'nin tuttuğu yerin tam karşısındaki toprakların sahibi olan Cerelli'ye git. Yalnız bu işe benim de karıştığımı sakın ağzından kaçırma. Bir köy papazı kırk sekiz saatlık dans maratonu düzenleyemez.

Lollini şiddetli bir anti-komünistti. Onun için kendisine verilen görevi şevkle kabul etti. Hemen

Cerelli'nin toprağının bir kısmını kiralamaya gitti. Çok geçmeden yine papazın evindeydi.

— Pinti herif tam altmış bin liret istiyor Peder... —dedi—. Öteki altı kişiyle de konuştum. Hepsi altmış bin liretten daha azını kabul etmemek için söz verdiklerini söylediler... Birkaç ortak buldum ama, on beş bin liretten fazla harcamak istemediler. Benim de bu parayı peşin vermeme imkân yok.

Evet, şeytan, kuyruğu ile fena halde oynuyordu. Don Camillo evinin holünde bir aşağı bir yukarı epey dolaştıktan sonra,

— Ne yapalım? —dedi—. Motosikleti daha sonra da alsam olur. İşte biriktirdiğim altmış beş bin liret. Beş bini bana kalsın, gerisini al.

— Üzülmeysin Peder, bütün paranızı geri alacaksınız. Öyle bir program yapacağım ki Kızılar utançtan yerin dibine geçecek, onlardan daha çok propaganda da yapacağım.

Ertesi gün, bütün köy «Eğlence ortaklığı»nın düzenlediği «asrın karnavalı»na ait ilânlarla donanmıştı. Sen Mişel yortusuna lâayık bir balo hazırlanmıştı.

Karnavaldan bir gün önce Smilzo ile Lollini, hiç önemi olmayan şeyler yüzünden yumruk yumruğa geldiler. Öğleden biraz sonra kızıkların karnavalına ait eşya ile yüklü bir kamyon geldi, iki saat sonra daha bunların yerleştirilmesi bitmeden, Don Camillo'nun malzemesi geldi ve yolun tam karşısına boşaltıldı.

Saat iki buçukta rakip çeteler, yolun tam ortasında karşılaştılar ve birbirlerini, büyük bir şevkle, kıyasıya patakladılar. Akşam üstü her iki karnaval

da tamamen hazırды, fakat ertesi gün, köy, en acı Sen Mişel yortusunu geçireceğe benziyordu.

Don Camillo mihrapta duran, çarmıha gerilmiş İsa'ya,

— Ya İsa... -dedi-. Eğer siz karışmazsanız, yarın hepimiz için kötü bir gün olacak. Bu çılgın köyde her şey politika çevresinde dönüyor, politika ile hiç ilişkisi olmayan, yakışsız bir balo bile. Dansları düzenleyen iki topluluk arasındaki yarışma yüzünden, kutlama şenlikleri bir meydan kavgası ile biteceğe benziyor. Ne yazık ki kilisenizden bir papaz da bu işe karıştı. Topluluklardan birini, ötekine karşı akılsızca destekledi. Ama kötü niyetli değildi efendimiz..

İsa sözünü kesti:

— Don Camillo! Nelerin iyi niyetle yapıldığını biliyorsun. Hem ne zamandan beri sonuçlar, vasıtaları temize çıkarıyor?

— Ya İsa -diye fısıldadı Don Camillo-, eğer Tanrı düşmanlarının uydurduğu bir yalan değilse, siz de bir kere sarraflara karşı böyle bir..

— Don Camillo Tanrını tenkit emeye nasıl cüret ediyorsun?

— Saygısızlık etmiyorum efendimiz, yalnız şunu demek istiyorum, Tanrının kullarından birinin dişi çürüdüğü zaman, dişçi o dişi çekerken canını acıtırsa da...

İsa vakur bir sesle,

— Don Camillo -dedi-, niçin sofistliğin dolambaçlı yollarına sapıyorsun?

— Doğru yoldan çıktım da onun için Ya İsa. Birinin beni tekrar doğru yola sokmasını istiyorum, gerekirse sıkı bir tekme ile.

Don Camillo İsa'nın yüzünü görmek için yavaş yavaş başını kaldırdı, fakat gözleri, O'nun çarınıha çakılı ayakları üzerinde kaldı.

Don Camillo çok kötü bir gece geçirdi. Sabaha karşı dörtte uyandı, pencereye koştu. Bardaklardan değil kovalardan boşanıncasına yağıyordu yağmur. Saatlar geçti, fakat yağmur dinmedi. Bütün gün yağmaya devam etti, gece yarısı iki karnavalın eşyası da çamurlarda yüzüyordu. Yağmur üç gün durmaksızın yağdı, o sağanak altında karnavallar için kurulan şeyler söküldü, getirildiği gibi götürüldü. Sonra, Tanrı istediği zaman güneş çıktı ve Don Camillo, Peppone'ye rastladı. Peppone acı bir sesle,

— Peder –dedi–, çevirdiğin dolaplar cebimden altmış bin liretin gitmesine sebep oldu.

Don Camillo da içini çekerek,

— Benim de... –diye karşılık verdi.

— Öyleyse biraz içim rahat etti.

Papaz,

— Ödeşтик –dedi–,

Peppone tehditkâr bir sesle,

— Ama gelecek yılki Sen Mişel yortusunda... –diye söze başladı.

— Yağmur yağmazsa demek istiyorsun...

Peppone öfkeyle bağırdı:

— Siz papazların, Tanrının küçük sırlarını bil-

diğinizi unutmuştum. Ama bu böyle sürüp gitmez, elbet bir hesaplaşma günü gelecek!

— Yani eğer yağmur yağmazsa!

Peppone vekarla, sanki tarih adına konuşuyormuş gibi,

— Şemsiyelerimizle dövüşürüz... -dedi.

Bu sözlerin etkisini berbat etmemek için ses çıkarmadı Don Camillo.

NE İSA'YA NE MUSA'YA

Don Camillo piskoposluğa çağırılmıştı. Yaşlı piskopos hasta olduğu için onu, Monsenyör Contini kabul etti ve papaza ilk sözü şu oldu:

— Şu köprü kilisesi hakkında bilgi verir misin?

Bu, Don Camillo'nun piskoposlukta duymayı bekleyeceği en son soruydu. O kadar şaşırmıştı ki, bir süre ağzını bile açamadı. Sonra,

— Köprü kilisesi mi? -diye sordu-. Affedersiniz efendim, fakat sorunuzu pek iyi anlayamadım.

— Bunda anlaşılmayacak bir şey yok. Senin kilise çevresinin sınırları içinde «Köprü kilisesi» adıyla tanınmış bir yapı yok mu?

— Var Monsenyör.

— İyi ya işte, bu kiliseden söz etmeni istiyorum.

Don Camillo düşüncelerini bir araya topladı, kilisenin kısa hikâyesini anlattı:

— Elli yıl öncesine kadar Köprü kilisesi Pioppetta bölgesinde ayrı bir kilise çevresine sahipti. Sonra köy büyüyünce, Pioppetta cemaati de bizim kilise çevresine girdi. Fakat Köprü kilisesi yılda bir kere yapılan Sen Mişel yortusu için, resmen açık kaldı.

Monsenyör Contini başını iki yana salladı:

— Bana anlatıldığına göre, bu kilise için söyle-
necek başka şeyler de var. O çevrede oturan dindar-
lar, her pazar kiliselerinde ayin yapılmasından çok
mutlu olurlarmış, öyle değil mi?

— Şüphesiz efendim. Pioppetta bizim köye epey
uzaktır, yolu da çok kötüdür. Her pazar köye gel-
mek, özellikle yaşlılar için çok güç.

— Demek ki bize söylenenler doğru. Bu durumu
bize bildiren sen olmalıydın. Buna üzüldük.

— Fakat efendim, Pioppetta'lıların hiç biri bun-
dan söz etmedi bana.

— Olabilir, fakat oralıların büyük bir kısmının,
özellikle kış aylarında pazar ayinlerine gelmemeye
başladıklarını görünce, bize bildirebilirdin. Her ney-
se, şimdi haberimiz olduğuna göre bu meseleyi çö-
zümlemek gerek. Her pazar günü ve büyük yortular-
da Köprü kilisesinde ayin yapılacak.

Don Camillo başını önüne eğdi:

— Tanrının yardımıyla, Piskoposun emirlerini
yerine getireceğim.

— Tanrının ve sana yardımcı olarak göndere-
ceğimiz genç papazın yardımıyla. Senin kaldırama-
yacağın kadar ağır bir yük altına girmeni istemeyiz.

Don Camillo'nun ağzı açık kaldı:

— Ama benim ihtiyacım yok... -diye kekeledi.
Monsenyör Contini sözünü kesti:

— Don Camillo senin ne kadar iyi niyetli oldu-
ğunu biliyoruz. Ama hepimiz için yıllar geçiyor. Sen
de, ne de olsa, nasıl söyleyeyim, daha olgun bir in-
san oluyorsun...

Don Camillo göğsünü kabartarak,

— Kim? Ben mi? -diye bağırdı-. Ben üç yüz

kiloluk bir buğday çuvalını ikinci kata rahatlıkla çıkarabilirim!

— Hiç şüphem yok Don Camillo! Ama senin işin yük taşımak değil ki! Görevin için sana en çok yararlı organın da adalelerin olamaz.

— Fakat Efendim, ben papazlık görevimi her zaman....

— Bundan eminim Don Camillo. Fakat senin görevinin gereklerinden fazlasını yapmanı isteyemeyiz. Sana akli başında, çalışkan bir genç arkadaş göndereceğiz... Sadece seni bazı sıkıcı cemaat işlerinden kurtarması için. Kilisendeki papaz evi, onu da barındıracak kadar geniştir, Tanrı'nın cömertliği büyüktür. Onun için evine onu kabul etmekle sıkıntıya girmezsin

— Emirlere her zamanki gibi sadıkane itaat edeceğim.

Amiri, papazın son cümlesini düzeltti:

— «Hemen hemen her zamanki gibi.» —Sonra devam etti—: Biz Don Camillo'yu iyi tanıyoruz, değerini takdir ediyoruz. Ama tam bir disiplin örneği olduğunu söyleyemeyiz. Don Camillo dürüst, çalışkan bir papazdır; yalnız biraz çabuk öfkelenir... Yoksa yanılıyor muyum?

— Hayır efendim, zayıf olan yanlarımı itiraf ederim ben.

Monsenyör Contini,

— Bu yanlarını unutalım —dedi—, köye dönünce Köprü kilisesini bir hale yola koyarsın, mümkün olan en kısa zamanda, devamlı olarak kullanılabilen bir kilise olur.

Don Camillo kollarını açarak,

— Fakat efendim –diye karşılık verdi–, yılda bir kere ayin yapılacağı zaman, ayin için gerekli şeyleri ben getirebilirim. Ama devamlı olarak kullanılması için ne yapabilirim? Kilise şimdi boş kabuk gibi.

— Köyünde ihtiyacından çok daha fazla paraya sahip olanlar var Don Camillo. Para verebilecek durumda olanları tek tek dolaşırsın. Onlara, bu küçük kilisenin ihya edilmesi için yaptıkları yardımın, hasta piskoposlarının ağrıyan kalbine teselli vereceğini söyle.

Son sözler Don Camillo'nun dikkatini başka bir noktaya çekti:

— Çok mu hasta efendim?

— Evet Don Camillo. Yalnız ortalığı telâşa vermenin gereği yok. Bu, önüne geçilecek bir şey değil, yaşlılık... Şimdi onun tam bir dinlenmeye ve sessizliğe ihtiyacı var. Onu üzmemeliyiz.

— Benim yönetim yetkim altındaki küçük kilise onu hiç üzmeyecek –diye cevap verdi Don Camillo–. Bütün istekleri yerine getirilecek. Hatta kaba kuvvete başvurmak zorunda kalsam bile...

— Don Camillo! Don Camillo, neler söylüyorsun?

— Sözün gelişi efendim...

Köprü kilisesi pek feci haldeydi. Duvarlar henüz dayanıklı görünüyordu ama tavan kalbura dönmüştü, sıvalar parça parça dökülmüştü, döşeme eçiş bücüş bir şeydi ve sıralar çatlamış, oturulacak halleri kalmamıştı. Yalnız en önemli onarımın yapılması

bile oldukça büyük bir parayı gerektirecekti. Bu paranın toplanması ise, sabırlı bir çabanın sonucu olabilirdi. Don Camillo onarım giderlerini şöyle bir hesaplayınca, derin derin içini çekti. Sonunda, «Ben elimden geleni yapayım da, Allah Kerim,» dedi.

Bağış kampanyası pek iyi başlamadı. Don Camillo ilk olarak o çevrenin en zenginlerinden biri olan Filotti'nin evine gitti. Filotti'ye, yaşlı piskopostan ve bu küçük kilisenin yeniden kullanılmaya başlandığını duyduğu zaman ne kadar sevineceğinden söz etti. Fakat Filotti, başını iki yana sallayarak,

— Benden, yoksullar yada Yetim Yurdu'ndakiler için para istediğin zaman seve seve verdim —dedi—. Ama bu başka bir mesele. Bizim köydeki kilise pekâlâ işimizi görüyor. Üstelik doğrusunu söyleyeyim, benim mensup olduğum sınıf aleyhine işleyen propagandaya para yardımı yapmamın anlamı yok.

Don Camillo,

— Hele bakın! —diye bağırdı—. Ben ne zaman toprak sahipleri aleyhine yapılan propagandayı desteklemişim?

— Ben seni söz konusu etmiyorum ki Peder. Benim kastettiğim, gazetelerinizde yazarlarınızın, parlamentoda senatörlerinizle milletvekillerinizin söyledikleri.

Don Camillo,

— Kilisenin ne senatörü ne de milletvekili var —diye itiraz etti.

Filotti sakın sakın,

— Seçim zamanında öyle görünmüyordun ama —karşılığını verdi.

Don Camillo'nun ikinci durağı, bütün söyledik-

lerini sessizce dinleyip sonunda Filotti gibi başını iki yana sallayan Valerti'nin eviydi. Valerti,

— Neden para vereyim? —diye sordu—. Bu kilisenin ihya edilmesi «neo-faşist» dediğiniz bizlere bir değil iki papazın hakaret etmesi demek değil mi?

Kendini savunmaya çalışmadı bile Don Camillo. Yoluna devam etti. Fakat üçüncü ziyareti, ilk ikisinden de talihsiz geçti. Çünkü Sinyora Meghini, başını şiddetle iki yana sallamak için papazın sözlerinin bitmesini bile beklememişti:

— İkinci bir kilise açmak için para istiyorsan Cumhuriyetçilere git... —diye salık verdi—. Monarşist Partiye oy verdik diye günahlarımızı çıkarmayı reddettiğini de unutma!

Don Camillo bundan sonra, dindarlığı herkesçe bilinen Moretti adındaki toprak sahibine gitti. Moretti papazın sözlerini dindarca bir tevekkülle dinledikten sonra içini çekti:

— Piskopostan sözettiğin için hayır diyemeyeceğim... —dedi—. Yalnız şunu bil ki, sırf onun hatırı için veriyorum.

Don Camillo,

— Pekâlâ... —dedi—. Yalnız neden sadece piskoposun hatırı için verdiğini söylüyorsun? Sana hoşnutsuzluk verecek bir şey mi yaptım?

— Sen bir şey yapmış değilsin. Yalnız komünizmle, yüksek sınıfa saldırarak savaşılmmasını onaylamıyorum.

Don Camillo Moretti'nin verdiği parayı cebine attı, bir başka kapıyı çaldı. Perini kapıyı kendi açtı ve onun söylediklerini asık bir suratla dinledi. Sonra,

—Elimizden fazla bir şey gelmez –diye cevap verdi–. Günden güne, ailem ancak geçinebilecek hale geldi. Benim verebileceğim ancak bu kadar. İnşallah yeni gelen papaz ileri görüşlü bir insandır.

Don Camillo,

—İleri görüşlü mü? –diye bağırdı–. Ne demek istiyorsun?

— Artık insanların, bütün dünyanın sola döndüğünü anlamaları zamanı geldi Peder. Biz mücadele taraftarı Katolikler bir toplum programı üzerinde direniyoruz ama kilise arkamızdan yetişene kadar, komünizm ilerlemeye devam edecek. Komünizm şaka değil Don Camillo. Bütün komünistlerin Pep-ponne gibi olduğunu sanma.

Don Camillo hiç öyle bir şey sanmadığını söyledikten sonra bitişik kapıyı çaldı. Böylece yüzden çok ev dolaştı. Çaldığı bütün kapılardan benzer cevaplar aldı. Birkaç gün kapı kapı dolaştıktan sonra, mihraptaki İsa'ya derdini döktü:

— Ya İsa, zenginler beni fakirlerin tarafını tutmakla, fakirler de zenginlerin yaptıklarına göz yummakla suçluyorlar. Beyazlara göre ben karayım, karalara göre de beyaz. Gericilere göre ben yıkıcı bir insanım, radikallere göre ilerlemeye engel oluyorum. Kızıkları sorarsanız, beni dinlemiyorlar bile. Tanrının papazları arasında en beceriksiz ben miyim gerçekten?

İsa içini çektikten sonra,

— Don Camillo sen hem iyi bir avcı, hem de iyi bir balıkçısın değil mi? –diye sordu.

— Evet efendim.

— Tüfekle avlanır, oltayla balık tutarsın, değil mi?

— Evet efendim.

— Bir gün balıkların havada uçtuğunu, kuşların da suyun altında dolaştıklarını görürsen yine oltayla balık tutup tüfekle avlanmaya devam eder misin?

— Hayır efendimiz, tüfekle balık tutar, oltayla avlanırım.

— İşte yanıldığın nokta bu Don Camillo! Çünkü her iki avdan da eli boş dönersin.

— Anlayamıyorum efendimiz.

— Çok kişi anlayamaz bunu Don Camillo, Çünkü gerçeklere değil, kelimelere bakarlar.

Don Camillo terkedilmiş kilisenin ancak damını onartacak kadar para toplayabildi ve bunu piskoposluğa üzüntüyle bildirdi.

Monsenyör Contini,

— Zararı yok Don Camillo -dedi-. Tanrı büyüktür.

Gerçekten, Don Camillo damın onarılmasını bitirince geri kalan giderler için kentten para geldi. Bütün işler bitince Don Camillo Monsenyör Contini'ye haber vermeye gitti. Contini,

— Öyleyse gelecek pazar ilk âyini yapabilirsiniz... -dedi.

Don Camillo'nun yüzü sevinçle aydınladı:

— Yani o kiliseye de ben mi bakacağım?

— Hayır Don Camillo, bu, sana kaldıramayacağın kadar yüklenmek olur. Yeni yardımcın yarın gelecek. Bir süre için sen Köprü kilisesinde çalışacaksın, o da senin yerine bakacak. Bundan sonra,

kesin bir iş bölümü yapmadan, nöbetleşe çalışırsınız.

— Bu kadar çok nöbet değiştirmenin sebebini anlayamadım efendim.

— Bu anlaşılması güç bir şey değil Don Camillo. Senin köyündekilerin kafasının nasıl çalıştığını bilirim. Yeni bir şeye karşı bir güvensizlik, hatta düşmanlık duyarlar. Köprü kilisesinin yakınında oturanlar, yeni bir papazın yöneteceği âyine katılmaktansa, güç bir yolculuk yapmayı yeğ tutarlar. Ama ilk birkaç pazar âyini sen yaparsan muhakkak gelirler. Bir kere o kiliseye gelmeye alıştırlarsa, artık işi yardımcın yapmaya başladıktan sonra da gelirler. Piskopos böyle yapmanızı istiyor.

Don Camillo başını tevazu ile önüne eğdi:

— Kendisiyle biraz görüşebilir miyim?

— Çok hasta Don Camillo. Tam bir dinlenmeye ihtiyacı var.

— Yalnız çabucak iyileşmesini dileyecektim.

— Kimseyle konuşacak halde değil. Dinlemek bile yoruyor onu. Doktor konuşmamasını, dinlememesini ve okumamasını söyledi. Evet, Don Camillo, gerçekten çok hasta.

Don Camillo içini çekti:

— Odası nerede? —diye sordu—. Giderken penceresine bakmak istiyorum.

— Üçüncü katta, ama penceresi avluya bakıyor, gürültüden rahatsız olmasın diye. İyi dileklerini, kendisine söylemek için uygun bir zaman bulmaya çalışacağım.

Don Camillo başını öne eğerek,

— Teşekkür ederim efendim —dedi.

— Yeni yardımcın geldiği zaman onu samimi-
yetle karşılayacağına ve köyün siyasî durumu konu-
sunda bilgi vereceğine eminim Don Camillo. Ger-
çekten yetenekleri olan bir gençtir, toplum meselele-
rini günü gününe izler.

— Peki efendim.

Don Camillo merdivenlerden sessizce indi. Bom-
boş olan giriş holüne varınca bir an durdu, manas-
tırlardaki gibi kemeraltlarıyla çevrenmiş olan av-
luya baktı. Avluya açılan kapı tam ön kapının karşı-
sındaydı. Don Camillo bu kapıyı itti, avluya girdi.
Avlunun her yanını kar kaplamıştı, dört bir yanı
yüksek duvarlarla çevriliydi. Don Camillo başını
kaldırdı, üçüncü kattaki pencerelere baktı. Acaba
bunların hangisi piskoposun odasının penceresiydi?
Kurumuş bir ağacın kararan gövdesinin arkasında
durdu, üçüncü katta bir hayat eseri görmeye çalıştı.
Fakat hiç bir şey göremedi. Don Camillo bir süre
oradan ayrılmak istemiyormuş gibi bekledi, sonra
uzaklaştı. Ayakları kardan ıslanmıştı, yüreği üşü-
yordu.

YENİ PAPAZ YARDIMCISI

Saat dokuzda, kara ve tehdit edici bulutlar, gökyüzünü bırakıp gitti. Hava açıldı, güneşin güzel yüzü parlamaya başladı. Bütün ilkbahar boyunca süren mevsimsiz fırtınalardan sonra, Don Camillo bahçesini çapalarken ilk defa sevinçliydi. Fakat bu sevinç uzun sürmedi, çünkü zangoçun annesi yanına geldi:

— Yeni yardımcınız geldi Peder... —diye haber verdi.

Don Camillo kendini bu darbeye hazırlamıştı, onun için istifini bile bozmamış göründü; çapalamaya devam ederek,

— İyi ya —dedi—, getir buraya.

Yaşlı kadın biraz şaşırdı:

— Salona almıştım onu... —diye mırıldandı.

— Ben salonda değil, bahçede olduğuma göre buraya getir.

Yaşlı kadın bir şey demeden gitti, bir iki dakika sonra genç papaz, Don Camillo'nun yanında duruyordu.

— İyi günler Peder —dedi.

Don Camillo doğrulurken genç papaz kendini tanıttı:

— Ben Don Gildo.

Don Camillo,

— Tanıştığımıza çok sevindim —diye elini uzattı ve genç adamın elini öyle bir sıktı ki, avlarını sıkarak öldürmekle ün yapmış boa yılanları bile bunu görse, maşallah derdi.

Don Gildo'nun rengi sarardı, Allahtan sporcu bir gençti de, gülümsemeyi becerdi. Büyük bir zarf uzatarak,

— Piskoposun sekreterinden mektup getirdim —dedi.

Don Camillo mektubu çıkartırken,

— Sizce bir mahzur yoksa hemen okumak istiyorum —dedi. Okumasını bitirince,

— Piskoposun sekreterine henüz işlerimi yürütebilecek güçte olduğumu söylemiştim. Fakat Piskopos beni, taşıdığım yükün bir kısmından kurtarmak istiyormuş, onun için size samimiyetle hoşgeldiniz demekten başka yapacak bir şey kalmadı.

Don Gildo nazik bir eğilişle,

— Teşekkür ederim Don Camillo, emrinizdeyim —diye cevap verdi.

— Bunlar nazik ve güzel sözler ama hemen yapabileceğiniz bir iş var.

Don Camillo böyle söylerken kiraz ağacına doğru yürüdü, dallardan birinde asılı duran çapayı aldı, genç papazın eline tutuşturdu:

— İkimiz bu işi çok daha kısa sürede bitirebiliriz —dedi.

Don Gildo önce elindeki çapaya, sonra Don Camillo'ya baktı:

— Doğruyu söylemek gerekse —diye kekeledi—, bu cins âletler hakkında pek bilgim yok.

— Hiç önemli değil. Benim yanımda durun ve ne yapıyorsam onu yapın...

Genç papaz hayli sıkılmış görünüyordu.

— Peder —dedi—, benim işim ruhlarla, bahçeyle değil...

Don Camillo gayet sakin,

— Elbette —dedi—, fakat soframızda taze meyve ve sebze görmek istiyorsak, bahçeyle de uğraşmalıyız.

Genç papaz çaresizlik içinde çapayı aldı:

— Yani —diye devam etti—, bu zayıf çelimsiz yaşlı adama yardım etmeyeceğinizi mi söylemek istiyorsunuz?

— Hayır size yardımdan kaçıyor değilim. Fakat ben buraya papaz olarak geldim.

— Ama unutmayın ki, papazlığın ilk şartı alçak gönüllü olmaktır —diye karşılık verdi Don Camillo.

Genç papaz dişlerini sıktı ve çapayı kaptığı gibi kudurmuşçasına eşelemeğe başladı toprağı.

Don Camillo, eğer seni kızdırdıysam, öfkeni bu masum topraktan değil benden al, der gibi duruyordu. Genç papaz, bunu hissetmiş olacak ki, çapayı daha nazik sallamaya koyuldu. Çapalama işi tam iki saat sürdü. Dizlerine kadar çamura batan papazlar, eve döndükleri zaman saat 12'yi gösteriyordu. Don Camillo, biçilmiş karaağaç kütüklerinin yığıldığı sundurmaya doğru yürürken,

— Ufak bir iş daha yapacak kadar zamanımız var —diye konuştu.

Saat 13'e gelmeden önce, Don Camillo pay-

dos etmedi işi. Genç papaz öylesine yorgun ve bitkin hâle gelmişti ki yemek yiyecek takati bile kalmamıştı. Sadece bir kaşık çorba içip kâseyi itti.

Don Camillo, genç papazın halini görünce,

— Eğer iştahınız yoksa, endişe etmeyin –diye izah etti–, bu sadece hava değişikliğindendir.

Sonra büyük bir iştaha ile iki tas sebze çorbasını ve domuz etini gövdeye indirip ağzını sildikten sonra konuşmaya devam etti:

— Burayı nasıl buldunuz?

Genç adam,

— Pek az görebildim henüz –diye cevap verdi.

— Burası, iyi ve kötü insanlarıyla, bütün öteki kasabalar gibi bir kasabadır. Kızıllar burada kuvvetlidir ve bu gidişle daha da kuvvetleneceğe benzemektedirler. Ben mümkün olan her şeyi yaptım, fakat işler günden güne kötüye gidiyor.

— Bu bir metot meselesidir –diye kendine güvenircesine konuştu genç papaz.

Don Camillo merakla,

— Eskisinden daha iyi bir metot mu buldunuz? –diye sordu.

— Ben herhangi bir karşılaştırma yapmıyorum, kesin bir ilâç bulduğumu da iddia etmiyorum. Fakat, meseleye yeni bir görüş açısından bakmamız gerektiğini söylüyorum. Hiç değilse, bizim sosyal gerçekleri görmemize engel olan şu at gözlüklerini bir yana bırakmalıyız. Niçin komünistler alt tabaka arasında başarı kazanıyorlar? Çünkü onlar halka şöyle diyorlar: «Eğer daha iyi bir hayata kavuşmak istiyorsanız bizimle beraber olun, biz zenginden alıp yoksula vereceğiz. Papazlar size, cennetteki tatlıları

vaat ediyorlar. Fakat biz sizi, bu dünyadaki tatlıdan bir dilim almaya davet ediyoruz.

Don Camillo kollarını öne doğru uzattı:

— Gerçekten böyle Don Gildo —dedi—, fakat biz maddeci bir görüşten hareket edemeyiz ki...

— Bu pek o kadar gerekli değil. Bir defa statüko'yu savunduğumuz intibainı silmeliyiz. Görevlerden söz ettiğimiz kadar, haklardan da söz etmeliyiz. Şüphesiz herkes görevini yaparsa komşusunun haklarına kendiliğinden uymuş olur. Fakat zenginlerin, üzerlerine düşen görevleri yapmak zorunda kalmaları için, biz, yoksulların hakları üzerinde inatla durmalıyız. Böyle davranırsak, komünizm iflâs edecektir.

Don Camillo başıyla onayladı genç papazı:

— Çok doğru —diye konuştu—, başka bir deyişle, biz komünistlerle, kendi sahalarında mücadele etmeliyiz. Sevgili Don Gildo, sizin düşüncelerinizi izlemeyi arzularım. Fakat kafamı o düşüncelere uydurabilmek için hayli yaşlıyım. Cevval bir kafam yok. Beni affedeceksiniz.

Genç papaz,

— Peder —diye cevap verdi—, ne yapacağımızı biliyoruz. Hedefe ulaşmak için yolumuza güvenle devam edeceğiz. Siz güç şartlar altında dikkate değer bir iş yaptınız ve şimdi size yardım edecek birinin yanınızda bulunmasının tam zamanıdır. Tabii, sadece bahçe çapalamak, yada odun kesmek için gerekli yardımdan söz etmiyorum.

— Beni bağışlayın —diye mırıldandı Don Camillo tevazu ile—. Sizin ne kadar mükemmel bir eğitim gördüğünüze, ne kadar fazla okuduğunuza dair hiç bir fikrim yoktu.

Papaz yardımcısı belirgin bir zafer kazanmıştı. O gün öğleden sonra köyde temaslarına başladı ve gelecek hakkındaki planlarını düşünmeğe koyuldu.

Üç gün sonra Don Camillo yeni yardımcısına, —Buraya zamanında geldiniz —dedi—. Benim bir dinlemeye ihtiyacım var. Eğer fazla gelmezse, benim bütün görevlerimi bir süre için tamamen siz üzerinize alın. Bu havalar beni berbat etti. Ilık ve rutubetsiz havaya ihtiyacım var. Oysa aylardan beri durmadan yağmur yağıyor.

Bu teklif papaz yardımcısına uygun geldi. Bütün işleri seve seve yükleneceğini, hiç bir endişe duymamasını Don Camillo'ya söyledi. Böylece Don Camillo geçici bir emeklilik dönemine girdi. Girdi ama, biri bahçeye, diğeri spor alanına bakan iki odalı ikinci kattan da uzağa gitmedi. Yemeklerini, zangoçun yaşlı anası getiriyor ve Don Camillo evin ikinci katında, tam bir inzivada yaşıyordu. Odalardan birinde yatağı, ikincisinde de, önünde her gün dua ettiği bir mihrap vardı. Bir sandık dolusu kitap almış, günlerini, bu kitapları okuyarak geçiriyordu. Aradan iki hafta kadar geçmişti ki, günün birinde, zangoçun yaşlı anası, alışılmış dilsizliğini bir yana bıraktı.

— Dün Camillo —dedi—, kendini iyi hisseder etmez, mutlaka aşağı in. Yeni papaz yardımcısının başı, tam manasıyle dertte.

— Dertte mi? Halbuki sakın bir genç adam gibi görünüyordu.

— Sakın mi? O bir papaz değil, sanki üstünde devamlı siyasî miting yapılan bir alan. Halkın çoğu kiliseye uğramaz oldu.

— Sıkma canını. Yeni günler, yeni metotlar bunlar... Bir süre sonra, ona da alışırlar.

O gün bu konuşma burada kaldı. Fakat birkaç gün sonra, zangoçun anası yeni bir raporla çıktı geldi:

— Peder —dedi—, biliyor musun Peppone dün ne söyledi? Don Gildo, kiliseyi tamamen boşaltmayı başardığı gün, Peppone, ona grup papazlığı görevini verecekmış.

Birkaç gün sonra zangoçun anası, niçin ayinlere gitmediğini soran birine Filotti'nin verdiği cevabı yetiştirdi. Fillotti «Peppone'nin halkevinde attığı nutukları dinlemeyi yeğ tutuyorum. O, hiç değilse bize hakaret etmiyor» demiş.

Don Camillo kendini tutabildiği sürece, basireti elden bırakmamaya gayret etti. Fakat nihayet kırk gün sonra, çarmıha gerilmiş İsa'nın önünde sabırsızca diz çöktü:

— Ya İsa —dedi—, başpiskoposun arzusu önünde başımı tevazu ile eğdim. Don Gildo'ya tam bir özgürlük verebilmek için geri durdum. O günden bugüne ne kadar acı çektiğini siz biliyorsunuz. Eğer aşağı iner, Don Gildo keratasını ense kökünden yakalayıp kente geri postalarsam beni lütfen affedin.

Saat sabahın sekiziydi. Don Camillo bir güzel tıraş olmaya karar vererek pancurları açtı. Dışarda gerçekten nefis bir hava vardı. Bu barış dolu havayı içine çekebilmek için sessiz ve hareketsiz durdu. Fakat bir an sonra, müthiş bir gürültü duydu. Pencereden geri çekilip bakmaya devam etti. Gürültüyle gelenler «Yenilmez» futbol takımının oyuncularındı. Koşarak geldiler ve sahada antrenmana başladı-

lar. Don Camillo tıraş olmayı bir yana bırakarak onları seyretmeye daldı. Fakat maalesef iyi oyun çıkaramıyorlar, sürekli olarak topu iska geçiriyorlardı.

«Eğer bunlar Peppone'nin takımına karşı da kötü bir oyun çıkarırlarsa, müthiş bir yenilgiye uğrarlar,» diye düşündü kendi kendine.

Tam o sırada Don Gildo futbol sahasında göründü ve oyuncularla konuşmak üzere, antrenmanı durdurdu.

— Hahh!. Her şeyi karıştırdığı gibi, şimdi de takımı iyice berbat edecek! —diye gürledi Don Camillo—, eğer defolup gitmezse kıymık kıymık edeceğim keratayı...

Fakat papaz yardımcısı, futbol sahasından çıkmaya hiç de niyetli görünmüyordu. Nitekim kaptanlığı üzerine aldı ve iki bacağıının arasında tuttuğu topa nefes kesici bir ustalık gösterisine girişti.

Bu güzel oyun karşısında şaşkına dönen Don Camillo, fırtına gibi aşağı indi, doğruca futbol sahasına koştu ve Don Gildo'yu yakaladığı gibi eve sürükledi. İçeri girer girmez,

— Çıkar şu cübbeyi —dedi—, giy takımın formasını, çık sahaya.

Papaz yardımcısı,

— Nasıl yapabilirim bunu? —diye kekeledi.

— Pantolon giy, maske tak, istersen bir de takma bıyık iştir burnunun altına, fakat oyna Tanrı aşkına...

— Fakat, papazlık görevim?...

— Senin görevin, bizim takımın Kızılları yenmesini sağlamaktır.

Gerçekten «Yenilmez» futbol takımı, Kızilla-

rın Dinamo takımını perişan etti. Peppone ve takımının ağzını kederden bıçak açmazken, onlar müthiş bir bayram şenliği içindeydiler. Don Camillo o gece papaz yardımcısı şerefine bir ziyafet verdi. Ziyafet bittikten sonra,

— Bugünden itibaren –dedi–, sosyal programını unut, kendini takımı yetiştirmeye hasret. Komünist tehditlerini ben karşılarım...

ŞAMPİYON

Renzo, 25 yıldan beri her sabah, yarış bisikletine atlayıp Spor Gazetesi alabilmek için köyden şehre gidip gelen bir garip adamdı. Şüphesiz, aynı gazeteyi her sabah, biraz geç olmakla beraber, köy meydanındaki satıcıdan da alabilirdi, ama, gazeteyi köyden almak, kente gidip almak kadar zevk vermiyordu ona. Her sabah köyden şehre 15 mil pedal çevirmek, sonra aynı yolu yine bisiklet sırtında dönmek onun başlıca uğraşydı. Gazeteyi almak için kente gidip gelmekten ve bisiklet sporuyla ilgili yazıları okumaktan artan zamanı içinde, kendisine verilebilecek herhangi bir işi kabule hazırdı.

Renzo içkici yada aylak herifin biri değildi. İlgilendiği tek şey bisiklet sporuydu ve bu konuda bilebilecek her şeyi bilirdi. Çünkü, sadece Spor Gazetesinin bisiklet sporuyla ilgili yazıları değil, fakat bisikletçilik ve bisiklet yarışlarıyla ilgili her şeyi âdetta yiyip yutarcasına okumuştı. Renzo 40 yaşındaydı, ne var ki, bisikletçiliğe merak sardığı 25 yıldan beri halk onu pek ciddiye almıyordu.

Fakat günün birinde, Marshal Planı'na şükürler olsun, Amerika'dan, televizyonun «bilen kazanıyor» oyunu ithal edildi ve Renzo'nun hayatı değişiverdi.

Televizyon programlarından birine, bir bisiklet uzmanının çıkacağını öğrendiği zaman, Renzo soluğu Molinetto kahvesinde almış, en öne geçip ekranı gözlemeye başlamıştı. Programcı kısa birkaç sözden sonra zarfı açıp, bisikletçilik hakkındaki soruları okumaya koyuldu. Renzo, soru, adamın ağzından çıkar çıkmaz cevabını yapıştırıyordu. İlk önce Molinetto kahvesinin müdavimleri, Renzo'yla şöyle böyle ilgilendiler. Fakat ikinci hafta, aynı programın devamında, Renzo yine cevapları birbiri ardı sıra dizmeye başlayınca ilgilenenler arttı. Hele üçüncü hafta, sorular daha da güçleşip, bisikletçilik uzmanı aciz kaldığı halde, Renzo, gayet rahatlıkla cevapları yapıştırmaya devam edince, kahvedekiler onunla hayli ilgilenmeye başladılar. Son hafta bisikletçilik uzmanı, çok önemli üç soruya cevap veremediği halde, Renzo bunları da bilince, kahvehane-nin müdavimleri, bizimkiyle açıkça ilgilenir oldular.

— Yahu sen bu işten çok büyük para kazanabilirdin! —diye bağırıyorlar hep bir ağızdan.

Hikâye bununla bitmedi. Bir başka amatör bisikletçi programa çağrıldı ve adam, hayli yüksek bir ödül kazandı. Yarışmacı Reggello kasabası-ndandı. Kasabanın komünist belediye başkanı, yarışmacı şerefine büyük bir kabul resmi düzenledi. Bandolar çalındı, parlak söylevler verildi. Belediye başkanı, yarışmacıyı, doğduğu kasabaya şeref ve itibar kazandıran bir kahraman olarak selâmladı.

İşin burasında, Peppone, çetesini bir araya topladı:

— Renzo'yu üye yazmayı başaracak olan herhangi bir siyasî parti parsayı toplayacak demektir.

Şunun şurasında, mahallî seçimlere bir şey kalmadı. Biz, onun sağlayacağı oylara muhtacız. Neye mal olursa olsun, Renzo mutlaka bize katılmalıdır... –diye konuştu.

Gece geç saatlara kadar bu meseleyi tartıştılar. Ertesi sabah Renzo, kente giden dağ yolunu bisikletiyle tırmanırken, önüne Brusco, Bigio ve Smilzo çıkıverdi:

— Renzo –diye seslendiler hep bir ağızdan, çekici tekliflerde bulundular–: Niçin Komünist Partisine girmiyorsun? Sana yol yapımında bir iş bulabiliriz, kelepir bir elbise alabiliriz sırtına.

— Ben siyasî partilerle haşır neşir olmak istemem... –diye cevap verdi Renzo ve pedal çevirmeye davrandı.

Yoldaşlar baktılar ki, onu kandırmak pek kolay olmayacak, sustular. Renzo her zamanki gibi, gidip Spor Gazetesi'ni alabilmek için yoluna devam etti.

Fakat Pioppaccia kavşağında, Hristiyan Demokratlar kesti yolunu:

— Renzo –dediler–, sen yüreğinde Tanrı korkusu taşıyan bir adamsın. Tanrının Partisine girmek zorundasın. Eğer şu üyelik bildirisini imzalarsan, sana garajda iyi bir iş bulabiliriz, bir takım da elbise alırsın.

Fakat Renzo omuzlarını silktiler:

— Ben Tanrının Partisine, vaftiz edildiğim zaman girmiştım... –diye cevap verdi.

Vaatler gittikçe artıyordu. Hem komünistler, hem Hristiyan Demokratlar adamakıllı kararlıydı.

Kızılar ikinci teşebbüste, vaat listesini hayli genişletmişlerdi: Yol yapımı işinde müfettişlik, bir elbise, bir pardesü ve bir düzine mendil...

Hristiyan Demokratlar da onlardan hiç geri kalmıyordu; sadece garajda bir işle bir elbise değil, aynı zamanda bir pardesü, bir yağmurluk, bir düzine mendil ve altı çift çorap vaat ediyorlardı.

İş öylesine kızıştı ki, gayet umutsuz bir sırada Peppone, gıcır-gıcır bir yarış bisikleti vaat etti. Artık ondan sonra, rakipleri, en azından bir motosiklet teklifinde bulunabilirlerdi.

— Beğen beğendiğini al... -dediler-, faturayı biz ödeyeceğiz.

Renzo'nun cevabı çok kısıydı:

— Hayır!...

İş bu noktaya gelince hepsinin sabrı taşıtı:

— Daha ne istiyorsun Allahın cezası? Bir otomobil mi? -diye haykırdılar.

Renzo,

— Hiç bir şey istemiyorum -diye açıkladı-. Siyasî partilerden birine girmek niyetinde değilim. Bisikletim bana yetiyor. Ne pardesüye, ne yağmurluğa ihtiyacım var.

Ama yine de casusluk ve karşı casusluk teşkilâtları, olanca güçleriyle çalışıyorlardı. Kızılar Hristiyan Demokratların, Hristiyan Demokratlar da Kızıların bütün taktiklerini öğrenmişlerdi. Bu süre içinde Renzo asla teslim olmadı ve televizyon programları günden güne yaygın hale gelince, Peppone Parti Başkanlığını bir yana bıraktı, Belediye Başkanı olarak,

bütün demokratik partilerin temsilcilerini, Belediye binasında toplantıya çağırdı. Şöyle konuştu onlara karşı:

— Hemşehrilerim! Bir toplumun maddî ve manevi varlıkları tehlikeye düşünce particilik geri saf-larda kalmalıdır. Biz buraya, toplumumuzun esenliği endişesiyle toplandık ve ben içinizden herhangi biri olarak konuşuyorum. Reggello'lu şampiyonun başarıları ve Reggello Belediye Başkanı tarafından göklere çıkarılışı, bizim de adayımızı televizyona takdim etmek ve aynı şerefi kazanmak amacıyla, partilerüstü bir kurul kurmamızın zorunlu olduğunu göstermektedir.

Bu tahrik edici sözler, büyük bir alkış tufanına sebep oldu ve hemen oracıkta, beş komünistle beş Hıristiyan demokrattan, partilerüstü bir komite kuruluverdi. Komite derhal çalışmaya koyuldu. İlk toplantıyı önemli bir kararla kapattılar. Ertesi sabah Renzo'nun evine giderek, durumu açıkça ortaya koydular:

— Renzo, bu ne bir siyaset, ne de siyasî partiler meselesidir. Bu, senden çok, bütün köyü ilgilendiren bir meseledir. Sen, gelecek televizyon programına çıkmak zorundasın. Çünkü köyümüzün iyi ünü tehlikedir. Sana yeni elbiseler alacağız, Milano'ya otomobile gideceksin, cebine de biraz para koyacağız. Sen televizyonun soru yarışması programında kazanacaksın ve böylece köyümüzün adı, gazete manşetlerine geçecek. Üstelik, Spor Gazetesi de Milano'da yayımlandığına göre, onu, makineden çıkar çıkmaz, sıcağı sıcağına alabileceksin.

Fakat Renzo sadece başını salladı:

— Spor Gazetesi'ni, en yakın yerden almak bana yetiyor —dedi—. Taa Milano'ya kadar gitmek istemem.

— Peki, ya paraya ne dersin? Para kazanmaya herhalde gururun engel değildir. Öyle değil mi?

Renzo inatla,

— Size politikaya karışmak istemiyorum demiş-tim, değil mi? —diye konuştu.

— Fakat bunun siyasetle ilgisi yok. Kimse sana herhangi bir partiye girmeni teklif etmiyor ki...

Renzo başını sallamaya devam etti:

— İçinizden beşi, bana, yol yapımında iş teklif etmişti. Öbür beşi de garajda çalışmamı... Sadece size güvenmiyorum, hepsi o kadar...

Son adım, yeter ölçüde mantıklıydı. Peppone ve beş Kızılı ile Piletti ve beş Faşisti, papaza gitmekte görüş birliğine vardılar. Don Camillo, onları, belirli bir şaşkınlıkla karşıladı.

— Saygı değer peder... —diye söze başladı Peppone—, ben köyün bir numaralı yurttaşı ve bütün köy halkının temsilcisi olarak konuşuyorum. Siz, bu işin bir siyaset meselesi olmadığına, bütün köyü ilgilendiren çok önemli bir konu olduğuna Renzo'yu inandıracak tek insansınız. O, televizyondaki yarışmayı kazanına şansına sahip, sadece yarışmaya girmesi yeter.

Don Camillo gözünü dikip baktı, şaşkın şaşkın,

— Köyün budalasını televizyona çıkarmayı düşündüğünüzü mü söylemek istiyorsunuz? —diye sordu.

— Başka kim olabilir? —diye karşılık verdi Peppone—. Sizi mi çıkarsaydık televizyona? Girarden-

go'nun sağ bacağına hangi yarışta, ne zaman kramp girdiğini biliyor musunuz?

— Hayır, bilmiyorum doğrusu... —diye itiraf etti Don Camillo.

— Gördünüz mü ya... İşte bizim, sadece bu türlü soruların cevabını bilen birine ihtiyacımız var. Bu da Renzo'dan başkası değildi. O beş milyon liralık büyük ödülü kolaylıkla kazanabilir.

— Ne?... Renzo beş milyon liralık mı kazanacak?...

Sözün burasında, Hristiyan Demokratların lideri Piletti de karıştı konuşmaya:

— Peder —dedi, sıkıntılı bir eda ile—, bulmaca yarışmasının kuralları arasında olmadığı için pek iyi bildiğiniz bir şeyi, korkarım ki, size hatırlatmak zorunda kalacağım: Saf insanlar kutsaldır, çünkü gidecekleri yer dosdoğru cennettir.

— Gel buraya gel... —diye cevap verdi Don Camillo—. Saflık konusunda bir ayırım yapmak gerek. İncil bize, kutsal safların, mutlaka köy budalaları olması gerektiğini söylemiyor.

— Bir bardak suda fırtına koparmanın âlemi yok —diye müdahale etti Peppone—. Meseleyi çok iyi biliyorsunuz, işin içine siyaset girmediğini Renzo'ya söylemek size düşer.

Don Camillo, kollarını ileri doğru uzatarak bağırdı:

— Halkın isteği yerine getirilecek...

— Renzo —diye konuştu papaz—, eğer ben, televizyonun bulmaca programına siyaset karışmamıştır dersem, inanır mısınız?

— Evet peder.

— Güzel!... Peki, televizyonun bulmaca programını kazanacağını ve köyümüzün adını dillere destan edeceğini bildikleri için, ama sadece bunun için sana yardım etmek istediklerini, şerefimi ortaya koyarak söylersem, bana inanır mısın?

— Evet peder.

— Öyleyse, dediklerimi yap, televizyonun bulmaca yarışmasına katıl.

— Hayır peder.

Don Camillo samimiyetle şaşırdı:

— Renzo, galiba sen sadece sorguya çekilmek istemiyorsun. Söyle bakayım niçin?...

— Çünkü benim şerefim var peder.

Don Camillo ısrar etmedi. Odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaştı, sonra Renzo'nun önüne gelip, bacaklarını açarak durdu:

— Renzo, sen bu parayı kazanmaktan madem vazgeçiyorsun, onun yerine ben seni kiliseye zangoç yapacağım.

Bu fikir Renzo'nun pek hoşuna gitti. Kendine daha uygun hangi işi bulmayı umabilirdi? Tam beş dakika bu teklifi düşündükten sonra başını salladı:

— Bu işi yapamam peder... -dedi-. Sabahları çan çalmak gerek. Oysa, o saatlerde ben Spor Gazetesi'ni alabilmek için kentin yolunu tutmuş oluyorum.

— Ama aynı gazete burada da satılıyor...-diye bağırdı Don Camillo.

Renzo güldü:

— Hayır peder, kent gazetesi tamamen farklıdır...

İnatçılıkta Don Camillo âdeta uzmandı, fakat bu defa, bütün yapabildiği, inatçı sporseverler güruhu için, yarı dinî bazı cümleler mırıldanmak oldu...

KARBÜRATÖR

Gazeteler, hâlâ Amerika'dan uçakla getirilen mucizevî ilâçlar sayesinde hayatı kurtarılan çocuğun hikâyesini yazıyorlardı çarşaf çarşaf... Çocuk iyileştikten sonra bile, bu hikâyeyi şişirmeye devam ettiler. Orak ve Çekiç gazetesinin ısrarla yazdığına göre ise, bu, Birleşik Amerika sefinesi tarafından maharetle kottarılmış bir propagandanın başka hiç bir şey değildi.

Olay, Don Camillo'nun papazlık ettiği köyden aşağı yukarı 20 mil kadar uzakta, ırmağın kıyısındaki bir kasabada olmuştu. Bu konudaki tartışmalar çok hararetlendiği bir sırada, Peppone, «Aşağı Po vadisinin iyi şöhretini korumak amacıyla» bu tartışmalara girmesi gerektiğini düşündü. Peppone, bu meseleyi gülünç laflarla öyle büyütölmüş şekilde yeriordu ki, Don Camillo, mutlaka Peppone'yle karşılaşp, herkesin önünde bu konuyu tartışmak gerektiğine karar verdi.

Karşılaşma, kahvehanenin önündeki kemeraltında oldu. Peppone, başına topladığı halka, bu mucizevî şifanın nedenlerini anlatmak için sıkı bir nutuk çekiyordu. Bir ara papaz Don Camillo'nun ufukta beliren iriyarı gölgesini görünce, sesini kasten yükselterek konuşmaya devam etti:

— Şüphesiz siyasi propagandanın girdiği yerde olmayacak şey yoktur. Ama her şeyin bir haddi hesabı vardır. Ne zaman ki zavallı bir çocuğun hastalığı istismar konusu edilir, işte o zaman ben yeter derim. Herhangi bir aile babası, benim ne demek istediğimi kolaylıkla anlayacaktır. Fakat uzun siyah bir cüppe giyen ve çocuk sahibi olmayı umut dahi edemeyen herhangi birinin, bunları tasavvur etmesine imkân yoktur...

Seyirciler, bu sözler üzerine dönüp baktılar ve Don Camillo'yu gördüler. O omuzlarını kayıtsızca silkti, yumuşak bir sesle,

— Bay Başkan... -dedi-, eğer hasta olan, bir çocuk idiyse, bir yetişkinin kurtarılması tabii ki söz konusu olmazdı, olur muydu?

— Kurtarmak kelimesiyle neyi kastediyorsunuz? -diye karşılık verdi Peppone-. Gerçekte hiç bir ciddî tehlike yoktu ki...

— Çok iyi, eğer siz bir tıp otoritesi iseniz, diyecek sözüm yok.

Peppone itiraz etti:

— Ben hiç bir zaman tıp otoritesi olduğumu iddia etmedim. Fakat uzmanlar, Hollanda varken, tutup Amerika'dan ilâç getirmeye ihtiyaç olmadığını belirttiler.

— Uzmanların görüşü karşısında saygıyla eğilmek isterim. Fakat sizin ve geri kalan yoldaşlarınızın görmezlikten geldiğiniz bir teferruat var. Çocuğun bir Hollanda ineğinin sütüne, ya da yeldeğirmeni tarafından üfürülmüş havaya ihtiyacı yoktu. Ona mutlaka Gamma Globul ilâcı bulunması gerekiyordu ve bu ilâç Amerika'nın Michigan eyaletinde yapılır. Şu hal-

de Birleşik Amerika sefiresi niçin getirmesin bu ilâcı?

Peppone başını salladı ve gürültüyle güldü.

— Latince, hep Latince!... Zaten ne zaman akılları bir noktada dursa hemen Latinceye sığınırılar: alfalar, gammalar, omegalar, falan filan ve eğer Latince öğrencisi değilseniz, katiyen cevap veremezsiniz.

— Bay Başkan, bir defa gamma Yunan harfidir, Latin değil. Üstelik bu hemoglobine gamma adını papazlar değil, bilginler takmıştır.

Peppone, lafı değiştirmek gerektiğini anlamış olacak ki,

— Pekâlâ, pekâlâ... –diye söylendi–, ya zavallı çocuğun, rüyasında Meryem Ana'yı görmesi hikâyesine ne dersiniz? Bunu uyduran papazlar değil midir?

Don Camillo, yüzünde bir şaşkınlık ifadesiyle,

— Bay Başkan –dedi–, papazlar ne çocukların, ne yetişkinlerin rüyasına müdahale etmezler. Kim, ne zaman, ne isterse, onu görür.

— Dinleyin hele şunu... –diye bağırdı Peppone–. Bir sefire tarafından ilâç taşımaya zorlanan uçak Okyanus üzerinde uçarken, hasta çocuk bir rüya görüyor. Ne rüyası?... Meryem Ana rüyası!... Meryem Ana çocuğu cennete götürüyor, Hazreti İsa'ya takdim ediyor. Hazreti İsa çocuğa, Amerika'ya teşekkür etmesini nasihat ediyor. Böylece hikâye mutlu bir sonla taçlandırılıyor.

— Peki çocuk ne rüyası görseydi Bay Başkan? –diye sordu Don Camillo–. Lenin onu alıp Kremlin'e mi götürseydi ve Stalin beş yıllık plan hakkında bilgi mi verseydi?...

Kalabalıktan biri kıkır kıkır güldü, Peppone'yi hayli öfkелendirdi bu:

— Siyaseti bir yana bırakalım... —diye bağırđı—. Biz, bir çocuğa böyle rüyalar atfetmedik. Çünkü bir defa biz çocukları, propagandaya âlet etmeyiz, ikincisi, biz peri masalları uydurmayız...

Don Camillo, bu noktada Peppone'nin sözünü kesti:

— Üçüncüsü —dedi—, eğer böyle yapsanız bile kimse inanmaz.

— Peki ben sorabilir miyim, sizin hikâyelerinize kim inanır?...

— Halk!... Hatta bir kısmı sadece cennete inanmakla yetinmez, cennete gidebilmek için, hikâyelerde anlatıldığı gibi davranmayı arzu eder. Dürüst yaşayan insanlar, takdiri ilâhîye inanırlar.

Peppone şapkasını geriye itti, ellerini beline koydu:

— Takdiri ilâhî ha?... —diye söylendi—. Takdiri ilâhîye inanacaksınız, ama ilâç Amerika'dan gelirse... Ne âlâ, ne âlâ... Fakat ilâç Rusya'dan gelseydi, buradaki saygı değer peder, bunun bir şeytan işi olduğunu söylerdi.

— Hayır bay başkan, sizin ifadenizle buradaki saygı değer peder, Tanrının insanlara bahşettiği akıl yolunda yürür. O hiç bir zaman böyle aptalca şeyler söylememiştir. Çünkü o inanır ki, takdiri ilâhî ne millet, ne parti tanır.

— Amin... —diye mırıldandı Peppone.

— Her ne hal ise... —diye devam etti Don Camillo—, bu defa takdiri ilâhî Doğu yerine Batıya teveccüh etti.

Peppone haykırdı:

— Öyleyse yaşasın Amerika, kahrolsun Rusya, öyle mi?...

— Eğer öyle diyorsanız öyle olsun, yaşasın Amerika. Fakat niçin Rusya kahrolsun?... Bu meselede Rusya'nın bir zararı dokunmadı ki. Rusya çocuğun iyileşmesine engel olmadı. Ben oldukça tarafsız kalabilen bir adamım ve Rusya bu meselede herhangi bir zarar vermedi demekten çekinmem. Fakat bay Başkan, niçin, yaşasın Amerika diye bağırmak yerine, yaşasın takdiri ilâhî demeyelim? Aslında çocuğa şifa getiren takdiri ilâhîdir.

Peppone'nin yüzü, Rusya'nın, Ekim ihtilâli tadar kızıldı:

— Madem takdiri ilâhîye bu kadar inanıyorsunuz -dedi-, öyleyse bu takdiri ilâhî denen şey, niçin işin başında çocuğu hastalıktan koruyamadı?

Don Camillo uzun açıklamalara girişti:

— Hastalığı getiren takdiri ilâhî değildir. Hastalık doğanın bir ürünüdür ve doğa, gayet katı kanunlar tarafından yönetilir. Eğer biz bu kanunları bilemezsek, o zaman dertler kovalar birbirini. İyi bir motor ustası olarak pek iyi bilirsiniz ki, bütün parçaları iyi çalıştığı zaman, motor aksamadan işler. Fakat karbüratör bozulursa, bu takdiri ilâhînin hatası mıdır, yoksa, karbüratörü tıkayan pisliğin mi?... Madî her şey doğanın takdiri çerçevesinde düşünülmelidir. Tanrı tarafından değil, Lenin tarafından yaratılmış olan Rusya'da bile hastalık yok mudur?...

Peppone yavaş yavaş rahatlamıştı. Don Camillo'nun küçük, fakat tumturaklı söylevi bitince, gülüm-

seyerek Smilzo'ya döndü ve kelimeleri tane tane telâfuz ederek şöyle dedi:

— Lütfen Papaz efendiye sorar mısın, karbüratör içindeki pisliği temizleyen usta, takdiri ilâhîyi temsil eder mi?

Smilzo, Don Camillo'ya döndü, sordu:

— Sanık, davacının isteğini duydu mu?

— Evet... -diye cevap verdi Don Camillo-. Davacının şikâyeti beyninin zayıflığından doğmaktadır, fakat sanık duydu bunu. O usta takdiri ilâhîyi temsil etmez. Bütün temsil ettiği, ucunda bir adam bulunan bir tornavidadır. Bütün bunlar meselenin en basit örnekleri. Her şey, ilâhî yasalardan çok, doğal yasalara uygundur.

Bu cevap Peppone'yi tatmin etmiş gibiydi. Fakat,

— Meseleyi başka türlü ele alalım Peder -diye devam etti-. Karbüratörün, bir vidası eksik olduğu için çalışmadığını düşünelim. İşin kötüsü, bu bir Amerikan karbüratörü olsun ve bizde o vidadan bulunmasın. Ne yaparız? Otomobili ıskartaya mı çıkarırız? Diyelim ki, Birleşik Amerika sefinesi Washington'a bir uçak gönderdi, vidayı getirtti. Vidayı yerine takınca da otomobilimiz işledi. Bu örnekte meselenin dışına çıkmış olmuyoruz, çünkü baş rol mütevazı bir karbüratörde. Fakat eksik olan vida Birleşik Amerika'dan geldiği için Yaşasın Takdiri İlâhî diye bağıracağız. Karbüratör doğudan gelirse başka türlü düşünüyorsunuz, batıdan gelirse başka.

Peppone'nin çetesi, bu sözleri pek beğendiğini göstermek için baykuş gibi bağırdı. Don Camillo, onların yürekleri doyana kadar bağırımlarını beledikten sonra,

— Ben her iki yönü de aynı şekilde düşünürüm —dedi.

Peppone,

— Boş laf! —diye bağırdı—. Mademki çocuğun hastalığı, tıpkı karbüratörün eksik bir vida yüzünden çalışmaması gibi, doğal yasaların sonucu, öyleyse, Amerikan sefiresinin eksik vidayı, yada öteki olayda olduğu gibi bulunmayan ilâcı getirmesiyle takdiri ilâhînin ilgisi ne?

Don Camillo sükûnetle,

— Bir çocukla bir karbüratör arasında fark vardır da onun için —diye cevap verdi—. Çocuğun Tanrıya karşı duyacağı inancı bir karbüratör duyamaz. Bu çocuk da Tanrıya olan inancını olağanüstü bir şekilde ispat etmiştir. İnsan denen makine, bozuklukları ve tedavisi tamamen maddî ve doğal şeylerdir. Tanrıya olan inanç ise bambaşka bir şeydir. Karbüratör Yoldaş, siz onu anlayacağı pek benzemiyorsunuz. Takdiri ilâhîyi görmesi gereken gözleriniz Birleşik Amerika sefiresi ve Atlantik Paketi'ndan başka bir şey görmüyor. Kulağı duymayan bir insan müzikten zevk alabilmek umudundan yoksundur. Tanrıya inancı olmayan bir insan da, takdiri ilâhînin eserlerini anlayamaz.

— Öyleyse takdiri ilâhî, muhtaçlara değil, ayrıcalığı olanlara özgü bir şey. Eğer açlıktan ölmek üzere olan yüz kişinin yalnız yedisi Tanrıya inanıyorsa, Tanrı yalnız o yedi kişiye birer kutu konserve gönderecek kadar adaletsiz.

— Hayır Başkan Yoldaş, Tanrı o yüz kişiye de birer kutu konserve gönderir; ama yalnız yedisinde konserve açacağı bulunur. Geri kalanların böyle bir araçtan haberleri bile yoktur.

Peppone bir kere daha kendini kaybetti ve yakalığının altında boynunun terlediğini hissetti:

— Peder, teşbihleri bırakalım da gerçeklerden söz edelim –dedi–. Bu memlekette her yüz kişiden ancak yedisi et yiyebiliyor, çünkü Tanrıya inançları ve konserve açacakları var. Oysa hiç kimsenin Tanrıya inanmadığı Rusya’da herkesin konserve açacağı var.

Don Camillo,

— Yalnız konserve yok... –diye cevap verdi.

Konuşmaları dinleyenler, Don Camillo’nun bu cevabına gülüştüler. Peppone kendisini bütün öfkesiyle yapayalnız hissetti.

— Kelime oyunlarında pek ustasın Peder, onun için bütün tartışmaları kelime oyununa döküyorsun. Fakat memleketimize ait katı gerçekler ortada. Bu olay bir politika oyunundan, masum bir çocuğun etrafında örülen Amerikan propagandasından başka bir şey değil. O kocaman sözlerinden hiç biri bunun aksini ispat edemez.

Don Camillo omuzlarını silkerek,

— Biliyorum... –diye cevap verdi–. Sana hiç bir şey ispat edemem ben. Hatta iki kere ikinin dört ettiğini bile. Çünkü sana iki kere ikinin beş ettiğini öğretmişlerdir. Yalnız şunu söyleyeyim: Eğer politik propaganda bir çocuğun hayatını kurtarmışsa, ben yaşasın politik propaganda derim. Bir çocuğum olsaydı ve onun hayatı bir Rus ilâcına bağlı olsaydı, seni temin ederim ki...

Peppone bağırarak,

— Ben öyle demezdim! –diye sözünü kesti–. Benim çocuklarım var, fakat hayatları Amerikan sefire-

sinin göndereceği bir ilâca bağlı olsaydı, bırakırdım ölsünler!...

Don Camillo buna cevap veremedi, gözleri dehşetten fıltaşı gibi açılmış, kalakaldı.

O gece, sabaha karşı saat üçte Peppone hâlâ uyuyamamıştı. Kalktı, giyindi, pabuçlarını eline alıp küçük oğlunun odasına girdi. Lambayı yaktı, çocuğun yüzünü dikkatle inceledi. Birkaç dakika sonra paltosunun yakasını gözlerine kadar kaldırmış, köyün buzlu sokaklarında, kilise meydanına doğru yürüyordu. Papazın penceresinin altına gelince, eğildi, yerde taş aradı. Fakat iyice sertleşmiş olan kar, taşları yere yapıştırmıştı sanki. Her geçen dakika sıkıntısı büyüyerek, donmuş toprağı kazımaya başladı. Sonunda yerden bir taş çıkarmayı başardı ve taşı, ikinci kata, soldan ikinci pencerenin pancurlarına attı. Taşın, pancurlara çarptığı zaman çıkardığı ses sanki güven veriyordu ona. Pancurlar şiddetle açıldı, kaba bir ses,

— Ne istiyorsun? —diye bağırdı.

— Aşağıya gel.

Don Camillo yatak örtüsünü sırtına alarak kapıyı açmaya indi.

— Gecenin bu saatında ne istiyorsun? Ne var yine?

Peppone kapkaranlık bir sesle,

— Bir şey yok —dedi.

— İyi öyleyse. Seni görünce birden korkmuştum.

— Neden korkuyorsun? Ben soyguncu muyum?

— Gece vakti biri gelince hep korkarım. Bu saat-

ta hiç kimse bir papazı, gülünç bir hikâye anlatmak için uyandırmaz da.

Peppone başını önüne eğmişti, bir an sessiz durduktan sonra dedi ki:

— İnsan herkesin ortasında bir tartışmaya girince, çok kere söylemek istediklerinden fazlasını söylüyor.

— Bilirim. Onun için bu sözler ciddiye alınmamalıdır.

— Ama başkaları alır.

— Saçma! Bir karbüratörün kafasının nasıl işleyebileceğini onlar da bilir.

Peppone yumruklarını sıktı:

— Ahmakça konuşan sendin!

— Belki de. Öyleyse papazı sabahın üçünde yatağından kaldırmaya hiç bir karbüratörün hakkı yoktur.

Peppone sesini çıkarmadan bekledi, sonunda papaz sordu:

— İstedğin bir şey mi var Peppone Yoldaş? Meselâ bir konserve açacağı?

Peppone sıkıntıyla,

— Konserve açacağım var benim –dedi.

— İyi öyleyse, aman dikkat et kaybolmasın. Tanrı da, gelecek defa halk önünde konuştuğun zaman sana biraz ışık tutsun.

Peppone uzaklaştı. Don Camillo yeniden yatmadan önce odasındaki haçın önünde diz çöktü:

— Ya İsa –dedi–, Peppone bir karbüratör, ya da ruhsuz bir şey haline gelmemiş. Eskiden neyse yine o, zavallı adam. Takdiri ilâhîye şükürler olsun.

Bu sözlerden sonra yatağına girip uyuyabildi.

KAPALI KAPI

Karayolu, ırmağın durgun akan kısmından itibaren asfaltdır. Fakat bir bilardo masası kadar düz bir alan içinde uzanmalarına rağmen karayolunu kesen yan yollar son derece dönemeçlidir. Bu yollar, sürat hastası bir şoförü öfkeden çıldırtabilir, fakat kendi toprağı için çalışan ve arazisinin sınırlarını kıskançlıkla koruyan bir çiftçi için bunlar, pekâlâ yoldur.

Eskiden ineklerin gele geçe patika haline soktuğı Quarta yolu da böyledir. Köyün hemen birkaç yüz metre ötesinde, Quarta yolu asfaltdan ayrılır ve tekrar asfalta çıkıncaya kadar, aşağı yukarı beş mil boyunca kıvrıla kıvrıla uzanır gider. Patikanın son kısmı hem karayoluna, hem ırmağa paraleldir, karayoluna yarım mil kala yol birdenbire, bir dik açı halinde kıvrılır ve bayırı tırmanmağa başlar. Çiftlik Quarta yolunun işte tam bu dönemecindedir. İki yanı, yolla sınırlandırılmıştır. Çiftlik binaları da tam köşededir.

İlerisi görünmediğı için kavis gayet tehlikelidir. Birçok tarlanın arasından geçen ve köyle Toricella arasındaki tek yol olan Quarta yolunda trafik çok fazladır. Çiftlik binası, yol doğuya dönmeden hemen sağda kalır, ambarlar da, dönemeçten sonradır. Çiftlik binasıyle ambarlar arasında bir yandan güneğe,

bir yandan ırmağa bakan dikdörtgen biçiminde kurak bir toprak parçası uzanır.

Araziye ait bütün bu açıklamaların çok basit bir amacı vardır: Eğer talihsiz biri, bahçeden yola dikkatsizce çıkar ve aynı şekilde talihsiz bir başkası, arabasını dönemece doğru son hızla koşturursa, gayet aşikârdır ki, ikisi birbirine çarpabilir.

Nitekim böyle bir şey olmuş ve o günden beri sarmaşıklarla örülmüş olan ana kapı kapatılmıştır.

Çiftlik, uzun yıllar yanında çalıştığı babasından miras kalmıştı Marco Stocci'ye. O, karısı ve bir işçisiyle birlikte çalışmaya devam etti. 40 yaşındaydı, ama geç evlendiği için, üç çocuğundan en büyüğü olan Gisa, 12'sini henüz bitirmişti, Aileyi geçindirmek ve çok geniş toprakları ekip biçmek gibi işlerin, Marco'yu dayanılması güç ve bazen çok inatçı bir adam yapmasına şaşmamak gerekti. Marco aşırı derecede öfkeliydi ve çocukları canını sıkarsa, bazen büyük adamlara bile elaman dedirtecek şekilde vahşice döverdi onları. Biri sekiz, öteki on yaşında olan iki erkek çocuğu, bunu gayet iyi bildikleri için, bir sporcu maharetiyle, onun elinin yetişebileceği yerden uzak durmayı becerirlerdi. Fakat 12 yaşındaki Gisa'nın son derece duygulu bir yüreği vardı ve babasından ölüm derecesinde korkardı. Narin ve duygulu bir kız olan Gisa, özellikle yabancıların önünde dayak yediği zaman çok ıstırap çeker, babası ise tam aksine bundan haz duyardı.

Marco'nun, kızı Gisa'ya çok kötü muamele ettiği o gün, avlu, hasat için getirilmiş insanlarla doluy-

du. O yıl tahıl çok zayıftı, pek sert geçen kışaylarından sonra iyi ürün olmamıştı. Marco, öfkeden için için kaynıyordu. Arasına elini harman makinesinin altındaki çuvala daldırıyor, bir avuç buğday alıp bakıyor, sonra küfrederek yeniden torbanın içine atıyordu. Kafasında bir başka dert daha vardı: En iyi ineği ölüm derecesinde hastaydı, fakat baytar bir türlü gelmek bilmiyordu. Sıkıntılı havayı sezen iki oğlu, çalıllığa doğru sıvışmışlardı. Fakat Gisa'ya, işçilere su taşıma görevi verilmişti, oradan katiyen ayrılamazdı. Tarladan dönen işçilerin yemeğe oturduğu öğle saatlarında, nihayet baytar görüldü. İneği bir güzel muayene ettikten sonra, reçeteyi yazdı, Marco Stocci'ye dönüp,

— Eczane bu saatta kapalıdır —dedi—. Saat üçte tekrar açılır, birini gönderin, bu ilâçları alsın. Ben saat dörtte gelip iğneyi yapacağım.

İşçiler, serin salonda yemek yerken, Stocci oturma odasına gitti. Eczacının bir ay önce ona bir fatura gönderdiğini hatırlamıştı. Eh, faturayı şimdi ödeyebilirdi. Sarı bir zarfın içinde duruyordu fatura, 4500 lirectikti. Demekki 10 bin lirecte, hem o faturayı ödemeye, hem yeni ilâçları almaya yeter de artardı bile. Reçeteyle 10 bin lirecti, pembe bir zarfa koydu. Sonra bir araya koyup işi basitleştirmeyi düşündü ve hepsini eczacının sarı zarfına yerleştirdi.

Çok sıcaktı hava; işçiler hasadı bir an önce tamamlayıp, başka işe gitmek için sabırsızlanıyorlardı. Stocci'nin hemen ayak üstü birkaç lokma atıştırıp, yarım şişe şarabı içebilecek kadar zamanı vardı. Saat iki buçukta, makine son buğday balyasını da yuttuğu zaman, Stocci, baytarı ve hasta ineğini hatırlayarak kızını çağırdı:

— Oturma odasındaki masanın üzerinde sarı bir zarf duruyor. Onu al, eczaneye koş. Zarfı eczacıya ver, sana vereceklerini al getir. Fırıla...

Gisa zarfı aldı, bisikletinin gidonundan tutarak yürümeye başladı. Her zaman, anası babası, düz yola çıkıncaya kadar bisiklete binme derdi Gisa'ya. Kapıdan çıkıp, o tehlikeli dönemeci geçinceye kadar bisikletin yanında yürümeye devam etti. Sonra bindi ve ırmağa paralel olan yoldan, yani kestirmeden tuttu köyün yolunu. Geri döndüğü zaman iş bitmişti. İşçilerin bir kısmı, makineyi götürmeye hazırlanıyorlardı, bir kısmı da şarap içiyordu. Stocci çatı arasındaydı. Gisa'nın elinde küçük bir paketle, bisikletinin gidonundan tutarak avluya girdiğini pencereden görünce,

— Hepsini aldın mı? —diye bağırdı.

Gisa cevap verdi:

— Evet baba.

— Üste kaç para arttı?

— Ne parası?

— Zarfın içindeki 10 bin liretin üstünden kaç para arttı diyorum...

— Zarfın içinde sadece iki kâğıt parçası vardı, başka hiç bir şey yoktu ki...

Para meselesi, çiftçinin en hassas meselelerinden biridir. Çünkü bir çiftçi için para kazanmak çok güçtür. Bu sebeple bir çiftçinin parasına dokunmaktansa, kulağını koparmak daha az tehlikelidir. Bu, Stocci için de böyleydi. Nitekim zarfın içinde başka hiç bir şey olmadığını duyunca korkunç bir nağra koyuverdi:

— Hiç bir şey ha!... Parayı zarfın içine kendi elimle koydum. Sen gidip kaybettin onu. Seni, bir işe

yaramaz haylaz seni! Eğer parayı bulmazsan, seni keserim ktır ktır!...

Kör bir öfke, alınıdaki damarları şişirmiş, aklı karmakarışık olmuştu. Bağırarakla yetinmeyerek, buğday çuvallarını taşıdığı çatı arasından aşağıya inmeye başladı, tahta merdivene tutuna tutuna... Gisa, onu beklemeden, dehşet içinde koşup bisikletine atladı, kapıya doğru çılgınca pedal çevirmeye başladı. Babası arkasından seyirtti, fakat kız yakalanmadan yola çıktı. Yola kum dökülmüştü. Gisa kapıdan çıkıp sağa döndüğü anda bisiklet kumda kaydı, kızcağız direksiyona hakim olamadı ve tam sola savrularak hendeğin ucuna kadar gitti. O sırada köşeyi dönen bir kamyon olanca hızıyla Gisa'ya çarptı ve kızcağız, hemen oracıkta, babasının gözleri önünde ölüverdi.

Stocci'nin kapıyı kapamasının sebebi, işte buydu. Kapıyı kalın bir zincirle bağlamış, kilitleyip anahtarı cebine koymuştu. Hiç kimse, artık o kapıdan işleyemezdi. Karayolu ile köy yolunun birbirine paralel giden kısmı, yeni bir yolla bağlandı ve böylece, devamı görünmeyen dönemeç kalmadı. Kapatılan kapıyı da sarmaşıklar tamamen örttü. Aradan hemen hemen bir ay geçmiş ve Stocci, bir dereceye kadar sakinleşmişti. Eskiden nasılsa, şimdi de aşağı yukarı öyleydi, ne varki, artık bağırımıyordu ve iki erkek çocuğunun bakımını, karısına bırakmıştı. Kapalı kapının direklerinden biri, evin tam köşesindeydi, öteki ise çiftliği yoldan ayıran çitin başladığı noktadaydı. Çitin başlangıcındaki direğinin yanında uzun bir kavak ağacı vardı. Yazın Stocci onun gölgesinde oturur, kapalı

kapının parmaklıkları arasından güneşin altında yanan tozlu, beyaz yolu seyrederdi.

Bir ağustos günü öğleden sonra hava son derece ağırdı. Hemen herkes uyuyordu, ortalık sessizdi, dışarda kimseler görünmüyordu. Stocci ağacın altına oturdu, kapıya bakmaya başladı. Birdenbire yoldan bir bisikletli geldi ve kapının tam önünde durdu. Yapraklar o kadar sıktı ki, Stocci, gelenin kim olduğunu göremedi. Ayağa kalktı, kapıya yaklaştı. Gelen Gisa'ydı, o derin, mavi gözleriyle Stocci'ye bakıyordu. Stocci yeleğinin cebinden anahtarı çıkardı. Kilit öylesine paslanmıştı ki, anahtar güçlükle döndü. Sarmaşıkları sökmek de pek kolay bir iş değildi hani. Fakat Stocci'nin ellerinde inanılmaz bir kuvvet vardı. Az sonra kapıyı açtı. Kızına,

— Haydi gel... —dedi.

Gisa başını iki yana salladı, yeniden bisikletine atladı ve o öldürücü dönemece doru gitti.

Stocci bir an yerinde kalakaldı. Fakat Gisa gözden kaybolunca Stocci, evin duvarına dayalı duran bisikletine koştu. Seleye atladı ve açık kapıdan, tıpkı Gisa'nın ölüme gidişi gibi hızla fırladı. Bisiklet kumda kayd ve tam talihsiz bir şoför köşeyi kıvrıldığı sırada, sola savruldu. Stocci kamyonun altında kalmıştı.

Saat iki idi. Uykusuzluğu yüzünden, bu sıcakta tek uyanık insan olarak kalan yaşlı Antonietta, Stocci ile Gisa'nın yoldan bisikletle geçtiklerini gördüğüne yemin etti. Baba kız, bisikletlerini yanyana sürüyorlar ve durmadan birbirlerine bakarak gülümsüyorlarmış.

Bu bir hayal elbette... Fakat Stocci'nin cüzdanının gizli bir yerinde pembe bir zarf buldular. İçinde

Gisa'run kaybetmediği, çünkü babasının fatura ve reçeteyle birlikte sarı zarfa koymadığı 10 bin liralik banknot vardı. Hikâyenin bu kısmı tamamen gerçektir. Stocci'nin karısı, parayı Don Camillo'ya verdi:

— Ayin yapın peder... –dedi.

Papaz,

— Hangisinin ruhu için? –diye sordu.

— İkisi için de...

Stocci'nin karısı böyle dedi ve kapıyı yeniden, ama bu sefer kaynak lambasıyla kapattı. Sarmaşıklar yeniden büyümeğe koyuldu...

NİNNİ

Karısı ile çocukları akşam yemeği için sofrayı hazırlarken Peppone ocağın önünde oturuyor, arasıra ocaktaki tavaya bakıyordu. Tam o sırada Smilzo elinde kocaman, rulo halinde sarılmış bir kâğıtla çıkageldi:

— Son provayı getirdim şef —dedi—, tamamsa basmaya hazırız.

Peppone,

— Uzakta dur —emrini verdi—. İlk etkisine bir bakmak istiyorum.

Smilzo birkaç adım geri gitti, kâğıdı açtı. Bu uzaklıkta durunca afiş gerçekten çok etkiliydi. Çok önemli bir parti üyesinin cumartesi günü öğleden sonra saat üçte kasabaya geleceği ve Macar İhtilâlinin içyüzünü anlatacağı haber veriliyordu afişte. Peppone,

— Tamam... —dedi—. Yarın sabah bütün afişler asılmış olmalı.

Smilzo gidince Peppone'nin karısı,

— O zavallıcıkları şimdiye kadar öldürdüğünüz yetmedi mi? —diye sordu.

Peppone telâşla döndü:

— Neler saçmalıyorsun? .

— Hiç de saçma değil. Dürüst bir insan olsaydın, derhal çıkardın o partiden.

Peppone'nin canı tartışmak istemiyordu. Onun için omuzu üzerinden sert bir bakış fırlattıktan sonra yeniden ocağa döndü:

— Ben dürüst bir insanım. Ama general taktik değiştirdi diye askerler mevzii terketmez. Biz haklı bir mücadele yapıyoruz, çünkü işçi sınıfının iyiliği için mücadele ediyoruz.

Karısı şiddetle,

— İşçi sınıfına, onları öldürerek iyilik edilmez —diye cevap verdi—. Onlar kapitalist değillerdi ki! Köylüler, işçiler, öğrenciler, köylülerin ve işçilerin çocukları...

Peppone alay etti:

— Sırf propaganda bu. Her zamanki usulleri.

— Propaganda vızgelir bana. Ben vicdanımı dinliyorum. Şimdiden haber vereyim: Parti Kadınlar Kolundan çıkacağım ben.

Peppone böylesine şiddetli bir karar beklemiyordu doğrusu. Birkaç dakika ağzını açıp bir kelime bile söylemedi. Sonra haşın bir sesle,

— Şimdi akşam yemeğini düşünsen iyi olur —dedi—. Şaka yapacak halim yok.

Kadın,

— Şaka maka değil —diye karşılık verdi, sonra masanın en üst çekmecesinden bir kart aldı, küçük küçük parçalara ayırdı ve yemek masasının üzerine dağıttı—: İşte benim üyeliğim... —dedi—, yarın sabah Gisella'ya söyleyeceğim, beni parti listesinden çıkar-sın.

Peppone büyük bir öfkeyle yerinden fırladı, karısının suratına doğru yumruğunu sallayarak,

— Böyle bir şey yapmayacaksın! —diye gürledi—. Evden dışarı çıkmayacaksın. Ben kılıbık değilim.

Peppone'nin karısı gürültüye kolay kolay pabuç bırakan cinsten değildi. Masanın öbür tarafında bulunmasını fırsat bildi, ocaktaki tavayla tencereyi kap-
tığı gibi, içlerinde ne varsa musluğa boşalttı:

— Madem kılıbık değilsin, yemek bul da ye! —dedi.

Böyle bir hareket en sakın insanı bile isyan ettirir-
di. Üstelik sakın filan değildi Peppone. İri yapısı ve
erkeklik gururu yüzünden masanın üstünden atlama-
dı ama, şaşılacak bir süratle karısını dövmeye yürüdü.
Fakat kadının muhafızlarını hesaba katmamıştı. Ham-
lesini, bacaklarına dolanan dört çocuk ve onların, ku-
lakları tırmalayan feryatları akim bıraktı. Bir saniye
sonra karısı merdivende kaybolmuş, Peppone'nin onu
takip edebilmesini de kapanan tavan arası kapısı ön-
lemişti. Peppone kapıyı yumruklayarak,

— Aç şu kapıyı, yoksa kırarım... —diye haykırı-
yordu.

Cevap alamayınca bütün gücünü toplayarak kapı-
yı omuzlayıp içeri girdi. Fakat tavan arası boştu. Ka-
rısı, tepedeki küçük pencereden dama çıkmıştı. Ka-
ranlığa rağmen Peppone, onun bir bacaya tutunarak
havada asılı durduğunu farketti. Öfkesinin yerini bü-
yük bir endişe aldı, içeri çekildi. Alnını soğuk bir ter
basmıştı. Bu arada çocuklar da tavan arasına çıkmış-
lar ağlayarak annelerini çağırıyorlardı. Peppone öf-
keyle,

— Çenenizi tutun, defolun şurdan! —diye bağır-
dı.

Çocuklar korkuyla geriçekildiler. Birdenen büyük-

leri fırladı, küçük pencereye dayalı duran merdiveni tırmandı, dama, annesinin yanına gitti. Bunun üzerine Peppone dayanamadı, bu tehlikeli aileden uzaklaşmak için sokağa çıktı.

Gece yarısından sonra Peppone eve geldiği zaman, her şeyi bıraktığı gibi buldu. Sofra hâlâ kurulu duruyordu, üyelik kartının parçaları dört bir yanına dağılmıştı. Yatak odasındaki iki kişilik büyük karyola da, çocukların karyolaları da boştu. Asilerin beşi de, eskiden, karısının annesiyle babasına ait olan odaya sığınmışlardı. Peppone kapıyı zorlamaya teşebbüs ettiyse de arkasına barikat örüldüğünü anladı, vazgeçti. Boş, dağınık mutfaka döndü. Ocaktaki ateş de sönmüş, mutfak soğumuştur. Peppone açlığını peynir ekmele bastırmak istedi, fakat bunlar da midesini bulandırmaktan başka bir şeye yaramadı. Yeniden sokağa çıkmadan önce asilerin kapısını yumrukladı:

— Yarın öğlen de yemek bulamazsam, elime geçeni paralarım! —diye haykırdı.

Karısı içerden sakın sakın,

— İstedğini parala... —diye karşılık verdi—. Ya beni bırakırsın, gider Gisalla'yı görürüm, yada yarın evi bomboş bulursun.

Peppone kapıyı tekmelemeye başladı. Fakat içerden çocukların ağlayıp sızlanmalarını duyunca vazgeçti.

— Yarın öğlen dedim, unutma —diye tekrarladı—. Her şeyi düzene koyman için son mühlet. Ben gider Gisella'yı görürüm. İstifa edersen, biz de partiye ihanet ettiğin için atıldığını ilân etmek zorunda kalı-

rız. Bu meseleyi, kendimi gülünç etmeden halletmeliyim.

— Git ne istersen yap. Yalnız, Budapeşte'dekilere yaptığınız gibi, beni suçlu çıkarmaya kalkışma, karışmam.

Peppone'nin ağzından, cevap yerine bir homurtu çıktı.

Kadınlar Kolu Başkanı Gisella'yı, eskiden en şiddetli muhalifi, şimdi de kocası olan adam, kızıkların en koyusuna boyamıştı. Profesyonel bir politikacı olup çıkmıştı Gisella. Bu da kocasının, işi bitip eve geldikten sonra evi derleyip toplaması, yemek yemek isterse pişirmesi, yatmak isterse yatak hazırlaması ve oturduğu yerin domuz ahırına dönmesini istemezse, süpürmesi demekti. Gisella Partinin önemli bir üyesi olduğundan beri adamcağız, ihtilâlcî ruhunu bile kaybetmişti. Kendini iyi bir proleter koca olmaya hasretti, karısını politika ile başbaşa bıraktı. Gerçekten, onun yanında politikadan söz etmek, darağacında can veren bir adamın evinde ipten konuşmak gibi bir şeydi.

Sabah saat onda Peppone Halkevine gitti. Gisella ile özel bir görüşme yapıp karısının isyanını anlatacaktı. Fakat Gisella evinde hasta yatıyordu. O gün öğleden sonra saat üçte büyük toplantı yapılacaktı. Gisella kadınların bu toplantıya katılmalarından sorumlu olduğu için hastalığı ciddî olmasa, imkân yok yatmazdı. Çünkü dünyada başka hiç bir şey, onu görevinden alıkoyamazdı. Peppone, Gisella ile kocasının oturdukları kulübeye gitti ve kadını gerçekten yataktan buldu. Gisella'nın hâli perişandı. Peppone,

— Sana ne oldu böyle Yoldaş? —diye sordu.

Gisella yalnızca başını iki yana sallayabildi, konuşacak takati yoktu.

O gün ona bakmak için işine gitmeyen kocası,

— Mafsal iltihabı... —diye cevap verdi—. Kızcağızın kemikleri kırılmış.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Gisella'nın kemikleri gerçekten kırılmıştı ama bunun sebebi mafsal iltihabı değildi. Her şey, bir gece önce, Gisella toplantıda söyleyeceği nutku yazarken, kocasının alelacele hazırladığı yemeği yemelerinden sonra olmuştu. Şehirden gelen Yoldaş, Macar İhtilâli'nin içyüzünü anlattıktan sonra, Gisella, muzaffer Sovyet Ordusunun barışçı çözüm yolu konusunda köy kadınlarının düşüncelerini dile getirecekti. Böylesine önemli bir konuşma gayet tabîî irticalen yapılamazdı. Gisella bütün söylemek istediklerini yazdığı zaman yirmi tane kâğıt tamamen dolmuştu.

Gisella yemekten sonra nutkunun son düzeltmelerini yaparken, kocası da ocağın yanına oturmuştu. Yazı işi bitince, Gisella nutku prova etmek istedi, kocasına,

— Gerçi politika senin umurunda değildir ama... —dedi—. Nutkumun iyi olup olmadığını söyleyebilirsin. Dinle...

Zavallı koca kollarını umutsuzlukla açmaktan başka ne yapabilirdi ki? Gisella nutkunu okudu, bitirince sordu:

— Ne dersin?

Kocası, piposunu ocağın kenarındaki tuğlaların birine vurarak temizledi, tekrar ağzına soktu ve cevap verdi:

— Ye onu...

Gisella şaşkınlıkla,

— Ne demek istiyorsun? —diye sordu.

Adam konuşmanın yazılı olduğu kâğıtları göstererek,

— Şunu ye, diyorum! —diye tekrarladı.

Gisella yumruklarını beline dayayıp durdu, kocasının yuvasını yapmaya hazırlandı. Fakat daha ağzını açmadan yüzünde bir tokat patladı. Yediği tokattan canı yanmıştı ama, Gisella'nın, bu ufak tefek, gözü yılmış adamın böyle bir şey yapmasından dolayı duyduğu ıstırap daha acıydı. Nihayet kedi pençelerini göstermişti. Adam bir tokat daha patlattı:

— Ye şunu! —diye gürledi.

Gisella önce anlayamamıştı ama az sonra idrak etti ki, tokatların ardının kesilmesini istiyorsa, nutkunu yazdığı yirmi sayfayı da, Kadınlar Kolu üyelik kartını da yiyip bitirmesi gerekti. O akşam Gisella yukarıya kendi kendine çıkamadı. Parti Kadınlar Kolunun tümünü devirecek yumrukları tek başına yemişti. Asi kocası Gisella'yı bir patates çuvalı gibi taşıdı üst kata. İşte hali buydu Gisella'nın.

Peppone Gisella'ya üzülmemesini söylüyordu:

-- Sen iyi olana kadar işlerine biri bakar. İyileşmeni dört gözle bekleyeceğiz... —diyordu.

Kocası karanlık bir suratla,

— İyileşmeyecek —dedi—. Bu, nükseden bir hastalıkmiş, değil mi Gisella?

Gisella başı ile doğruladı.

Peppone,

— Senin yerini kimse tutamaz —dedi—. En iyisi Kadınlar Kolunu kapatmak, ilerde yeniden kurmak.

— Ben de öyle düşünüyorum —dedi.

Peppone kapıya doğru yürürken,

— Kendine iyi bak Yoldaş —dedi—. Partinin ihtiyacı var sana.

— Ben bakarım —dedi kocası—. Benim de ihtiyacım var ona.

Peppone öğleyin eve geldiği zaman ortalığı derli toplu buldu. Karısının çok iyi bildiği bir balina iştahı ile ve neşeyle sofraya oturdu. Fakat kadın, elinde spaghetti tenceresi ile musluğun yanında, bir gece önceki hareketi tekrarlamaya hazır duruyordu. Bir süre beledikten sonra,

— Eee? —diye sordu.

— Her şey yolunda. Gisella hastalanmış, ben de Kadınlar Kolunu kapattım.

Kadınlar Kolunun kapatıldığına dair ilânın bir kopyasını gösterdi, buna karşılık öğlen yemeği yeme hakkını kazandı.

Toplantının saat üçte yapılması kararlaştırılmıştı. Saat ikide meydan ve karayoluna açılan yollarda şehirden gönderilen polis kuvvetleri devriye geziyordu. Böylesine büyük ve saldırgan bir kalabalığın neler yapacağı önceden tahmin edilemezdi. Bütün evlerin pencereleri kapatıldı, esnaf, kepenkleri indirdi. Kasaba bir ölü şehre benzedi. Saat üçe çeyrek kala Smilzo soluk soluğa, Peppone'nin evine geldi:

— Her şey hazır Şef. Yoldaşlar salonda toplandılar. dışarda herhangi bir şey yok. Düşman kendini göstermeye bile cesaret edemiyor.

Fakat tam o anda düşman kendini işittirmeye ce-

saret etti. Kilisenin kulesinden ölüm çanının sesi yükseldi. Sessizlik içinde derin, matemli sesler çıkarak durmadan çalıyordu. Peppone bir süre dinledikten sonra Smilzo'ya:

— Sen yerine dön —dedi—. Ben çaresine bakarım. Smilzo.

— Dikkatli ol Şef —dedi—. Kritik bir an bu.

— Böyle anlarda korkmadığımızı göstermek zorundayız.

Paltosunu giydi, şapkasını gözlerine kadar indirdi, telâşla kiliseye gitti.

Yukarda çan kulesinde Don Camillo durmadan çanın ipini çekiyordu. Kulenin küçük kapısında önce Peppone'nin başı göründü, arkadan vücudu bu başı takip etti. Peppone,

— Bu kışkırtmaların bir sonu olmalı artık Peder —dedi.

— Her şeyin bir sonu vardır. İnsanlar âleminde ebedî hiç bir şey yoktur.

— Neler olabileceğini söyleyemem.

— Üzülme Başkan yoldaş, ben söylerim.

Peppone pencereden ihtiyatla baktı. Bu yüksek yerden, bomboş meydan, polis arabası ve polis kuvvetleri görülüyordu. Gökyüzünü gri renkli bulutlar kaplamıştı. Ölüm çanları çalınmasa bile havadan, son derece hazin bir şeyler olacağı belliydi. Tam saat üçte partinin arabası, bir polis otomobilinin eşliğinde, sinemanın köşesinden meydana döndü.

Don Camillo iki çan sesi arasında,

— Toplantıya gitmiyor musun Yoldaş? —diye sordu.

Peppone yere oturarak,

— Bu müziği ne kadar devam ettireceğini göz-
lerimle görmek istiyorum —dedi.

Don Camillo,

— Çok uzun bir zaman —diye cevap verdi—. Alel-
âde bir ölüm değil bu. Bir milletin ölümü.

Peppone şapkası gözlerine kadar inik, sırtı kam-
burlaşmış, bir kōşede oturdu, kaldı. Çok yorgundu,
az sonra bu kasvetli ninni onu uyuttu. İşte bu yūzden
de, Macar İhtilâli'nin içyüzünü hiç bir zaman öğre-
nemedi.

AZGIN BOĞA

Bu, tam taşra gazetelerinin ağzına lâayık bir hikâyeydi. Gazetelerin bunu yazmayışlarının sebebi, meselenin bazı ayrıntılarının; halkı, bir şey görmemiş, bir şey duymamış gibi davranmaya zorlamasıdır.

31 Aralık günü öğleden sonraydı. Herkes yeni yılı kutlamaya hazırlanıyordu. Evlerinde hazırlıkla uğraşmayanlar; ya çarşıda dolaşanlar, yada kilise meydanında aylaklık edenlerdi. Çocuklar bütün gün çılgınlar gibi koşuşmuşlar, eğlencelerin başlamasından önceki saatları, havai fişekler, maytaplar atarak çabuk geçirmeye çalışmışlardı.

Rotti çiftliğinde birçok erkek çocuk vardı. Onlar da ağabeylerinin ihtarlarına rağmen, böyle patlayıcı maddelerle oynuyorlardı. Fakat hayvanların suya götürölmesi vakti gelince, ihtiyar Potti ortaya çıktı ve çocuklardan birinin bile gık dediğini işitirse, hepsini birden dayığa yatıracağını haber verdi. Oğlanlar hemen seslerini kestiler, hayvanlar da rahat rahat su içti. Fakat tam Togo adındaki boğa yalağa yaklaştığı sırada, çitin arkasından şanssız bir bonbon fişeginin patladığı duyuldu. Fişek, ıslık çalarak havluyu geçti ve Togo'nun tam burnuna indi.

Togo o kadar iri yapılydı ki, sadece görünüşü bile

herkesin gözünü yıldırmağa yeterdi. Bir hamlede sığırtmacın elinden kurtuldu, bahçe kapısının parmaklıklarını parçalayıp yola fırlattı. Rotti çiftliği, kasabaya, çok yakındı. Elli metre kadar sonra, yol kasabanın bir sokağı haline geliyordu. Rotti'ler ilk şaşkınlıktan kurtulup boğanın arkasından koşana kadar hayvan bu sokağı geçmiş, kilise meydanına varmıştı. İşte o zaman ancak birkaç dakika süren bir kargaşalık oldu. Togo bütün öfkesini kenarda konuşmakta olan bir grup isterik kadından çıkartmaya karar verdi. Kadınlar çeşitli tonlarda feryatlarla, kendilerini, iki büyük kamyonla duvar arasındaki daracık yere attılar ve jandarma çavuşu, elinde bir tabancayla boğanın yolu üzerine çıktı.

Çavuşun kurşunu, Togo'nun böğrünü sıyırdı ve ancak hayvanın öfkesinin büyümesine yaradı. Hem çılgılık atmaktan başka bir halta yaramayan kadınlar grubu, hem de çavuş, ezilmek tehlikesi ile karşı karşıyaydılar. Ancak bir makineli tüfek ateşi Togo'yu bu çılgınca ilerleyişinden alıkoyabilirdi. Nitekim tam zamanında gürleyen bir makineli tüfek bu işi gördü. Ateşin nereden açıldığını kimse göremedi. Yalnız kurşunlar hedefi bulmuş, koca hayvan, çavuşun ayakları dibine yığılmıştı. Çavuş gözlerini boğanın iri gövdesinden ayırmadan tabancasını kılıfına soktu, şapkasını çıkardı, alnındaki soğuk terleri sildi.

Meydandaki kalabalık büyük bir şamata koparmıştı. Kadınlar da, hâlâ, boğa onlara saldırıyormuşçasına haykırmaya devam ediyorlardı. Çavuşun kulaklarında yalnız makineli tüfeğin sesi vardı. Tüfek susmuştu. Fakat çavuş, hangi pencereden ateş açıldığını araştırmanın gerekli olduğunu düşünüyordu. İşte so-

ğuk soğuk terlemesinin sebebi buydu. Arkasına dönüp bakmak zorunda olduğunu biliyordu, ama bunu yapacak cesareti yoktu.

Çavuş böyle inmeli bir hasta gibi dururken omuzuna ağır bir el kondu, Don Camillo,

— Kutlarım Çavuş! —dedi—. Bu insanlar hayatlarını sana borçlular.

Kenarda duran bir kocakarı,

— Çavuş gerçekten çok cesur... —diye söze başladı—. Ama eğer... —Kadıncağız cümlesini «makinelî tüfekte ateş eden adam olmasaydı» diye bitirmek niyetindeydi, fakat birisi ayağına o kadar şiddetle bastı ki, bayılacak gibi oldu. Bir an sonra da çevrelerini kalabalık sarmıştı. Herkes,

— Yaşasın Çavuş! —diye bağıırıyordu.

Don Camillo evine döndü ve çavuşu beklemeye başladı. Çavuş ancak bir saat sonra, halkın elinden kurtulabildi ve papazın evine gitti:

— Peder —dedi—, neler düşündüğümü yalnız sana söyleyebilirim. Beni dinler misin?

Don Camillo ateşin önüne yerleşerek,

— Seni dinlemek için buradayım —diye cevap verdi.

Çavuş birkaç saniye sustuktan sonra,

— Bütün olup biteni gördün mü Peder? —diye sordu.

— Evet, pul almak için tütüncüye kadar gitmiştim, her şeyi gördüm. Kendini nasıl boğanın önüne attığını ve onu vurup öldürdüğünü gördüm.

Çavuş gülümsedi ve başını iki yana salladı:

— Demek ki, benim ona tabancayla ateş ettiğimi ve makinelî tüfekte öldürdüğümü gördün?

Don Camillo kollarını iki yana açtı:

— Ben silâh uzmanı değilim Çavuş. Elinde bir çeşit ateşli silâh olduğunu gördüm, ama şu yada buydu diye yemin edemem.

— Yani bir tabancanın sesiyle, makineli tüfekle yapılan bir yaylım ateşin sesi arasındaki farkı bilmediğini mi söylemek istiyorsun?

— Bize bunları öğretmemişlerdi.

— Devlet okullarında öğretilir bunlar. İşte bu yüzden, tabanca ile ateş ettiğim hayvanın makineli tüfekle öldürüldüğünü bilmezlikten gelemiyorum.

— Mademki, sen böyle diyorsun, ben de aksini iddia edecek değilim. Yine söyleyeyim, bu konuda uzmanlığım falan yok. Önemli olan, boğanın, senin ve arkanda saklanmak için birbirlerini çiğneyen zavallı kadıncıkların hayatına kasdetmeden öldürülmesi. Ateşli silâhlar konusunda bir tartışma açmanın gerekli olduğunu sanmıyorum.

— Evet, makineli tüfek birçok insanın hayatını kurtardı. Benim derdim bu atışın makineli tüfekle yapılması.

Don Camillo omuzlarını silkti:

— Daha önce de söylediğim gibi bu konuda uzmanlığım yok —diye ısrar etti—. Fakat senin makineli tüfekle yapıldığını söylediğin atış, alelâde bir tüfekle de yapılabilirdi. Amirlerin herhangi bir hata bulmazlar sanırım.

— Mesele amirlerime akla yakın bir hikâye anlatmakla bitse iyi —dedi çavuş—. Ama bunu kendi kendime nasıl anlatayım? Bilirsin Peder, bir jandarma hiç bir zaman yalnız değildir, içinde her zaman onu gözlleyen bir başka jandarma vardır.

Çavuş bunu söylerken eliyle göğsüne dokundu, Don Camillo gülümsedi:

— Demek ki sen öleydin, o da ölecekti? —diye sordu.

— Evet. Ama ben ölmedim, içimdeki jandarma diyor ki: «Adamın birinde, çok iyi çalışan bir makineli tüfek var. Bu, yasaya aykırı bir şey. O adamı mutlaka bulmalısın.

Don Camillo yarım purosunu yaktıktan sonra,

— Muammalı konuşmaya gerek yok —dedi—. Benden şüpheleniyorsan, emrine amadeyim. Sen de, içindeki adam da istediğinizi yapabilirsiniz.

— Şakayı bırakalım Peder. Makineli tüfekle kimin ateş ettiğini biliyorum. Sen de biliyorsun, çünkü gördün onu.

Don Camillo, Çavuşun gözlerinin içine baktı, sert sert,

— Yanlış yere gelmişsin, bu konuda sana bilgi verecek en son insan benim. Canın isterse bana da, yasaların uygulanmasına yardım etmediğim için celp-name yazabilirsin. Benim için bir jandarma çavuşu yok ama, vicdanım var. Sen de, içindeki adam da benim vicdanımdan çok şey öğrenebilirsiniz.

— Öğrenebileceğimiz bir tek şey var! İhtilâl ve linç kanunu taraftarı bir hareketin mahalli lideri olan kişi, makineli tüfek bulundurmak hakkına sahip değildir.

— İhtilâller de, mahallî liderleri de umurumda değil —diye cevap verdi Don Camillo—. Ben ne muhbir olabilirim, ne de casus. Başka söyleyecek bir şeyim yok.

Çavuş başını sallayarak,

— Beni yanlış anladın Peder –dedi–, sana şunu sormaya gelmişim: Dürüst bir adam, kendininki de dahil, birkaç hayatı kurtaran bir insanı nasıl ele verebilir? Dürüst bir adam, toplum için gerçek bir tehlike olan silâhın sahibini nasıl gizleyebilir?

Don Camillo biraz yatıştı:

— Tehlikeli olan silâhın kendisi, sahibi değil –dedi–. Sırf politik sebepler yüzünden makineli tüfeklerin yarattığı birçok dram vardır. Makineli tüfek bir silâhtır. Ama her makineli tüfek sahibi bir cani değildir. Bir çekice, yada ekmek bıçağına sahip olan insanlar da toplum için aynı derecede tehlikeli olabilirler. Savaşa katılmış bir insan için, makineli tüfek, şerefli bir geçmişi, sadakat, umut ve fedakârlık günlerini hatırlatan bir eşya olabilir.

Çavuş sözünü kesti:

— Anlıyorum, iyi beslenip yağlanmış, bu civarın en kocaman boğasını yere yıkan bir küçük hatıra...

— Bir jandarma çavuşu da dahil olmak üzere, birçok kişinin hayatını kurtaran bir hatıra...

Çavuş sandalyesinden kalkarken,

— Peder... –dedi–, sonunda başarırım yada başaramam, bu başka mesele. Makineli tüfeğin sahibini arayacağım. Fakat makineli tüfeği mutlaka bulmam gerek.

Don Camillo konuğunu geçirirken,

— Bulacaksın... –dedi–. Sana onu kendi elimle getireceğim.

Çavuş gidince Don Camillo Peppone'nin evine koştu:

— Boğayı öldürmekle çok iyi bir iş yaptın –dedi–. Fakat makineli tüfeğini artık teslim etmen gerek.

Peppone,

— Güldürme insanı! —diye cevap verdi.

— Peppone, çavuş senin ateş ettiğini biliyor. Hayatını kurtarmış olsan bile, yasak bir silâha sahip olduğunu bildirmek zorunda.

— Çıldırılmış o çavuş. Öyle bir şey bildirmesi imkânsız. Benim makineli tüfeğim yok. En çılgın rüyalarımda bile bir boğayı öldürmedim.

— Peppone şakayı bırak. Boğayı sen vurdun, gözlerimle gördüm.

— Öyleyse git çavuşa haber ver, ne duruyorsun?

— Ben casus değilim. Tanrının hizmetinde çalışıyorum. Tanrıya da hiç bir şeyi haber vermek gerekli değildir.

— Sen Vatikan'ın ve Amerika Birleşik Devletleri'nin emrinde çalışıyorsun... —diye karşılık verdi Peppone—. Sırf bu yüzden namuslu insanların başını derde sokuyorsun.

Don Camillo tartışmaya girmemek için kendi kendine söz vermişti. Bu yüzden cevap vermedi, yalnız Çavuşun içinde bulunduğu açmazın nekadarbüyük olduğunu anlatmaya çalıştı. Peppone papazın bütün ricalarını alayla karşıladı:

— Ne demek istediğini bir türlü anlayamıyorum —dedi—. Bütün bu makineli tüfekler, boğalar, çavuşlarla dolu hikâyenin benimle ilişkisi yok ki! Başka kapıya gitsen iyi edersin. Gelecek sefer yapacağın teşebbüsler için iyi şanslar dilerim. Bir de papazı ziyaret et sen! Eğer hemen bulmazsan makineli tüfeği, adam değilim.

Don Camillo, Peppone'nin evinden ayrılırken çok üzgündü. Kapıda veda ederken şöyle dedi:

— Seni polis karakolu çağırarak diye üzülmüyorum. Daha kötüsü bile meheldir sana. Yalnız çavuşun durumu üzüyor beni. Çünkü hayatını ve çocuklarının günlük ekmeğini kurtarmanın karşılığını bu şekilde ödemek istemeyecektir, eminim.

Peppone alay etti:

— Üzme tatlı canını! Gerçekten bir makineli tüfeğim olsaydı, boğaya değil, çavuşa nişan alırdım.

Don Camillo evine dönünce, holde, huzursuzca bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. Sonunda kararını verdi, telâşla yukarı çıktı. Tozlu tavanarası karanlıktı ama, aradığını bulması için ışığa ihtiyacı yoktu Don Camillo'nun. Bir ucuna bastırılınca, öteki ucu dışarı açılan tuğlayı hemen buldu, duvardan çıkardı. Elini içeri soktu, üzerine bir tel sarılmış olan çiviye buldu. Teli çözdü ve çekmeye başladı. Nihayet duvardan telin öteki ucuna bağlı bir kutu çıkardı, açtı, içindekini çıkardı. İkinci kattaki yatak odasına götürdü ve iyi durumda olup olmadığına baktı. Bundan sonra paltosunu giydi, evden çıktı. Çitin üzerinden atlayarak kırlara açıldı. Kanal yakınındaki çalılıklara geline durdu, gece yarısını bekledi. Çanlar çalmaya, havai fişekler ve toplar atılmaya başlayınca o da bir yayılım ateşi açtı. Sonra doğru Jandarma Karakoluna gitti. Çavuş hâlâ oradaydı. Don Camillo,

— İşte makineli tüfek dediğin nesne –dedi–. Yalnız nerden bulduğumu, yada kimden aldığımı sorma bana.

— Hiç bir şey sormayacağım, –diye cevap verdi çavuş–. Yalnız sana yardımların için teşekkür edeceğim ve iyi yıllar dileyeceğim.

Don Camillo,

— Sana ve içindeki adama da iyi yıllar! —diye mırıldandı ve paltosuna sarılarak uzaklaştı.

On dakika sonra çavuşun kapısı tekrar çalındı. Çavuş kilidi açınca, kapıya dayalı duran ağır bir şey yere düştü. Üzerine bir telle, bir karton parçası bağlanmıştı. Gazete başlıklarından harfler kesilmiş ve kartonun üzerine yapıştırılarak şunlar yazılmıştı:

«Bir polis çavuşunun hayatını gurtarmaktan suçlu bir makineli tüfenk. »

Çavuş kendi kendine gülerek,

— İmlâları o kadar bozuk ki, hemen kimlikleri anlaşılıyor —dedi.

Yeni geleni, Don Camillo'nun az önce bıraktığının yanına koydu, kollarını açarak,

— Kayıp eşyaların patronu Santa Antonio'ya şükürler olsun! —diye bağırdı.

Ama herhalde boğa Togo, hiç de öyle düşünmüyordu.

CEZA

Don Camillo yeni yılı, yeni bir devir açarak kutlamak istiyordu. Basit bir sloganla açıklıyordu görüşünü:

«Bütün fakir ailelerin tencerelerine birer tavuk.» Yılbaşına on beş gün kala çevredeki bütün toprak sahiplerini ve çiftlikleri dolaşarak işe başladı. Ziyaret ettiklerinin hepsi, bu düşüncesini pek beğendiler. Ne var ki, bazı çiftliklerde tavuklara hastalık gelmişti, bazıları bütün kümes hayvanlarını satmıştı, geri kalanlar da fakir bir sonbahar geçirdiklerinden tavukların kemikleri sayılıyordu. Don Camillo 30 Aralık günü yarım düzine tavuğu ancak bir araya getirebilmişti. Bunların en şişmanı da, Smilzo'nın kılık değiştirmiş halini andırıyordu. En az otuz tavuğa ihtiyaç vardı, buna karşı altı tavuk! Don Camillo bu sıkıntıyla mih-raptaki İsa'nın önüne gitti:

— Ya İsa... -dedi-. İnsanların bu kadar tamah-kâr olmasına imkân var mı? Yüz tane tavuğu olan bir insan için bir piliç nedir ki?

Hazreti İsa,

— Bir piliçtir Don Camillo... -diye cevap verdi.

Don Camillo kollarını itiraz edencesine iki yana açarak,

— İnsanlar, kendilerine büyük bir zevk verecek olan bu kadarcık fedakârlıktan nasıl kaçınabiliyorlar? —diye sordu.

— Don Camillo, pek çok insan fedakârlığın en ufağını bile büyük bir fedakârlık diye kabul eder, kendi mutluluklarının endişesi, onları çepeçevre sarmıştır. Onlarca mutluluk, ihtiyaçları olmayan şeyleri bile vermemektir.

Don Camillo sıkılmış dişleri arasından sabırsızca,

— Efendimiz —diye söylendi—, mademki insanları bu kadar iyi tanıyorsunuz, niçin onlara lâayık oldukları muameleyi yapmıyorsunuz? Neden bir ayaz gönderip, tarlalarındaki buğdayları dondurmuyorsunuz?

— Ekmek herkese aittir, yalnız buğdayı eken adama değil. Toprak, ineyvalarını, yalnız kendi sahibi için vermez. Tanrının tarlalardaki buğdayı dondurmasını istemek küfürdür Don Camillo. Hepimiz, «Bize bugünkü ekmeğimizi ver» diye dua etmiyor muyuz?

Don Camillo başını eğdi:

— Kusurumu bağışla Ya İsa... —diye mırıldandı—, bazı bencil insanların toprak sahibi olmaya lâayık olmadıklarını söylemek istemişim.

— Eğer tarlalarına buğday yerine taş ekmiş olsalardı, o zaman hiç bir mükâfata lâayık olmazlardı. Ama toprağın yetiştirebileceği bir şey ektikçe, toprağa sahip olmaya ve istedikleri gibi işlemeye hak kazanırlar.

Don Camillo'nun sabrı taşıtı:

— Ya İsa, siz de toprak sahiplerinden yanasınız! —diye bağırdı.

Hazreti İsa gülümseyerek,

— Hayır –dedi–, ben topraktan yanayım... Bir zamanlar çok yoksul insanların yaşadıkları bir ada vardı. Bu adada iki de doktor yaşıyordu. Biri cömertti, biri tamahkâr. Cömert doktor çok az para alırdı hastalarından, nevar ki, mesleğinde, ötekidoktorkadar usta değildi. Bütün hastalar daha usta olan doktora giderlerdi. Bu doğru muydu ?

— Kendilerini iyi edebilecek olan doktora gitmeleri gayet tabii. Benim tahammül edemediğim, kötüler para kazanırken, iyilerin ihtiyaç içinde kalması. Bu âdil değil.

— Âdil değil, Don Camillo; fakat beşerî bir şey. Hastaların daha çok para verip iyi doktora gitmeleri de beşerî. Ama öte yandan Tanrı vergisi yeteneklerini kötüye kullandığı için Tanrının o doktoru cezalandırması âdildir.

Don Camillo ısrar etti:

— Efendimiz ben...

— Sen de o adada yaşasaydın, Tanrının o usta doktorun vücudunu ortadan kaldırmasını, öteki doktoru yaşatmasını isteyecek miydin ?

— Hayır, usta doktora cömert olmayı, cömert doktora da ustalığını ilerletmeyi öğretmesini isterdim.

— Çiftçiler de toprağın sağlığı ve bereketinden sorumlu değiller mi ?

Don Camillo,

— Hatamı anladım Ya İsa... –dedi–. O budalaca sözlerimden dolayı Tanrı kusurumu affetsin. Fakat yine de, otuz tavuğa ihtiyacım varken, yalnız altı tane bulabildiğim için üzülüyorum, elimde değil.

İsa,

— Sekiz –diye düzeltti.

Kendi kümesindeki iki horozu hesaba katmayan Don Camillo,

— Evet sekiz– diye tekrarladı.

Bir gün içinde yirmi iki tane tavuk bulmak kolay bir iş değildir. Don Camillo bunun güçlüğünü çok iyi biliyordu, çünkü altı tavuğu bir araya getirebilmek için tam onbeş gün uğraşmıştı. Buna rağmen, «bütün yoksul ailelerin tencerelerine birer tavuk» sloganından vazgeçmeye yanaşmıyordu.

Derdine bir çare bulabilmek için kendi kendini yerken, birden aklına başka bir soru geldi:

— Bir piliç, bir piliçtir. Peki ya bir sülün?

Mantiken o da bir sülündü tabii. Ama bu kadar titiz olmak şart mıydı? Bir sülün de «uçan piliç» sayılmaz mıydı sanki? Don Camillo sloganında küçük bir değişiklik yaparak çözüm yolunu buldu: «Bütün fakir ailelerin tavalara birer sülün.»

Don Camillo'nun köpeği Yıldırım da bulunmayan yirmi iki tavuğun yerinin sülünle doldurulmasının şart olduğunu kabul ediyordu. Bu yüzden, sahibinin kaba bir pantolon ve ceket giymesini, başına da bir bisikletçi şapkası geçirmesini gayet tabii buldu. Don Camillo cüppesinin engel olacağı yerlere avlanmaya ilk defa gitmiyordu. Tabii olmayan tek şey, Don Camillo'nun omuzunda bir tüfek olmadan evden çıkmasıydı. Yıldırım bunun bir unutkanlık eseri olduğunu düşündü ve tam Don Camillo bahçeden çıkmak üzereyken, havlayarak onu eve çağırdı. Yemek odasına girdikleri zaman Yıldırım, duvarda asılı tüfeğe, fişekliğe ve av çantasına bakarak havladı. Don Camillo,

— Gel buraya Yıldırım... –emrini verdi.

Yıldırım,

— Tüfeğini al da geleyim... –gibilerden havladı.

— Gürültüyü bırak da gel buraya. O tüfek evde kalacak. Bugün öyle gürültülü bir silâhla avlanamayız.

Yıldırım inatla, olduğu yerden kıpırdamayınca Don Camillo pantolonun sağ paçasından tek namlulu bir tüfek çıkardı. Yıldırım şaşkın şaşkın baktı bu tüfeğe ve onu duvarda asılı olanla karşılaştırdı. Sonra,

— Bu av tüfeği değil –diye havladı—. Av tüfeği duvarda asılı olan.

Don Camillo, Yıldırım'ın atalarının ona belli bir soyluluk verdiğini ve bu yüzden saygıya hak kazandığını düşündü:

— Bu da av tüfeğidir –diye açıkladı—. Eski moda, küçük bir tüfek. Çok kuvvetli değil tabii. Ama iki üç metre uzaktan, ahmak sülüne ateş edince vurur indirir.

Don Camillo tüfeği nasıl dolduracağını gösterdi, sonra pencereyi açtı, bahçede, kim bilir kimin, bir sırığın ucuna geçirdiği teneke kutuya nişan aldı. Tüfekten, çok hafif bir ses çıktı, kutu yere düştü. Yıldırım avı ele geçirmek için merdivenlerden aşağı koştu. Az sonra geri geldi:

— İstersen teneke kutu avlayalım daha iyi... –dedi.

Sülünler, ağaçların en alçak dallarına uyuşukça tünemişlerdi. Üç yıldan beri Finetti ailesi yurt dışında yaşıyordu. Bu süre içinde onların mülkiye-

tinde bulunan yerlerde hiç kimse avlanmamıştı. Sülünler o kadar güven içindeydiler, o kadar şişmandılar ki, neredeyse onlara ateş etmek bile gerekmiyecek, üstlerine bir şapka atıvermekle avlanacaklardı. Don Camillo tüfeğini kullanmayı yeğ tuttu. Tüfeğin her patlayışında bir sülün yere düşüyordu. Kuşları, düştükleri yerde bulabilmek için epey vakit harcamasına rağmen, Don Camillo yirmi kuşu, en küçük bir güçlkle karşılaşmaksızın çantasına attı. Ama kader yirmi ikinci kuşun ona dert çıkarmasını istemişti.

Yıldırım huzursuzluk belirtileri göstermeye başlamıştı. Bu, orada sülünler ve tavşanlardan başka bir yaratığın bulunduğunu anlatıyordu. Fakat Don Camillo yirmi ikinci «uçan pilici» de çantasına atmakta o kadar kararlıydı ki, Yıldırım'a sakin olmasını, işine devam etmesini ihtar etti. Yıldırım isteksizce boyun eğdi, fakat tam Don Camillo gözüne kestirdiği ava ateş ettiği sırada alarmı verdi. Ama artık çok geçti, çünkü bahçenin bekçisi iyice yaklaşmıştı. Don Camillo elindeki tüfeği çalılara fırlattı, yirmi bir sülünü doldurduğu çantayı kaptığı gibi tabana kuvvet kaçmaya başladı. Akşam karanlığı çökmek üzereydi. Kalın bir sis tabakası, merhamete gelmiş, Don Camillo ile bekçi arasına girmişti. Yıldırım bu stratejik geri çekilme hareketini ustaca yönetiyordu. Bahçeyi çevreleyen telin arasında bir delik buldu ve Don Camillo bu delikten geçene kadar deliğin başında bekledi.

Don Camillo'nun vücut ölçüleri hemen hemen bir fili hatırlatacak kadar vardı. İçi sülün dolu torba da, bu ölçülere epey şey katıyordu. Bununla bir-

likte Don Camillo Yıldırım'ın bulduğu deliğe, futbol oyununda golü önlemeye çalışan bir kalecinin şevki ile atıldı. Bekçi tel örgünün yanına geldiği zaman, Don Camillo'nun kaba etleri de delikte kaybolmak üzereydi. Bekçi, pek umudu olmamakla beraber, bu hedefe ateş etti. Birkaç dakika sonra Don Camillo yola çıkıyordu. Kırlara doğru kaçmasına imkân yoktu, çünkü tel örgünün tam karşısında, üç metre genişliğinde, su dolu kanal vardı. Don Camillo'nun kaçabileceği tek yer yoldu. Oysa bekçinin yol üzerinde onu bulacağı muhakkak gibiydi, çünkü yol, her iki yöne, yarım mil kadar tel örgüye paralel uzanıyordu. Don Camillo,

--Eve git Yıldırım! --diye bağırdı. Köpek hemen evin bulunduğu tarafa doğru koşmaya başladı. Don Camillo bir yandan koşmaya devam ediyor bir yandan da kendi kendine:

«Kim olduğumu görmesine imkân vermeyeceğim: kendimi kanala atma bahasına bile olsa...» diye söyleniyordu.

Biraz ilerdeki dönemeçte, Don Camillo kocaman bir kamyonun geldiğini gördü. Kanalin kenarındaki tümseğin üzerinde durdu ve şapkasını çıkararak salladı. Sonra kamyonun durmasını beklemeden, şoför yerine tırmanıverdi. Şoför frenlere asılırken, yüzünde son derece şaşkın bir ifade vardı. Don Camillo bir saniye içinde kapıyı açtı, içeri girdi:

— Durma arkadaş, Allah aşkına durma! diye yalvardı.

Şoför gaza bastı, kamyon, arkadan biri tekmelemiş gibi birden ileri atıldı. Yarım mil kadar sonra şoför,

— Seni haydut sanmıştım —dedi—. Bu telâşın ne Allah aşkına?

— Altı yirmi iki trenine yetişmem gerek.

— Yabanî kuş meraklısısın galiba?

— Hayır, kara ruhları yıkamak için sabun tozu satarım.

Şoför,

— Ne aptalmışım —diye yakındı—. Seni kamyonu almayacaktım ki, bekçi, o tipik Vatikan ajanı suratını görsün. Fakat, her şeyin en âlâsını, en büyüğünü yaptığını da itiraf etmek gerek. Ziyafet mi vereceksin yoksa?

— Evet, otuz kişilik. İki pilicim vardı, halk da altı tane daha verdi. Bundan sonra yirmi iki kuş daha bulmam gerekti. Tavuk alamayan komşuların her biri için bir tane. Tam yirmi ikinciye nişan aldığım sırada bekçi gördü beni. İşte hikâyeye bu. Partine rapor etmek için başka bilgiye ihtiyacın var mı?

— Senin ahlâk kanunu konusunda biraz bilgiye ihtiyacın var, hepsi bu.

— Benim ahlâk kanunum, iyi bir Hıristiyanın ve namuslu bir vatandaşın ahlâk kanunudur.

Peppone kamyonu yavaşlatarak,

— Öyleyse Papaz efendi, geçmişe bir göz atalım —dedi—. Geçen ay işsizlere yakacak odun bulmak için işbirliği edelim dediğim zaman dinlememiştin bile. Hatta benimle mücadele etmiştin? Niçin o?

Don Camillo yarım purosunu yakarken,

— Halkı, kanunla ihlâl etmeye teşvik edemem —diye cevap verdi.

— Hangi kanunu?

— Özel mülkiyetin korunması kanununu. Fakir-

lerin yakacak odun bulmaya hakları var, bunu kabul ediyorum. Fakat hiç kimseye, «Haydi gidelim, toprak ağalarından alalım bunu» diyemeyiz. Hırsızlık yapmayacaksın. Bu hem Tanrının, hem de insanların kanunudur.

Peppone:

— Hırsızlık yapmayacaksın öyle mi? —diye bağırdı, «Mademki, işçilerin, zenginlerin malına dokunmaya hakları yok, zenginlerin, işçiyi düşük ücretle çalıştırıp, yaşamayı imkânsız hale getirmeye ne hakları var?

Don Camillo,

Bir siyasî mitingde imişiz gibi nutuk çekmenin yararı yok —diye öğüt verdi—. Hiç kimsenin, kanunu ihlâl etmesine yardım edemem.

— Pekâlâ... —dedi Peppone—. Öyleyse, şu, biraz önce yazdığın sayfayı bir okuyalım. Fakirlerin yılbaşı yemeği yemeye hakları var. Fakat zenginler bunu vermiyor onlara. O zaman papaz ne yapıyor? Tanrının ve insanların kanununu ihlâl ederek, özel bir avlanma yerinde sülün avlıyor. Papazların kendileri için ayrı bir ahlâk kanunları mı, yoksa kanunları ihlâl etmek için kişisel dokunulmazlıkları mı var?

— Böyle bir dokunulmazlığım olduğunu iddia etmedim Yoldaş. Papaz cüppemi çıkardım ve dikkati kimliğim üzerine çekmeden, kanunu ihlâl etmek için kılığımı değiştirdim. Ama geçen ay Belediye Başkanı Yoldaş ile kolkola sokaklarda dolaşıp, «Bu kanun âdil değildir! Kahrolsun kanunlar! Kanun biziz!» diye bağıramazdım ya. Bir generalin önünde geçit töreni yapan alayda ben de olursam, o generali selâmla-

mak zorundayımdır. Yok, eğer o generali selâmlamak istemiyorsam, törenden çekilirim. Ellerimi cebime sokup generalin önünden geçerken, «Senin gibi işe yaramaz generalleri selâmlayamam!» diye bağıraram. Evet, sülünleri çaldım, ama, «Haydi Yoldaşlar, sülünler bizimdir!» diye bağırmadım.

Peppone başını iki yana sallayıp yumruğunu direksiyona vurdu:

— Hırsızlığın aleyhinde vaaz veriyorsun, sonra kendin hırsızlık yapıyorsun –diye itiraz etti-. Vaazların başka, hareketlerin başka!

— Senin ölçülerine göre, yanlış vaazlar veriyorum, doğru olanı yapıyorum. Ama bana kalırsa, tamamen tersine; ben insanlara doğru olanı söylüyorum ve onların iyi hareket etmelerini sağlıyorum. Sonra gider, kendim yanlış bir şey yaparsam, bu hata yalnız bana ait oluyor. Tabii ki, hatamın ceremesini çekmem ve cezalandırılmam gerek. Beşerî adaletten yakamı sıyrabilirim ama, ilâhî adalet, er ve ya geç mutlaka bir gün yakama yapışacak.

Peppone alay etti:

— Bu güzel bir görüş doğrusu. Nasıl olsa öbür dünyada öderim diye, bu dünyada istediğini yapıyorsun. Oysa bana kalırsa, hemen ödemen gerek yaptıklarının cezasını.

— Üzme canını! Hemen ödemeye başlayacağım, çünkü vicdanım beni rahatsız eder. İyi bir Hristiyan ve namuslu bir vatandaş olarak, Tanrının ve insanların kanununu ihlâl ettiğimi biliyorum.

Peppone,

— Hımmmm... –dedi-. Dinî ve medenî vic-

danının nerede olduğunu söyleyeyim mi sana? Tam kuyruk sokumunda...

Don Camillo içini çekti:

— Pekâlâ Peppone, diyelim ki vicdanım senin söylediğin yerde. Demin söylediklerimi değiştirir mi bu?

Peppone bıkkınlıkla,

— Lafı şimdi de nereye getirmek istiyorsun? diye sordu.

— Pek derin bir yere değil. Yalnız şunu bilmek isterdim Yoldaş, hiç tam kuyruk sokumunda bir kurşun taşıdığın oldu mu?

Don Camillo'nun sesi pek derinlerden geliyor gibiydi. Peppone şoför yerindeki lambayı yakınca yüzünün ölü gibi sarardığını gördü:

— Ama Peder... -diye inledi âdeta.

Don Camillo,

— Şu ışığı söndür. Üzülme, önemli değil -dedi-. Vicdanımda küçük bir rahatsızlık var, biraz sonra kurtulurum. Beni Toricella'daki yaşlı doktora götürüver. O kurşunu, soru sormadan çıkarır.

Peppone eçiş büçüş yolda, kamyonu jet motoru takmış gibi gitti Toricella'ya kadar. Don Camillo'yu doktorun kapısı önünde indirdi. Papaz içeri girdi. Peppone onun çıkmasını beklerken, şoför koltuğundaki kanları sildi. Sonra av torbasını sakladı ve doktorun evinin çevresinde dolaşmaya başladı. Yarım saat sonra, Don Camillo, doktorun evinden çıktı. Peppone,

— Ne oldu? -diye sordu.

— Vicdanım rahatladı. Fakat organik sebep-

lerle, ayakta durduğum zaman, oturduğum zamankinden daha rahat olduğumu itiraf etmeliyim. Bir itirazın olmazsa, ben arkada ayakta durayım. Bir de fazla hızlı gitmemeni rica edeyim.

Allahtan kamyonun arkası bezle kaplıydı da Don Camillo rüzgârdan rahatsız olmadı. Sis her zamankinden de koyuydu. Onun için Don Camillo kimseye görünmeden evine girebildi. Peppone de peşinden gitti, av torbasını kilere yerleştirdi. Yukarı çıktığı zaman Don Camillo papaz elbisesini giymişti. Kara cüppe, yüzünü daha da soluk gösteriyordu. Peppone,

—Yapabileceğim bir şey olursa, hemen haber ver... -dedi.

—Çok iyiyim, yalnız Yıldırım'ı merak ediyorum. Acaba onu bulabilir misin?

Masanın altından bir mırıltı geldi. Bu, Yıldırım'ın, adı geçtiği zaman, «Buradayım» demesiydi. Peppone eğildi, köpeğe daha yakından baktı, sonra,

—Galiba onun da vicdanı pek rahat değil -dedi-. Onu doktora götürsek mi?

—Olmaz -dedi Don Camillo-. Bu bir aile meselesi. Yatak odama götürelim, onu ben ameliyat edeceğim.

Yıldırım, kendisini, Peppone'nin üst kata çıkarmasına izin verdi. Peppone aşağıya inince, parmağıyla gökleri işaret ederek sert sert Don Camillo'ya baktı ve,

—Papazların günahını, masum köpekler çekiyor -dedi.

—Doğru değil... -diye cevap verdi Don Camillo-. Söz konusu papaz yarı ölü halededir.

Hâlâ ayakta duruyordu, rengi hâlâ öyle bembeyazdı.

Peppone gidince kapıyı sürgüledi, sonra kilerdeki yirmi bir sülüne bakmaya gitti. Fakat sülünler yirmi iki olmuştu. Çünkü Peppone, Don Camillo'nun doktorun yanından çıkmasını beklerken, muazzam bir horoz satın almıştı. Don Camillo yüzükoyun yatmadan önce mihraptaki İsa'nın önünde diz çökmeye gitti:

— Beni koruduğun için teşekkür edemiyorum Ya İsa... -dedi-. Çünkü gerçekten kötü ve cezalandırılması gereken bir şey yaptım. Belki de bekçinin kurşununun beni öteki dünyaya göndermesi gerekti.

Hazreti İsa sertçe,

— En kötü papaz bile, yirmi iki sülünden daha değerlidir -diye cevap verdi.

Don Camillo,

— Yirmi bir demek daha doğru -diye fısıldadı, Yirmi ikinciden sorumlu değilim.

— Ama ona da nişan almıştın.

— Efendimiz, yanlış bir şey yaptığımı biliyorum. Bunun için de yüreğim kan ağlıyor.

— Yalan söylüyorsun Don Camillo, yüreğin sevinç dolu. Yarın otuz ailenin ne kadar sevineceğini düşünüp, şimdiden seviniyorsun.

Don Camillo ayağa kalktı, birkaç adım geriledi ve ilk sıraya sertçe oturdu. Gittikçe solan yüzünü ter bastı. İsa,

— Ayağa kalk -dedi-. Günahların affedildi.

NEZAKET YARIŞI

— Katolik işçilerle gerçek bir nezaket yarışına girmenin tek yolu, onlara süpürge sopasıyla asası bir dayak atmaktır. Fakat emir emirdir ve biz bu yüzden onları kuştüyü ile gıdıklamaktan başka bir şey yapmayacağız.

Peppone hempalarına söylüyordu bunları. Sözlerine, konuşmanın gayet iyi bir şey olduğunu, fakat Katolik olsun olmasın işçilerden elle tutulur gözle görülür bir şey elde edebilmek için, cüzdanlardan bir şeyler çıkarmakla işe başlamak gerektiğini de ekledi. Peppone,

— Papaz vaaz ederken onu yenmeye imkân yok —diye devam etti—. Söyleyecek hiç bir şey bulamazsa On Emir'den, cennetten, cehennemden konuşur. Fakat Kooperatif kasasının arkasında durduğ■ zaman aynı otoriteye sahip değildir. Öyleyse, ona hücum edeceğim yer vaaz kürsüsü değil, kooperatif kasasıdır.

Epey zamandan beri «Halk Kooperatifi» Don Camillo için devamlı bir üzüntü kaynağıydı. Kendi icadı olan «Beyaz Kooperatif» bile bu üzüntüyü giderememişti. Çünkü Kızılar, yalnız yiyecek ve başka şeyler satmakla kalmıyorlardı. «Halk Koopera-

tifinde bir bar, bir tütün büfesi, bir televizyon alıcısı ve hatta bir de benzin pompası vardı. Halk Kooperatifi gerçekten büyük bir teşebbüstü ve iyi yönetiliyordu. Don Camillo, kendi zayıf teşebbüsünü hiç bir zaman bu kadar güçlü yapmayı başaramayacağını biliyordu. Bu mesele yüzünden kendi kendini yiyordu. Kızılların Kooperatifinde bir yenilik yapıldığını duyunca, dayak yemiştten beter oluyordu.

«Nezaket Yarışı» planı yürürlüğe konur konmaz, Don Camillo'nun üzüntüsü daha da arttı. Çünkü Kızıllar bir gün domuz etinin fiyatında, ertesi gün peynirin fiyatında, daha ertesi gün yağda bir indirim yapıyorlardı. Don Camillo az sonra bu çılgınca indirimlerle başa çıkamaz hale geldi. Gemisini yüzdürebilmek için, ancak mümkün olduğu kadar az yara almaya çalışıyordu. Artık felâkete alışmıştı. Morali pek bozuk olduğu ve mihraptaki Hazreti İsa'dan yardım istediği zamanlar, bütün yaptığı, kollarını teselli bulmaz bir acı ifadesiyle iki yana açıp şu in-yazda bulunmak oluyordu:

— Ya İsa, işler ne hale geldi görüyorsunuz. Hiç bir değeri olmayan dükkânımla ilgilenmenizi istemiyorum sizden. Bütün istediğim, kendimi kaybetmemem için bana yardım etmeniz.

Tanrı bu yardımı esirgemedi. Don Camillo, kendini kontrol altında tutabildi. Fakat Kızılların yeni satış şubesini duyduğu zaman öfkeden köpürdü. Başkalarının anlattıklarıyla yetinmedi, bir kere de kendi gözüyle görmeye gitti. Eskiden bakkaliye eşyası koydukları vitrini, şimdi başka eşya ile doldurmuşlardı. Vitrine oturttukları büyük bir afiş, müşterilerinin bütün istekleri karşılamak amacıyla,

Kooperatifte bundan böyle vaftiz, evlenme gibi törenlerde kullanılacak eşyanın da satılacağını ilân ediyordu. Bu eşyanın, gayet güzel süslenmiş mumlar olduğundan bahsedilmiyordu. Afişte, «Fiyatları karşılaştırın –deniyordu–. İyi Katolik işçilerin din duygularını kimin sömürdüğünü görün.» Bu afiş vitrinde bulunan eşyanın tam ortasında Aziz Joseph'in büyük heykelinin altına yerleştirilmişti. Bir başka afiş de, «Halk Kooperatifi»nde, söz konusu törenler için bastırılmış davetiyelerin de satıldığını bildiriyordu.

Don Camillo vitrine bakarken Smilzo tesadüfenmiş gibi, Kooperatifin kapısına çıktı. Don Camillo'nun yanına yaklaşıp kulağına fısıldadı:

— Peder, şu mumlardan sen de alsan iyi edersin. Kilise mensuplarına yüzde onbeş tenzilât yapıyoruz. Tabii paraca kaybınız oluyor ama zararı yok. Sırf kiliseye yardım etmek için yapıyoruz bunu.

Vitrinin önünde küçük bir kalabalık toplanmıştı, bu yüzden Don Camillo çılgınlığı göze alamadı. Bütün yapabildiği, Smilzo'nun kasketinin güneşliğini başparmağı ile işaret parmağı arasına kıştırıp, kasketi adamın çenesine kadar indirmek oldu. Buna rağmen Smilzo son sözlerini de söylemeyi başardı kasketin altından:

— Yapacak bir şey yok Peder! –diye bağırdı–. Karanlık çağlar kapandı artık.

Don Camillo ertesi sabah o süslü adak mumlarından üçünün Meryem ana heykeli önünde yandığını gördü. Daha ertesi gün mumların sayısı altı ol-

muştı. Bu mumları kızıkların, sırf kendisini huzursuz etmek için koydukları muhakkaktı. Fakat iyice emin olmak için Don Camillo ertesi sabah günah çıkarma hücrelerinden birine gizlendi ve beklemeye başladı. Az sonra orta yaşlı bir adam kiliseye girdi. Aziz Antonio'nun heykelinin olduğu yere gitti, paltosunun altından o meşhur mumlardan bir tane çıkardı, yaktı ve heykelin altındaki şamdana koydu. Tam o anda Don Camillo adamın yanında yerden bitiverdi sanki. Fakat büyük bir şaşkınlık içinde, bu adamın kızıklardan biri olmadığını, aksine kendisinin en sadık adamlarından Matteo Frossi olduğunu gördü. Don Camillo:

—Matteo! —diye bağırdı—. Senin böyle pis bir oyun oynayacağını düşünmezdim doğrusu!

Yaşlı adam şaşırmişti:

—Aziz Antoino'ya mum adamak pis bir oyun mu? —diye sordu.

—O mumlardan bir tane yakmanın pis bir oyun olduğunu sen de bilirsin pekâlâ!

—Fakat Peder, aynı zamanda hem Aziz Antoino'ya şükranlarımı sunmak, hem de otuz lireden tasarruf etmek imkânı varsa, niçin itiraf ediyorsun? Bu mumun hammaddesi de senin mumlarının hammaddesi de aynı yerden geliyor.

Frossi gittikten sonra, Don Camillo mihraptaki İsa'nın önüne koştu, duygularını orada bir sel gibi akmaya bıraktı:

—İnsanlar gün geçtikçe ucuzluyor Ya İsa... —dedi—. Yehuda sizi otuz gümüş akçeye satmıştı, bu herif otuz sefil lireden satıyor.

—Kimden bahsediyorsun Don Camillo?

— Frossi'den, hani biraz önce Aziz Antonio'ya mum diken adam.

— Don Camillo, beni o küçük dükkânına sürüklememeye söz vermemiş miydin? Hafızanı mı kaybettin yoksa?

Don Camillo tevazu ile başını eğdi ve,

— Hayır, efendimiz, kendimi kaybettim —diye cevap verdi.

Sonunda, büyük bir çaba göstererek, Don Camillo yeniden sükûnete kavuştu. Vaazlarında ve başka yerlerde, belli kişilerin, dindarları iğfal etmek için denedikleri gülünç taktiklerden bahsetti. İnsanların ruhlarını kazanmak için, şeytanın en dolambaçlı yolları denediğini ve ondan en çok, hediyeler getirdiği zaman korkulması gerektiğini anlattı. Her görünen hediyesi için şeytan, o hediye için yüz katını alırdı, tembelliğimizi ve tamahımızı sömürürdü.

Tabii Don Camillo, şeytanın oyununa gelmiyordu. Bir gün, sırf Halk Kooperatifinden alışveriş etmemek için yemeklerini tuzsuz yemiş, yağmurlu bir günde de, bir paket sigara almak için Toricella'ya sekiz millik yolla bisikletle gitmişti. Bunlar, Peppone'yi boykot etmek için yapabileceği şeyler yanında az bile kalıyordu. Fedakârlıkların en büyüğünü, Yetimler Yurdu için bağış toplamaya çıktığı gün yapmak zorunda kaldı. Her zamanki gibi Filotti'den bir kamyon almış, yanına da güçlü kuvvetli bir yardımcı bularak çiftlikleri dolaşmaya çıkmıştı. Kamyon çiftliklerden verilen, buğday, mısır, patates, elma ve odunlarla dolunca, köye döndü. Halk Koope-

ratifine otuz metre kadar kala, motor garip gürültüler çıkarmaya başladı. Bu sefer şeytan işe bizzat el koymuş olmalıydı, çünkü kamyon geldi, geldi, tam kooperatifin önündeki benzin pompasının yanında stop etti. Don Camillo kamyondan indi, ön kapağı açtı, motorun orasını burasını kurcaladı. Görünürde hiç bir bozukluk yoktu. Düşündü, taşındı, sonunda yardımcısına,

— Benzinimiz bitmiş anlaşılan —diye haber verdi.

Oğlan sevinçle,

— Amma şansımız varmış —dedi—. Tam benzin deposunun önünde durduk.

Don Camillo'nun ağzından, kükrercesine garip bir cayırtı çıktı. Düşman, kooperatifin kapısında, sonbahar güneşinin zevkini çıkarıyordu. Hem kulağı delikti hem motorlar hakkında çok şey biliyordu. Dostane bir tavırla,

— İyi akşamlar Peder —diye seslendi.

Don Camillo sıkılmış dişleri arasından bir,

— İyi akşamlar —fırlattı, sonra dönüp yardımcı-sıyla konuşmasına devam etti.

Bir dakika sonra Peppone'nin bütün kurınayları dışarı çıkmış, şefin etrafına toplanmışlardı. Smilzo,

— N'olmuş Şef? —diye sordu.

— Benzin bitmiş —karşılığını verdi Peppone.

— Ne yazık ki kırlarda dolaşırken gelmedi bu iş başına. Burada yüz liretten biraz fazla paraya kıyınca, kamyonu eve götürece kadar benzin bulabilir.

Bigio,

— Yani ancak bir litre benzin almaya mı gücü yeter? —diye sordu,

Smilzo alaycı bir kahkaha ile,

— Korkarım yarım litreden fazla almaz –diye cevap verdi-. Bu papazların ne kadar haris, ne kadar tamahkâr olabileceklerini bilmezsin.

Arkalarını Don Camillo'ya dönmüş, güya kendi aralarında konuşuyorlardı. Fakat sesleri o kadar yüksek çıkıyordu ki, köyün öteki ucundakiler bile, neler konuştuklarını rahatça duyabilirlerdi. Don Camillo'nun sinirlerinin patlama noktasına gelmesi tabii bir şeydi, fakat kendine hâkim olmaya çalışıyor, durduğu yerde, kamyonun şoför yerinde oturan yardımcılarıyla konuşmaya devam ediyordu. Bu noktada Peppone, adamlarının konuşmasına karıştı:

— Yarım litreden mi bahsediyorsunuz? Bu benzinin bir damlasını bile kullanamaz o. Çünkü bu şeytanın petrolü. Bu benzinden bir çay kaşığı bile alsa, Standard Oil Company aforoz eder onu.

Smilzo sordu:

— Peki ne yapacak şimdi?

Çevresinde toplanan kalabalığa Peppone,

— Kolay –dedi-. Papazların arabaları iki sistemle çalışır: biri benzinle, biri de dua ile. Şimdi kamyonun deposunu Babamız duası ile doldurur, marşa basınca Ruhûlkudûs, motoru çalıştırır.

Hepsi gülüştüler. İşler bu noktaya gelince Don Camillo onlara dönüp aklından geçenleri söylemekten kendini alamadı. Göğsünü şişirip yumruğunu Peppone'ye doğru sallayarak,

— Ruhûlkudûsü bu işe karıştırmasan da olur. Ben tek başıma idare ederim! –diye gürledi.

— Öyle sanıyorsun ama işin aslı başka –diye cevap verdi Smilzo-, Don Camillo yapamaz bunu, ancak Don Caterpillar yapabilir.

Don Camillo iyice ıgırından çıktı, oğlana,
— Direksiyona geç! —diye bağırdıktan sonra,
kamyonun arkasına geçti ve olanca gücüyle itti.

Bir şey çatırdadı. Ya Don Camillo'nun kemikleri, ya da kamyonun arka tarafı. Belki de ikisi birden. Don Camillo artık bir insan değil, canlı bir bocurgat makinesiydi. Peppone'nin çetesi soluksuz kalmıştı. Çünkü iki şeyden biri olacaktı şimdi: Ya kamyon hareket edecek, yada Don Camillo tuzla buz olacaktı. Tanrının yardımıyla kamyon yavaşça kımıldadı. Peppone'nin çetesi de, kamyonun arkasından dehşet içinde, büyülenmiş gibi yürümeye başladı. Elli metre kadar sonra Don Camillo soluk almak için durdu, doğruldu, arkasına döndü:

— Koca budalalar! —dedi—. Benim tek başıma yaptığım işi, sizin dördünüz yapabilirse beri gelsinler.

Tabii dört kişi filan ortaya çıkmadı, bu meydan okumaya yalnız cüssesi ile Peppone cevap verebildi. Don Camillo'ya yolundan çekilmesini işaret ettikten sonra, kocaman omuzunu kamyonun arkasına dayadı. Bir kere daha aynı çatırdı işitildi, bir kere daha hiç bir şey kırılmadı ve bir kere daha kamyon hareket etti. On, yirmi, otuz, kırk, elli metre. Fakat Peppone yüz metre gittikten sonra bile durmadı. Kamyon sokaktan aşağı doğru indikçe kızıklar sevinç ıgırlıkları atıyorlardı. Az sonra sokak halkla doldu. Peppone yüz on metre gitti, sonunda kilise meydanına geldi. Halk çılgınca alkışlıyordu onu. Don Camillo gözünü bile kırpmadı. Soluk soluğa kalan Peppone'nin durmasını ve alkışların dinmesini bekledi, sonra kollarını kaldırarak,

— Yeter, yeter! –dedi-. Ben de zaten kamyonu buraya getirecek bir enayi arıyordum.

Peppone,

— Sandığın kadar enayi değilim! –diye bağırdı.

Adamları onun ne demek istediğini anlamışlardı. Smilzo, direksiyondaki oğlanı bir köşeye itti, direksiyona kendi geçti. Ötekiler kamyonun önüne doluştular ve onu, tekrar benzin pompasının önüne kadar ittiler. Orada durdular. Peppone, Don Camillo'nun gelmesini bekledi, sonra söyleyeceğini söyledi:

— Son gülen iyi güler. Evin yine iki yüz metre ötede Peder. Haydi nasıl götüreceksen götür bakalım.

Don Camillo istifini bozmadı, yarım purosunu yaktı.

Smilzo benzin pompasının yanına seğirterek,

— Benzin mi alacaksın Peder? –diye sordu.

Şoför yerine tırmanan Don Camillo,

— Teşekkür ederim, benzinim var –diye cevap verdi, yedek deponun musluğunu açtı ve marşa bastı. Kamyon kendi ağırlığıyla yeniden kilise meydanına gitti. Peppone'nin çetesi olduğu yerde bakakaldı. Çetebaşı birden kasketini yere fırlattı ve bağırmaya başladı:

— İkinci defadır ki, beni yedek benzin deposuyla kandırıyor.

Ama Smilzo'nun söyleyecek başka sözü vardı:

— Ama şef, onun elli metresine karşı sen yüzelli metre yaptın. Bire üç kaybettin fakat şerefini kurtardın.

Böylece kendilerine bir teselli aradılar. Ama köyde herkes hâlâ bundan bahsediyor ve daha bahsedeyeceği benzer...

TARİHE GEÇEN KONUŞMA

Peppone olanca ciddiyetiyle,

— Ayın yirmi altısındaki toplantı için özel bir şey düşünmeliyiz –dedi.

Bigio, Brusco ve Smilzo şaşkın şaşkın baktılar, Peppone açıklamaya çalıştı:

— Seçimden önceki son mitingi biz yapacağımız için şanslı sayılırız. Çünkü bu mitingde ne söylersek söyleyelim, kimse aksini iddia edemez. Fakat bu sefer özlü bir konuşma yapmamızı istediler, her zamanki ateşli havayı tutturmamızı değil. Dışardan iyi bir konuşucu bulmak da söz konusu olamaz, çünkü mahallî seçim yapılacak, başımızın çaresine bakmamız gerek. Ezici, tarihe geçecek kadar güzel bir konuşma hazırlamak zorundayız.

Üç yaveri rahatlamış göründü. Peppone'nin bütün derdi buysa, üzülecek bir şey yok demekti. Smilzo neşeyle,

— Ama şef biz çok üstün durumdayız! –diye bağırdı—. Senin bütün yapacağın, onların tabutlarına son çiviye çakmak.

Peppone başını iki yana salladı:

— Seçim kampanyasının son konuşması şaka değil. Seçim günü gerçeklere dayanan bir şeyler söy-

lemeli. Geçmişte yapılanlar, gelecekte yapılacaklar... Bir yandan sosyal adalet vaat etmek, bir yandan da bir çamaşırhanenin açılışını kutlamak gerektir. Millî seçimlerde yüksek fikirlerden söz açılabilir, ama mahallî seçimlerde maddî şeylere bağlı kalmak daha iyidir. Bütün mesele cemaate ait politikanın yeni bir çığır açacak bir şey gibi gösterilmesinde.

Smilzo ısrar etti:

— İnsan ne söylemek istediğini biliyorsa, kolayca söyler.

Peppone,

— Kolayca söyler! —diye tekrarladı—. Fakat şunu unutma. Mesele, söylenmesi uygun olan şey değil, söylemek istediğin şeyi söylemek. Tarihe geçecek konuşma irticalen yapılamaz, mutlaka önceden hazırlanması gerekir. Her kelime tartılmalı, bütün etkileri hesaplanmalıdır. Kelimeler yetmez; kelimelerin anlamlarını da bilmek şarttır. Sadece sözlüğe bakmak epey zaman alır.

Smilzo ona güven vermeye çalıştı:

— Senin kelime hazinen geniştir Şef, bu güç bir iş değil senin için.

Peppone:

— Kelime hazinesinin genişliği yetmez —diye gürlledi—. Sükûnete ve huzura ihtiyacım var. Sizi onun için çağırdım. Halkevi yanıp kül olsa, Togliatti bizzat teftişe gelse bile, hatta evet, ihtilâl günü gelip çatsa dahi, rahatsız edilmek istemiyorum. Kimse, konuşmamın yazılışı sırasında beni rahatsız edip, çalışmamı bölmemelidir. Anlatabildim mi?

Anlatabilmişti. Smilzo,

— Evini ancak makineli tüfekle korumak bile

gerekse kimseyi yanına sokmayacağız Şef. Bu işi bize bırak! -dedi.

İşte Peppone bir gün bu yüzden ortalıktan kayboluverdi.

Tam seçimlerin yaklaştığı, havanın gittikçe kızıştığı, düşmanların pençelerini çıkardıkları sırada Peppone görünmez olmuştu. Hasta mıydı? Düşmanları tarafından temizlenmiş miydi? Yerin dibine mi girmişti? Yoksa gizli bir görevle, bir yere mi gönderilmişti? İşliği sessizdi, kapının üzerinde asılı tabelâda tek kelime vardı: «Kapalı». Evinin pencereleri, kapıları sürgülenmişti. Çocuklar büyükannele-
rinin yanında kalıyorlardı, onların ağzından lâf kapmaya da imkân yoktu. Peppone'nin karısı bile gitmişti.

Don Camillo casuslar saldı, köydeki bütün dedikoducu kadınlara alârm verdi. Kendisi de, Peppone'nin evinin çevresinde dolaştı. Bu esrarı çözecek bir ipucu yakalayamadı. Fakat herkesin, komşusu hakkında her şeyi bildiği bir yerde, hiç bir sır, uzun zaman saklı kalmazdı.

Kiliseye, Peppone'nin evinin tamamen boş olmadığına, karısının pencerede görüldüğüne, her gece Smilzo'nun eve bir paket getirip eli boş döndüğüne dair haberler geldi. Smilzo takip edildi ve her akşam Casteletto'dan iki aç ağzı doyurmaya yetecek kadar yiyecek almaya gittiği öğrenildi. Smilzo'nun yiyeceklerle birlikte sigara da aldığı öğrenilince, bu iki aç ağızdan birinin Peppone'nin karısına ait olabileceği, fakat ikincisinin hiç şüphesiz Peppone'nin ağzı olduğu anlaşıldı. Smilzo'nun peşine tuzakçılar takıldı. Bir akşam Smilzo bu adamların kendisine bardak

bardak kırmızı lambrusco şarabı ikram etmelerine karşı duramadı. Tuzakçılar sözü döndürüp dolaştırıp politikaya getirdiler; Peppone'nin ortalarda görünmeyişinin ne kadar garip olduğundan bahsettiler. Tuzakçılardan biri,

— Bunda şaşılacak bir şey yok —dedi—. Bu, tamamen bir korkaklık meselesi. Oyunu kaybettiğini biliyor, yüzünü göstermeye cesareti yok.

Bu küçük oyuna, bir tonluk tuğla gibi düşen Smilzo,

— Tarihî konuşmasını dinleyene kadar sabret —diye karşılık verdi.

Beş dakika sonra Don Camillo duymuştu bunu. Fakat haber onu hiç telaşlandırmadı:

— Hepsi bu muymuş? —diye soludu—. Konuşmaya bile değmez.

Tabî bu konuyu tekrar ele almadı. Fakat o akşam, meçhul bir el Peppone'nin kapısına şunları yazmıştı:

Tarihi bir seçim konuşması yazmak için

İnzivaya çekilen

Giuseppe Bottazzi Yoldaş burada yatıyor.

Ama yazıp bitirince

Bakalım okuyabilecek mi?

Don Camillo her ne kadar meselenin konuşmaya bile değmeyeceğini söylediye de, bu satırlar, bütün kötü dillerin işlemesine sebep oldu. Bu cins diller Po vadisinde az değildir, hiç değilse nüfus kadar kötü dil de vardı.

Bütün bu dedikodulardan habersiz kalmak mutluluğuna erişen Peppone, devir açacak konuşmasını, binbir güçlükle, tamamlamaya çalışıyordu. Sadık

ve akli başında bir kadın olan karısı, Peppone'nin çalışmasını bölmek için, evde yumuşak terliklerle dolaşıyordu. Peppone hayatında hiç bir zaman bu kadar sıkı çalışmamıştı. Tehlike çoktu. Peppone ve çetesi, üçüncü defa olarak yeniden seçilmek için çalışırken, düşmanları da güç kazanmaya çabalıyorlardı. Her kelimeyi tartmak ve her cümleyi süslemek, Peppone'nin sandığından daha çok zaman aldı. Konuşmada son düzeltmeleri ancak tarihî cumartesinden önceki cuma sabahı yapabildi. Derken inanılmayacak bir şey oldu, Peppone'nin kapısına o satırları yazan adamın kehaneti doğru çıktı ve Peppone yazdıklarını okuyamadı. Neyse ki, bu ihtimal de göz önüne alınmıştı. Smilzo iki günden beri bu anı bekliyordu. Derhal müsveddeyi aldı, motosikletine atladı, çılgınca bir hızla şehre gitti. Orada, biri konuşmayı iki kopya olarak temize çekti. Bir kopya Peppone için, bir kopya da... tarih için.

Kapı kapı dolaşıp odun ve kuru ekmek toplayan Caroline geldiği zaman Don Camillo yatmak üzereydi. Caroline papaza karton bir dosya getirmişti:

— Bu dosyayı La Bioppaccia yakınındaki bir hendeğin kenarında buldum —dedi—. İçerisi kâğıt dolu. Belki önemli bir şeydir. Kilisede bundan bahsedermisiniz? Belki sahibi bulunur.

Caroline gidince Don Camillo kâğıtları inceledi. Az sonra, büyük bir şaşkınlık içinde, bunun Peppone'nin tarihî konuşmasının orijinal ve daktilo edilmiş iki kopyası olduğunu gördü.

Bu sırada Smilzo, ırmağın kıyısındaki bir kavak

ağacının altında oturmuştu. Yüreğinde ölüm korkusu vardı. Konuşmayı koyduğu dosyayı yitirmişti. Kentten olanca hızıyla kasabaya dönerken, dosya düşmüştü. Yolun bir kısmını iki kere gidip gelmiş, dosyayı boş yere aramıştı. Şimdi umutsuzluğuna çare bulmak için oturmuştu. Kendi kendine, durmadan,

— Eli boş dönersem, Şef beni öldürür —diyordu.

Pek de haksız sayılmazdı hani.

Peppone ıstıraplı bir gece geçirdi. Smilzo'nun dönmesini saatlarca bekledikten sonra, kente telefon etti. Daktilo, Smilzo'nun, eseri koltuğuna sıkıştırıp dört saat önce ayrıldığını söyledi. Peppone bunun üzerine kurmay heyetini çağırdı, keşif kolları kurdular. Sabaha karşı saat dörtte Smilzo'dan haber yoktu hâlâ ve bir aşağı bir yukarı dolaşan Peppone sonunda yere yığıldı.

— Hain! —diye haykırdı ve kendisini yatağa taşımalarına izin verdi. Yatağa yatar yatmaz yüksek bir ateşle, derin bir uykuya daldı.

Sabah saat dokuzda Smilzo, Bigio'nun evine gitti. Konuşmanın kaybolduğunu duyunca Bigio'nun dili tutuldu. Sonra Smilzo'ya dikkatle bakarak,

— Sen derhal Venezuela'ya kaç —tavsiyesinde bulundu.

Keşif kollarına yeni haber uçuruldu. Smilzo'yu aramayı bıraktılar ve bu sefil adamın kaybettiği sarı dosyayı aramaya başladılar. Böyle bir manevra değişikliği gözden kaçamazdı. Halk buna dikkat etti, sorular sordu, dedikodu yaptı, iki ile ikiyi topladı ve şu sonuca vardı: Peppone'nin meşhur konuşması-

nın metni kaybolmuştu ve o akşam başı derde girecekti. Yani büyük bir kalabalık, onun nasıl kıvrandığını seyretmeye gelecekti.

Toplantı saat dokuzda başlayacaktı. Sekiz buçukta meydan tamamen dolmuştu. Peppone'nin adamları artık bütün cesaretlerini topladılar, onu uyandırdılar. Gözlerini açabilmesi için epey uğraşmak gerekti. Hâlâ ateşi vardı, gözkapakları kurşun gibi ağırdı. Hempaları, Peppone'ye muazzam bir kalabalığın toplandığını, artık ne yapacağını kararlaştırmak vakti geldiğini anlattılar.

Peppone uzaklardan gelen bir sesle,
— Smilzo'dan haber var mı? —diye sordu.
— Bulundu —diye cevap verdi Bigio.

Peppone,
— Ya konuşma? —diye soludu.

İhtiyatkâr bir hareketle üç adım geri çekilen Bigio,

— O kayıp... —cevabını verdi.

Bigio boş yere bu kadar ihtiyatlı davranmıştı. Peppone artık bir felâket yaratabilmekten çok uzaktı. Bütün yaptığı gözlerini yeniden kapayıp içini çekmek oldu. Bigio,

— Ne yapacağız Şef? —diye sordu.

Peppone bir rüyadaymış gibi,
— Hepinizi şeytan alsın! —diye mırıldandı.
— O kalabalık ne olacak? Ya Parti?

Peppone sakın sakın,

— Kalabalığı da, Partiyi de şeytan alsın! —cevabını verdi.

Hempaları birbirlerine baktılar. Bu Peppone'nin sonuydu. Bigio,

— Yapacağımız hiç bir şey yok —dedi—. Konuşmacı hastalandığı için toplantının olmayacağını söyleriz.

Tam bu sırada Don Camillo sahneye çıktı. Peppone'nin bu kadar sarsılacağını sanmamıştı, şaşkınlık içinde, yataktaki hareketsiz şekle baktı. Orada olduğunu hissettirecek bir harekette bulunmamış, bir kelime bile söylememişti. Fakat bir an sonra Peppone önce bir gözünü, sonra ikincisini açtı

— Ölüm âyinine henüz hazır değilim —diye mırıldandı.

— Çok kötü —dedi Don Camillo.

— Gidebilirsin, sana ihtiyacım yok.

Don Camillo cebinden büyük, sarı bir dosya çıkarıp yatağın üzerine fırlatırken:

— Bana her zaman ihtiyacın var yoldaş —dedi.

Peppone doğruldu, dosyayı açtı, içindekilere baktı. Don Camillo gülerek,

— Hemen kontrol et yoldaş! —dedi—. Hepsi içinde: Müsvedde ve iki kopyası. Yalnız «Muhakkak» kelimesinin iki «K» ile yazıldığını unutma ve papazına teşekkür et.

Peppone kâğıtları yavaşça dosyaya koydu, kalıp oturdu. Sonra dişlerini sıktı, Don Camillo'nun gözlerinin içine baktı:

— Ona teşekkür etmemeyi tercih ederim —dedi.

Peppone'nin elleri kürek kadar büyüktü. Bir tek hareketle dosyayı ve içindekileri ikiye ayırdı, sonra kontrol edemediği bir çılgınlık içindeymiş gibi iki parçayı da ince şeritler halinde yırttı. Hepsini yu-

varlayıp top gibi yaptı ve pencereden dışarı fırlattı. Bütün bunlardan sonra da yeniden yatağa düştü.

Saat tam dokuzdu, meydandaki kalabalık kı-mıldanmağa başlamıştı. Birden Peppone platforma çıktı. Ateşi düşmüştü, daha doğrusu eskisi kadar şidetli değildi. Bu, «Hemşehrilerim» deyişinden bel-liydi. Kalabalıktan çıt çıkmadı ve Peppone konuştu. İrticalen konuştu. Belki on kere bozuk cümle yaptı. Fakat en garip cümlelerin bile, duygulu bir yürekten geldiği belliydi. Öyle ki en amansız muhalifleri bile, onun iyi bir insan olduğunu itiraf etmek zorunda kaldılar.

Smilzo Venezuela'ya kaçmadı, Peppone de ye-niden belediye başkanı seçildi. Üstelik Don Camil-lo'ya teşekkür etmeden başkan seçildi. Bununla bir-likte Takdiri İlâhîye, tarihe en saçma seçim konuşması olarak geçecek bir konuşma yapmasını önlediği için teşekkür borçluydu. Seçim sonuçları Don Camillo' yu fazla sarsmadı. Çünkü politikada, çok kere düş-manlarımızın, dostlarımızdan daha yararlı olduğunu biliyordu.

AŞK HER ŞEYE KADİRDİR

Köy meydanında, daha doğrusu köyün ana meydanını kilisenin önündeki küçük meydandan ayıran alçak sütunlardan birinin yanında, umulmadık bir şekilde biten, basmakalıp bir aşk hikâyesidir bu.. Hikâyenin bitişi sırasında birçok kişi tanık olarak hazır bulundu. Çünkü köyün ana meydanını, ceketlerinin yakasına kırmızı karanfiller takarak 1 Mayıs bayramını kutlayan Peppone ve çetesi; kilisenin önündeki küçük meydanı ise, beyaz karanfilli Don Camillo taraftarları doldurmuştu.

Po ırmağı vadisindeki bazı kulübeciklerde hâlâ, İsa ile Aziz Joseph'i, kırmızı elbiseler giymiş olarak, bir marangoz tezgâhında çalışırken gösteren, uzun, taşbasması dinî resimler bulunur. Bu resimler, politik bakımdan önemli bir buluş sayılmış ve eski sosyalistler tarafından ele alınmıştı. Daha sonra bu tema, yani Hazreti İsa ile Aziz Joseph'in işçi ve zenaat erbabı kılığında temsil edilmesi, bir yana bırakılmıştı. Fakat aynı konu, 1 Mayıs Katolik işçi bayramı dolayısıyla yeniden ele alındı.

İşte bu küçük aşk hikâyesinin son bölümü, yan yana iki meydanda, Kızıl ve Beyaz Partiler arasında kutlanan bu yeni çeşit bayram günlerinden birinde

oldu. Serin bir bahar günüydü. Fakat politik ısı, kaynama derecesine gelmişti.

Beyaz partinin en faal üyelerinden biri olan Gilda Marossi, son derece güzel ve politik yanı, ancak iki adamda bulunabilecek kadar kuvvetli bir kızdı. Peppone'nin en faal adamları arasında da, Gioli takma adıyla tanınan, eli ağır bir genç vardı. Angiolino Grisotti adındaki bu genç, bu kadar şiddetli bir kızıl olmasa, pekâlâ normal, yakışıklı bir insan sayılabilirdi. Eğer bu iki genç birbirlerini önceden tanınamış olsalardı, hikâye bu kadar basmakalıp olmayacaktı. Ama ne yapalım ki, tanıştılar. Her ikisi de ilkokula giderken, politika onlar için bilinmedik bir şeyken tanıdılar birbirlerini. Daha sonra, politikanın ne olduğu konusunda az çok bir şeyler bildikleri, fakat dansetmeye, politikadan çok önem verdikleri çağda, çeşitli bayramlarda yine birbirlerini gördüler. Sonra her ikisi de boğazlarına kadar politikaya battılar ve birbirlerinin düşmanı olduklarını farkettiler. İşte bundan sonra, böyle karşılaşmalardan kaçınmaya başladılar. Ama bir gün, bir otobüste yüz yüze geliverdiler. Bir zaman birbirlerine bakmama-ya çalıştılar, sonra Gilda konuşmadan edemedi ve ters ters,

—Eğer bazı insanlarda kendilerine karşı bir parça saygı olsaydı, kendilerinden üstün olanlara bakmaya cesaret edemezlerdi —diye söylendi.

— Ben de tam bunu düşünüyordum —dedi Gioli.

Bütün söyleyeceklerini söyledikleri için, kader-

lerini çizen yolda, birbirlerine alçaltıcı bakışlar fırlatmaya devam ettiler. Karşılıklı küçük görme pozlarına rağmen, kızın her zamankinden daha güzel ve Kızılarla işbirliği yapmasına rağmen, oğlanın dikkati çekecek kadar yakışıklı olduğu saklanamayacak bir gerçektir. Otobüs kente varınca her ikisi de kendi yollarına gittiler. Fakat beş dakika sonra Gioli, budalalığına, kendini tekmeleyecek kadar kızmıştı. Partinin propaganda tekniği konusundaki kurslarına devam etmişti. Şimdi, eski bir arkadaşlıktan, ya Partiyeye bir üye daha kazandırmak, yada düşmanın taktiklerini öğrenmek amacıyla yararlanmak fırsatını kaçırdığını idrak etmişti. Bu hatasını düzeltmek için, hemen yeni bir plan hazırladı. Kendi kendine,

— İyi bir komünist aynı zamanda iyi bir psikolog olmalıdır —dedi.

— Peki psikoloji ne der? Otobüse binip kente giden bir kız, mutlaka alışveriş etmeye gitmiştir. Gördüğü ilk dükkâna girer mi? Hayır, girmez. Önce belki bir düzine dükkânın vitrinine bakar, fiyatları kaliteleri karşılaştırır. Bir tek şey alacaksa bile, bu böyledir. Vitrinlere bakmakla bu kadar vakit öldüren bir kız, ölesiye yorulur ve ancak son otobüse yetişebilir. İşte ben burada işe karışırım...

Böylece, Angiolino Grisotti, namı diğer Gioli, son otobüsün ilk yolcusu oldu. Bir koltuğa oturdu, tam karşısındaki yere de paketini koyupsabırla beklemeye başladı. Psikolojinin gereklerine göre Gilda otobüsün son yolcusu olacak ve Gioli'nin ayırdığı yerden başka bütün oturulacak yerleri dolu bulacaktı. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. Gioli'den az

sonra Gilda göründü. Onu gören Gioli sarardı. Gilda otobüse bindiği zaman, istediği yere oturabilirdi, fakat psikolojik sebeplerle aklı, Gioli'nin paketinin durduğu yere takıldı. Başıyla paketi göstererek, sert bir sesle,

— Buranın sahibi var mı? —diye sordu.

Gioli paketi aldı, kız oturdu. Birkaç dakika yüzyüze, kımıldamaksızın oturdular. Sonunda Gili'ye ilham geldi, cebinden sigara paketini çıkardı, karşısındaki hareketsiz ve sessiz şekle sundu. Gilda soğuk soğuk,

— Genel yerlerde sigara içmeyiz —diye cevap verdi—. Sizin kızlarınız ister özel yerde, ister genel yerde olsunlar, her şeyi yaparlar: ama biz başka türlü yetiştirildik.

Gioli sigarasını yeniden cebine koyarken,

— Politikayı bırakalım da kendimizden konuşalım —dedi.

Gilda saldırgan bir tavırla,

— Konuşalım derken neyi kastediyorsun? —diye sordu.

— Eskiden dansederken konuştuklarımızı kastediyorum.

Gilda yumuşamadı:

— Bir kadının geçmişteki zayıflığını ancak Allahsız bir komünist yüzüne vurur! —dedi—. İstersen bir zamanlar senin budalalıklarını dinlemek gafletinde bulunduğumu afişlere bastır, her yana as.

— Neden? —diye sordu Gioli—, bu tamamen kişisel bir şey, parti meselesi değil ki. Ama papazın sana bulduğu nişanlıyı elden kaçırmamak için be-

nimle konuşmak istemezsen, buna bir diyeceğim yok.

— Benim nişanlım yok. Asıl sen Gisella Cibatti yoldaşı kızdırmamak için dikkatli olmalısın.

Gioli itiraz etti. Gilda cevap verdi, yolun geri kalan kısmını, böyle geçirdiler. Köye geldikleri zaman bile tartışmaları bitmemişti. Gilda'nın evine kadar olan yolu da birlikte gittiler. Ortalık karar-mıştı, evin önünde de biraz konuştuktan sonra Gilda veda etti ve içeri girdi. Kapının eşliğini geçmeden arkasına döndü:

— Politikanın bizi ayırması çok kötü —dedi.

Bu biraz budalaca bir sözdü, çünkü birkaç dakika önce birbirlerini kucakladıkları zaman politika işe karışmamıştı. Aşk hikâyeleri her zaman aynıdır. Yüz binlerce yıl sonra, insanların bu hikâyelere hâlâ ilgi duymaları çok gariptir. Hikâye istediği kadar değişmesin, Gilda iki akşam sonra pencereden bakarken, Gioli'nin ilerdeki köprünün korkuluğuna oturduğunu gördü. Bir zaman onu pencereden seyretti, sonra sırf canı sıkıldığı için yanına gidip, orada ne aradığını sordu. Alacağı her türlü cevaba ve karşılığını vermeye hazırды. Fakat Gioli açıkça, sırf kendisini görebilmek umuduyla geldiğini söyleyince öyle şaşırdı ki, Gioli bu şaşkınlıktan yararlanarak öpebildi onu. Gilda kızacağı yerde durumdan yararlanmayı düşündü, kendi kendine,

— Mademki bu alçak beni seviyor —dedi—. Ona biraz cesaret veririm, sonra partiden ayrılmasını isterim. Partiden ayrılınca da onu sıcak patates gibi ortada bırakıveririm.

Birkaç akşam Gilda cesaret verme çalışmasına

devam etti. Sonra psikolojik an gelip çatınca, silâhlarıyla hücumla geçti:

— Gioli, beni sevdiğine yemin etmiştin, bunu ispat etmek ister misin?

— Her şeyi yapmaya hazırım.

— Öylese şu lânet partiden ayrıl. Aforoz edilmiş bir insanla evlenemem.

Gioli geri çekildi:

— Gilda, sen de beni sevdiğine yemin etmiştin, değil mi? Öyleyse sana da ispat etmek düşer. Şu Hıristiyan Demokratları bırak. Bir rahibeyle evlenmeye niyetim yok.

Gilda'nın ses tonu değişti:

— Mademki öyle dedi-, sen de, pis Rusya'n da cehennemin dibine!

— Pekâlâ, ben doğru yoldan giderken inşallah ölümden daha kötü bir kader seni de, Vatikan'ını da, Amerika'nı da siler süpürür.

Gururla başlarını kaldırdılar ve birbirlerine arkalarını döndüler. Fakat aşk tanrısının başka düzenleri de vardır. İki gencin ayrılmasından az sonra aileleri işe karıştı. Gioli'nin ailesine ve dostlarına göre, genç adam o sofuk, kibirli, soğuk şeye bir daha bakmamayı bir şeref meselesi yapmalıydı. Gilda'nın yakınları da, kızın, her ne pahasına olursa olsun o pis bolşeviğe bakmaktan vazgeçmesi gerektiği iddiasındaydılar. İki taraf tam bir hafta söylendi; haftanın sonunda ailesinin tutumu karşısında katır inandı tutan Gioli, Gilda'ya bir mektup gönderdi. Mektupta şu cümle vardı:

«Yarın akşam üzeri, evinin önündeki köprüye gelirim, seni bulabilir miyim?»

Gilda şu cevabı verdi:

«Yarın saat sekizde seni Molinetto köprüsünde bekleyeceğim. Orada bizi daha çok insan görebilir.»

Ertesi gün saat sekizde buluştular ve köydeki hemen herkes gördü onları. Görmeyenler de görenlerden duydular. Muhalefet eskisinden çok daha fazla oldu. Gilda da, Gioli de, bütün dost ve tanıdıklarının ve tabii partidaşlarının kendi aleyhlerine döndüğünü gördüler. Fakat bütün bu iyi niyetli insanlar, onları ayırma çarelerini ararken Gilda ile Gioli'yi birbirine daha çok yaklaştırıyorlardı. Tahripçi Gioli aslında iyi bir çocuktı. Faziletli Gilda ise isyankâr, hatta belki de ihtilâlcı bir karaktere sahipti.

Her ikisi de çok gururlu oldukları için kendi kamplarında yapmakta oldukları büyük savaştan söz açmadılar. Ancak bu savaşa karşı tepkilerini, birbirlerini her gün biraz daha çok severek gösterdiler. Sonunda Gilda'nın ailesi çirkin tehditlerde bulunmaya başlayınca, genç kız sabrını kaybetti.

Peppone, Gilda'nın böyle geç bir saatte ziyarete geldiğini görünce çok şaşırdı. En ateşli adamlarından birini, şaşkına çeviren bu kızın amacının ne olabileceğini anlayamıyordu. Gilda, Peppone'ye,

— Yarın sabaha kadar bir sır saklayabilir misin? —diye sordu.

— Eğer saklanması gerekli bir sır ise, gayet tabii saklarım —diye cevap verdi Peppone.

Gilda, elindeki kitaptan üzerinde haç ve kalkan işareti bulunan bir parti kartı çıkardı, parça parça

etti, masanın üzerine fırlattı. Bu Hristiyan Demokrat Partinin üyelik kartıydı.

— Şimdi bana sizin partinin kartlarından ver -dedi-. Yarın sabaha kadar da bunu kimseye söyleme. Gioli'yi ve beni ondan uzak tutmaya çalışan bütün o alçakları şaşırtmak istiyorum.

Peppone birkaç dakika ağzı açık bakakaldı. Sonra itiraz etti:

— Fakat sen buraya, sırf inat için geldin. Partimize gerçekten inanç duyduğun için katılmak istemiyorsun ki...

— Ne farkeder? Ne zamandan beri siz komünistler, papaza nanik yapmayacak kadar hassas oldunuz?

Peppone zaten 1 Mayıs bayramı kutlama törenleri için kendi kendini yiyordu. Kızın son sözleri, onu harekete geçirdi:

— Eğer papazı tedirgin edebileceksen seni bir değil, tam otuz defa bile üye yaparım,

Gilda yeni parti kartını alıp gitti. Peppone bu işi tekrar tekrar düşündü ve Gioli yoldaşın hem şahsı, hem de partisi adına zafer kazandığı sonucuna vardı. Bir vecize söyler gibi,

— Aşk da komünistlerden yana! —diye söylendi.

Ertesi gün 1 Mayıs'tı. Köyün büyük meydanı kırmızı, kilise meydanı da beyaz karanfillerle donatılmıştı. Peppone, heyecan içindeydi.

Bir yandan Don Camillo ile karşılaşmak istemiyor, öte yandan onunla karşılaşabilmek için her şeyi vermeye razı olacağını hissediyordu. Nihayet iki

meydanı birbirinden ayıran alçak sütunların dibinde karşılaştılar. Peppone, geniş bir gülümsemeyle,

— Yaşasın işçi İsa!... —diye bağırdı.

— Yaşasın!... Belki sendikaya kayıtlı değildi ama babasının yanında marangoz olarak çalışmıştı —diye cevap verdi Don Camillo.

— Eğer yanılmıyorsam, İsa'nın babası galiba Tanrı idi.

— Çok haklısınız Bay Başkan. Onun babası hammaddeler bile yokken kâinatı yapmıştır.

Peppone güçlkle yutkundu, sonra dişlerinin arasından,

— Bu işçi bayramını kutlamaya katılan siz papazlar ne iş yaparsınız? —diye sordu.

Don Camillo,

— Günahla kirlenen ruhlar için dua ederiz —dedi—. Bak söyleyeyim, bu da güç bir iştir.

Peppone çevresine bakındı, her şeyin yolunda olduğunu görünce, ağzındaki heyecan verici baklayı çıkardı. Kızılar kalabalığının belli bir noktasını işaret ederek,

— Dua edeceğin bir ruh daha var —dedi.

Don Camillo'nun gözleri, şaşkınlıktan yusuvarlak açıldı. Orada Kızıl bayrağın yanında, kırmızı bir elbise giymiş, saçına kırmızı karanfil takmış Gilda Marossi duruyordu. Ne diyebilirdi Don Camillo? Fakat Peppone zaferin zevkine varmadan müthiş bir şey ilmişti gözüne. Kilise meydanında, yakasına bir beyaz karanfil takmış ve Hıristiyan Demokrat Partinin bayrağına bürünmüş sabık yoldaş Angiolino Grisotti duruyordu. Bir an sonra Gilda ve Gioli birbirlerini gördüler. Bir an yıldırımla vu-

rumuş gibi durduktan sonra, ikisi de gayri ihtiyarî birbirlerine doğru yürüdüler. Yaklaşınca Gilda,

— Seni şaşırtmak istemiştim... –dedi.

— Ben de öyle... –diye cevap verdi Gioli.

Çevredekiler gülüşmeye başladılar. Gilda ile Gioli birbirlerinin gözlerinin içine baktılar. Ve sessiz bir anlaşmaya vardılar. Önceden sözleşmiş gibi karanfillerini çıkardılar, oradaki alçak sütunlardan birinin üzerine koydular; sonra kolkola, köy meydanından ve politik hayattan çıkıp gittiler.

Don Camillo ile Peppone o iki karanfile bakakaldılar. Sonra Peppone omuz silkerek,

— Ya böyle! –diye mırıldandı.

Don Camillo da kollarını iki yana açarak karşılık verdi:

— Ya böyle işte!

Bu sözler, her ikisinin 1 Mayıs bayramında yapabilecekleri konuşmaların en veciziydi.

Giovanni Guareschi, günümüzün en ünlü İtalyan mizah yazarıdır. Bu büyük ününü de, "Don Camillo"nın yaratıcısı olmasına borçludur. Don Camillo, Po ovasının küçük bir kasabasında papazdır. Aynı kasabanın belediye başkanı komünist Peppone ve Peppone'nin taraftarları ile arasında bitmez tükenmez bir mücadele sürüp gider. Yazar bu eserinde yarattığı dünya ve kişilerle büyük bir mizah gücüne erişmiştir.

BU DİZİDEKİ ÖBÜR KİTAPLARIMIZ

- DON CAMILLO'NUN KÜÇÜK DÜNYASI
- DON CAMILLO VE HAYIRSIZ OĞUL
- DON CAMILLO ÇIKMAZDA
- DON CAMILLO MOSKOVA'DA